

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

AHMET ALTINOK YÜKSEK LİSANS TEZİ GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ABD 2014

**GENÇ YETİŞKİNLERİN ROMANTİK İLİŞKİ
DOYUMLARI İLE ANNE-BABA ÇATIŞMASINI
ALGILAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE PROBLEM
ÇÖZME TARZLARI VE İLİŞKİLERE YÖNELİK AKILCI
OLMAYAN İNANÇLARIN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET ALTINOK

GAZİANTEP
AĞUSTOS 2014

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**GENÇ YETİŞKİNLERİN ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMLARI İLE
ANNE-BABA ÇATIŞMASINI ALGILAMALARI ARASINDAKİ
İLİŞKİDE PROBLEM ÇÖZME TARZLARI VE İLİŞKİLERE
YÖNELİK AKILCI OLMAYAN İNANÇLARIN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET ALTINOK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI

GAZİANTEP
AĞUSTOS 2014

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**Genç Yetişkinlerin Romantik İlişki Doyumları ile Anne-Baba Çatışmasını
Algılamaları Arasındaki İlişkide Problem Çözme Tarzları ve İlişkilere Yönelik
Akılcı Olmayan İnançların Aracı Rolü**

AHMET ALTINOK

Tez Savunma Tarihi: 06.08.2014

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI

_____

Yrd. Doç. Dr. Yeşim ÖZER ÖZKAN

_____

Yrd. Doç. Dr. Baki DUY

_____

ÖZET

GENÇ YETİŞKİNLERİN ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMLARI İLE ANNE-BABA ÇATIŞMASINI ALGILAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE PROBLEM ÇÖZME TARZLARI VE İLİŞKİLERE YÖNELİK AKILCI OLMAYAN İNANÇLARIN ARACI ROLÜ

ALTINOK, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Ağustos 2014, 114 + x sayfa

Bu araştırmanın amacı, genç yetişkinlerin romantik ilişki doyumları ile anne-baba çatışmasını algılamaları arasındaki ilişkide, problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracı rolünü incelemektedir. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep Üniversitesinde lisans düzeyinde çeşitli bölümlerde öğrenim gören 281 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilere “Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (Yetişkin Formu)”, “Ergenler için Romantik İlişkide Sorun Çözme Ölçeği”, “İlişki İnançları Ölçeği”, “İlişki Doyumu Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Verilerin analizinde yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların, modelde aracılık etkisinin olmadığı, ilişkide problem çözme tarzlarının, ilişki doyumu ile anne-baba çatışması algısı arasındaki ilişkide tam aracılık etkisine sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapısal modelde cinsiyetler açısından bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları, alanyazında yer alan diğer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Anne-baba çatışmasının algılanması, ilişki doyumu, problem çözme tarzları, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar

ABSTRACT

IRRATIONAL RELATIONSHIP BELIEFS AND PROBLEM SOLVING STYLE AS A MEDIATOR OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED INTERPARENTAL CONFLICT AND ROMANTIC RELATIONSHIP SATISFACTION

ALTINOK, Ahmet

M. A. Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI

Agust 2014, 114+x pages

This study examined the relationship between interparental conflict and young adult romantic relationship satisfaction, and it tested whether irrational relationship beliefs and problem solving style mediate this relationship in the cognitive framework. For this aim, Children's Perceptions of Interparental Conflict Scale (Adult-Form), Problem Solving on Romantic Relationships Scale for Adolescents, Relationship Beliefs Questionnaire, Relationship Satisfaction Scale and Personal Information Form prepared by the researcher were distributed to 281 university students from different faculties of Gaziantep University. The results from structural equation modeling demonstrated that perceived marital conflict of parents was associated with romantic relationship satisfaction; problem solving style mediated this relationship, but irrational relationship beliefs did not mediate this relationship. Furthermore, it was found that there were no gender differences in structural equation modeling. The results have been discussed with regard to current research findings and some suggestions were made.

Key words: Perceived interparental conflict, relationship satisfaction, problem solving style, irrational relationship beliefs

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
1.1. GİRİŞ	1
1.2. PROBLEM DURUMU	3
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.4. ALT PROBLEMLER	6
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.6. SAYILTIAR.....	9
1.7. SINIRLILIKLAR.....	9
1.8. KISALTMALAR.....	10
2. İLGİLİ YAYINLAR	11
2.1. ALGILANAN ANNE-BABA ÇATIŞMASI İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	11
2.1.1. Bilişsel Bağlamsal Model	12
2.2. İLİŞKİLERDE PROBLEM ÇÖZME İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	18
2.3. İLİŞKİLERLE İLGİLİ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR	22
2.4. İLİŞKİ DOYUMU İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	25
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27

2.5.1. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler İle İlgili Araştırmalar	27
2.5.2. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişkide Problem Çözme İle İlgili Araştırmalar	29
2.5.3. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançlar İle İlgili Araştırmalar	31
2.5.4. İlişkide Problem Çözme ve İlişki Doyumu İle İlgili Araştırmalar ..	32
2.5.5. İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançlar ve İlişki Doyumu İle İlgili Araştırmalar	34
3. MATERYAL VE YÖNTEM	38
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	38
3.2. ÇALIŞMA GRUBU.....	38
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	39
3.3.1. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (ÇEÇAÖ)	40
3.3.2. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği (ERİŞÇÖ).....	41
3.3.3. İlişki Doyumu Ölçeği (İDO)	42
3.3.4. İlişki İnançları Ölçeği (İİÖ).....	42
3.4 VERİ TOPLAMA SÜRECİ	43
3.5 VERİLERİN ANALİZİ	43
4. BULGULAR.....	48
4.1. ÖRTÜK DEĞİŞKENLERİN ÖLÇME MODELLERİNİN TEST EDİLMESİ	48
4.1.1. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Ölçüm Modeli.....	48
4.1.2. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği'nin Ölçüm Modeli	50
4.1.3. İlişki İnançları Ölçeği'nin Ölçüm Modeli.....	51
4.1.4. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Ölçüm Modeli	52
4.1.5. Çalışma Grubunun Tümüne İlişkin Ölçme Modeli Bilgisi	54
4.2. GENEL ÇALIŞMA GRUBU İÇİN YAPISAL MODEL	60
4.3. PROBLEM ÇÖZME TARZLARI VE İLİŞKİLERE YÖNELİK AKILCI OLMAYAN İNANÇLARIN ARACILIK ETKİSİ	62
4.4. DOLAYLI ETKİLERİN MANİDARLIK DÜZEYİ	67
4.5. CİNSİYET FARKLILIKLARI İLE İLGİLİ ANALİZ SONUÇLARI	68
4.5.1. Ölçüm Modelinin Cinsiyetler Açısından Eşdeğerliği	73

4.5.2.Yapısal Modeldeki Parametrelerin Cinsiyetler Açısından Değerlendirilmesi	76
4.6. TARTIŞMA VE YORUM	78
4.6.1. Genel Çalışma grubu için Anne-Baba Çatışmasının Algılanması ile Romantik İlişkideki Doyum Arasında, İlişkide Problem Çözme Tarzlarının ve İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançların Aracı Rolü	78
4.6.2. Cinsiyet Farklılıkları	81
4.7. SONUÇLAR.....	84
4.8. ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA.....	86
EKLER.....	104
EK 1 İzin Belgesi	105
EK 2 Kişisel Bilgi Formu	106
EK 3 Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (Yetişkin Formu)	107
EK4 Ergenler için Romantik İlişkide Sorun Çözme Ölçeği	109
EK 5 İlişki İnançları Ölçeği	111
EK 6 İlişki Doyumu Ölçeği	113
Ek 7: ÖZGEÇMİŞ	114

TABLULAR

Tablo 1. Öğrencilerin İlişki Durumlarına İlişkin Bilgiler.	39
Tablo 2. Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler.	39
Tablo 3. Uyum İyiliği İndekslerinin Kriterleri ve Kabulü için Kesme Noktaları	46
Tablo 4. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları.....	49
Tablo 5. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları	50
Tablo 6. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları	50
Tablo 7. İlişki İnançları Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları.....	51
Tablo 8. İlişki İnançları Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları	52
Tablo 9. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları.....	53
Tablo 10. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları	53
Tablo 11. Yapısal Eşitlik Modelinde Kullanılan Örtük ve Gözlenen Değişkenler	54
Tablo 12. Yapısal Eşitlik Modelinde Kullanılan Örtük ve Gözlenen Değişkenler Devamı	55
Tablo 13. Yapısal Modele Ait Ölçüm Modeli Uyum Değerleri.....	55
Tablo 14. Yapısal Modeldeki Gözlenen Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	57
Tablo 15. Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar	58
Tablo 16. Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenler Arasındaki İlişkiler	59
Tablo 17. Yapısal Modele Ait Uyum Değerleri	62
Tablo 18. Modelde Yer Alan Göstergelere Ait Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları, t-Değerleri ve Açıklayıcılık Katsayıları	65
Tablo 19. Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları	68
Tablo 20. Kadın ve Erkek Çalışma Grubunda Gözlenen Değişkenlerin Korelasyonları	72
Tablo 21. Kadın ve Erkek Çalışma Grubu Ölçüm Modelleri Uyum Değerleri	74
Tablo 22. Ölçme Eşdeğerliğinin İncelenmesi Sürecinde Test Edilen Modellerin Karşılaştırılması.....	74
Tablo 23. Yapısal Modelde Yer Alan Parametrelerin Cinsiyetler Açısından Test Edilmesi.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bilişsel Bağlamsal Model.....	12
Şekil 2. Yapısal Model İçin Ölçüm Modeli	56
Şekil 3. Yapısal Modelde Hesaplanan Standardize Edilmiş Yol Katsayıları.....	60
Şekil 4. Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayılar	61
Şekil 5. Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenler (Model I).....	63
Şekil 6. Tam Aracılık Etkisinin Doğrulandığı Model (Model II).....	64
Şekil 7. Yapısal Model Yol Katsayıları	65
Şekil 8. Cinsiyetin Yapısal Modele Etkisi	76

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu temel ihtiyacını karşılamak için de diğer insanlarla ilişkiler kurar. İlişkiler bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde temel ihtiyaçlarından olan sevilme ve ait olma ihtiyacını karşılayabilmesi için de önemlidir. Çok mutlu ve neşeli insanlar, mutsuz insanlarla karşılaştırıldığında, manidar oranda daha sosyal oldukları ve daha güçlü romantik ilişkilere sahip oldukları görülmüştür (Deiner ve Seligman, 2002).

İlişkiler, anne-baba arasındaki ilişkiden, romantik ilişki partnerleri arasındaki ilişkilere, kardeş ilişkilerinden akran ilişkilerine ve hatta insanın kendisi ile olan ilişkisine kadar, insanların olduğu her yerde var olmaktadır. Psikolojik danışmanlık penceresinden bakıldığında da ilişkilerin önemi görülebilir. Carnavale (2002: 50) “Danışmanlıktaki tüm sorunlar ilişki sorunlarıdır” diyerek ilişkiler üzerine dikkat çekmektedir. Ayrıca Carnavale, danışma sürecinde danışan ne hakkında konuşmaya başlarsa başlasın, sonunda diğer insanlarla ilişki konusuna geleceğini vurgulamaktadır.

Psikolojik danışma kuramlarında da ilişkilerin önemine dikkat çekildiği görülmektedir. Psikanalitik bakış açısına göre; bireysel ve sosyal gelişime ait sevgi ve güven, olumsuz duygularla başa çıkma ve cinselliğin olumlu olarak kabul edilmesi şeklinde sıralanabilecek bu üç alan, yaşamın ilk altı yılında temellenmektedir. Adler’in yaklaşımı ele alındığında ise, başarılı bir şekilde uzlaşmanın gerektiğini ifade ettiği evrensel üç yaşam görevinin; arkadaşlık kurma (sosyal görev), yakın ilişki oluşturabilme (aşk ve evlilikle ilgili görevler) ve topluma katkıda bulunabilme (mesleki görevler) olduğu görülmektedir (Corey, 2005).

Erikson'un psikososyal gelişim dönemlerinden altıncısı olan genç yetişkinlik dönemi, genel hatlarıyla, geç ergenlikten orta yaşlara kadar olan erken aile ve kur yapma dönemini kapsamaktadır. Erikson'a göre birey eğer bu dönemde arkadaşlarıyla veya eşle yakınlık kuramazsa, kimseyle sevgi ve paylaşma yaşamaksızın yalnız olur ve yalıtılmışlık hisseder (Elkind, 1970). Bu bağlamda, bu dönemde daha fazla yalıtılmışlık yaşayan bireylerin, kendilik algılarının daha olumsuz olduğu da belirtilmiştir (Eryılmaz ve Ercan, 2010a).

Gelişim dönemi göz önüne alındığında, yakın ilişkiler içinde romantik ilişkiler, bireyin hayatında önemli bir noktada yer almaktadır. Romantik ilişki; sevginin tutku bileşenini ile yakınlığın birleşimini içeren ilişki olarak tanımlanabilir (Sternberg, 1986: 124). Bireyin, herhangi bir ayrılık veya terk edilme durumu olmadığı sürece, ilişkide bulunduğu ilk ortam ailesidir. Bu nedenle birey, diğer insanlarla yaşama tecrübesini ilk olarak aile içinde edinir. Ailenin birey üzerindeki etkileri birçok çalışmada konu alınmış; anne-baba tutum ve davranışlarının; bireyin özgüveni (Şirvanlı-Özen, 2004), akademik başarısı (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010), şiddet davranışı (Avcı, 2011), yaşam doyumu ve öznel iyi oluşu (Gohm, Oishi, Darlington ve Diene, 1998), duygusal problemleri (Kapçı ve Hamamcı, 2010; O'Donnell, Moreau, Cardemil ve Pollastri, 2010), sosyal becerisi (Güngören, 2011), kişiler arası ilişkileri (Young ve Ehrenberg, 2007), arkadaş ilişkileri (Johnson, LaVoie ve Mahoney, 2000), kardeş ilişkileri (Boyd, 2012; Caban, 2004; Özyavru, 2008), romantik ilişki yaşadığı partnerle ilişkisi (Cui ve Fincham, 2010; Cui, Fincam ve Pasley, 2008; Fite, Bates, Holtzworth-Munroe, Dodge, Nay ve Pettit, 2008; Simon ve Furman, 2010; Yu, 2007) ve hatta evlilik ilişkilerine yönelik tutumları (Cunningham ve Thornton, 2006) ile ilişkisi değerlendirilmiştir.

Araştırmalarda anne-baba ilişkisinin bireyin gelecekteki davranışlarına etki ettiği ortaya konmuştur ancak bu etkinin nasıl olduğunu gösteren ve aktarılma sürecinin etkenlerinin belirlenmesi ile ilgili çalışmalar nispeten yeni çalışmalardır. Anne-baba çatışması ile çocuğun uyum problemleri arasındaki ilişkinin ortaya konması için, geliştirilen modellerden biri "Bilişsel Bağlamsal Model (Cognitive Contextual Framework)dir. "Bilişsel Bağlamsal Model" anne-baba arası çatışmanın bireyi nasıl etkilediğini ortaya koymak için bireyin algılamalarının ve çatışmaya yönelik tepkilerinin önemli bir etken olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda, çocuğun anne-baba çatışmasına maruz kalmasından daha önemli olarak olayı nasıl

değerlendirdiğine odaklanılmaktadır. Başka bir deyişle anne-baba çatışmasının algılanmasında bilişsel yapı ve bilişsel değerlendirme sürecinin devreye girdiği ve belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Bireylerin anne-babalarının çatışmasını nasıl algıladıkları ve hangi değişkenler üzerinden romantik ilişkilerine yansıtacakları bu araştırmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır.

1.2. PROBLEM DURUMU

Romantik ilişkilerde ve evlilik ilişkilerinde partnerler arasında meydana gelen çatışmalar bazen umulmadık düzeyde bireyleri etkileyebilmekte, bu yelpaze basit bir tartışmadan cinayetlere kadar uzanabilmektedir. Partnerlerin ilişkiden aldıkları doyumun ve ilişkide yaşadıkları çatışmaların temelinde yatan mekanizmaların belirlenmesi, olası problemlerin ortaya çıkmadan önlenmesinde önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde eşler arasındaki çatışmanın çocukların uyum davranışları üzerindeki etkisine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların sayısında son yıllarda artış olmakla birlikte, yine de kapsam olarak sınırlı düzeyde kaldıkları görülmektedir. Şendil ve Kızıldağ (2003) çocuk ve ergenlerin, anne-baba arası çatışma algısını gelişimsel olarak değerlendirmiştir. Kunt (2004) ailedeki boşanmanın ve boşanmamış/ayrılmamış anne-baba arasındaki çatışmanın genç kadınlarının karşı cinsle ilişkilerine etkisini, Şirvanlı-Özen (2004), Yılmaz (2007) ve Peksaygılı ve Güre (2008) ise yaptıkları çalışmalarda algılanan anne-baba çatışmasının uyum problemlerine etkisini araştırmışlardır. Harma (2008) çalışmasında, davranışsal kontrol ile aile içi çatışmanın öz denetim becerilerinin aracı etkisiyle ergenin sosyal başarısı, uyumu ve ayrıca problemleri davranışlarıyla ilişkisini araştırmış; Avcı (2011) da anne-baba arası çatışma, akran ve medya etkileri ile ergenlerdeki şiddet davranışı arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerde şiddete yönelik tutumların aracı rolünü araştırmıştır.

Eşler arasındaki çatışmanın birey üzerindeki etkisi araştırılırken, çocuklar üzerinde yapılan araştırmaların yanında, ergenler ve genç yetişkinler üzerindeki etkileri de, hem yurt için de hem yurt dışında yapılan çalışmalarda araştırılmıştır. Bu araştırmalardan bazıları anne-baba çatışmasının algılanmasına yönelik ölçek geliştirme ile ilgili (Bickham ve Fiese, 1997; Kunt; 2004; Moura, Santos, Rocha ve

Matos, 2010; Ulu ve Fıfıloğlu, 2004) iken, bazıları da algılanan anne-baba çatışmasının ergen problemlerinin belirtileri ve uyum problemleri ile ilişkisiyle ilgilidir (Cui, Fincham ve Pasley, 2008; Cui ve Fincham, 2010; Kinsfogel ve Grych, 2004; Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan, 2012; Steinberg, Davila ve Fincham, 2006; Simon ve Furman, 2010).

Sosyal öğrenme kuramına göre (Bandura, 1997) çatışmalı ve problemlili bir evde yetişen bireyin sosyal ilişkilerinde de bunun etkilerini göstermesi beklenmektedir. Romantik ilişkilere sosyal öğrenme açısından bakıldığında; genç yetişkin kendi ailesi içindeki eşlerin birbirlerine olan davranışlarından, sevgilisine nasıl davranacağını öğrenir. Özellikle birey ailesindeki sorunların yansımalarından çeşitli çatışma davranışları da öğrenebilir. Yani birey kendi romantik ilişkisinde ailesinden öğrendiği şekilde davranabilir. Olumlu bir model sonucunda olumlu bir romantik ilişki durumu ortaya çıkacağı gibi olumsuz bir modelde de bu etki romantik ilişkiye olumsuz yansiyabilir (Cui, Fincham ve Pasley, 2008; Cui ve Fincham, 2010; Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan, 2012). Dolayısıyla romantik ilişkideki doyum da bu durumdan etkilenir.

Anne-baba arası çatışma, ayrıca anne-baba-çocuk ilişkisinin niteliği aracılığı ile de sonraki kuşağa aktarılabilir (Horn, 2003). Ailenin bireyin yakın ilişkilerine olan etkisi ele alındığında, anne-baba-çocuk ilişkisinin niteliğinin, bireyin daha sonra yapacağı evliliğin niteliği ile en güçlü ilişkisi olan etken olduğu belirtilmiştir (Holman, 2001: 101).

İlişki doyumunu ve ilişkilerin niteliğini etkileyen anne-baba çatışması değişkeninin yanında, problem çözüme (Güven, 2005; Canel, 2007) ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar (Beştay, 2007; Eidelson ve Epstein, 1982; Güven, 2005; Sarı, 2008) gibi değişkenler de bulunmaktadır. Akılcı olmayan inançlar, içinde bulunulan toplum, aile ve diğer ilişkide bulunulan bireyler tarafından çocuktuktan itibaren doğrudan veya dolaylı bir şekilde bireylere aktarılan düşünceler olarak kavramsallaştırılmıştır (Ellis, 1962: 60). Akılcı olmayan inançlar, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlardan (Erdem ve Bilge, 2012), anne-babaların çocuk yetiştirmeye ve anne-baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançlarına (Kaya, 2010) ve hatta çalışmanın da değişkenlerinden biri olan romantik ilişkilere ilişkin akılcı olmayan inançlara kadar (Debord, Romans ve Krieshok, 1996; Eidelson ve Epstein, 1982; Gizir, 2013; Kalkan, 2012) birçok özgün alanı kapsamaktadır. İlişkilere yönelik

olan akılcı olmayan inançların sınıflandırılması, Ellis'in evlilik öncesi danışma yaptığı danışanlarında bazı temel gerçekçi olmayan beklentilerin olduğunu fark etmesine dayanmaktadır (Ellis, 1962: 124). İlişkilerdeki akılcı olmayan inançlar genel olarak akılcı olmayan inançların özelliklerini taşıdıkları için, evliliklerde ya da romantik ilişkilerde uyum bozucu bir etkileri olmaktadır (Ellis, 1962: 207). Kişilerarası ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar "tartışma yıkıcıdır", "zihin okuma olması gereken bir şeydir", "eşler değişmez", "cinsel mükemmeliyetçilik" ve "cinsiyetler farklıdır" şeklinde dogmatik inançları barındırmaktadır (Eidelson ve Epstein, 1982: 715).

Hem ilişkilere yönelik, hem de genel akılcı olmayan inançların romantik ilişki doyumunu ile olumsuz yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Hembrecht, 2009; Sarı, 2008; Stackert, Bursik, 2002). İnançların yanında ele alınması gereken bir başka konu da, yaşamın her alanında olduğu gibi ilişkilerde de meydana gelen problemlerin nasıl çözüldüğü olabilir. Metis ve Cupach (1990), problem çözme tarzlarının, akılcı olmayan inançlar ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynadığını belirtmişlerdir. Yani ilişkilere yönelik inançların ilişkilere olan olumsuz etkisini problem çözme tarzları arttırabilmekte veya azaltabilmektedir. Problem çözme stillerinin evlilik ilişkilerindeki doyum (Güven, 2005) ve eşler arası uyum (İlketenci, 2004) ile de ilişkili olduğu da ifade edilmektedir.

Araştırmalarda ilişki doyumunu, sadece problem çözme, akılcı olmayan inançlar, eşlerin aile kökenleri gibi etkenlerden etkilenen ve pasif durumda olan bir değişken olarak değil; aynı zamanda, ilişki sürecinde diğer faktörlere etki eden dinamik bir değişken olarak da değerlendirilmiştir. Fincham, Harold ve Gano-Philips (2000)'e göre ilişki doyumunu ilişkideki problemler karşısında ortaya çıkan nedensel yüklemelerden; nedensel yüklemeler de ilişki doyumundan etkilenmektedir. Buna göre, yukarıda verilen bilgilere dayalı olarak algılanan anne-baba çatışmasının ilişkide problem çözme tarzını, ilişkilere yönelik inançları ve ilişki doyumunu etkilediği düşünülmektedir.

Bu araştırmada, "Bilişsel Bağlamsal Model" den hareketle, algılanan anne-baba çatışması, genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde olumsuz problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları ile ilişki doyumunu ile ilişki göstermekte midir?" sorusuna yanıt aranmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, hazırlanan hipotetik yapısal model çerçevesinde, algılanan anne baba çatışmasının ilişki doyumu ile arasındaki ilişkide ilişkilerdeki problem çözme tarzları ve akılcı olmayan inançların aracı etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir:

1.4. ALT PROBLEMLER

1. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasında manidar bir ilişki var mıdır?
  - a. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye cinsiyetin manidar bir etkisi var mıdır?
2. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarının aracılık etkisi var mıdır?
  - a. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarının aracı rolüne, cinsiyetin manidar bir etkisi var mıdır?
3. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracılık etkisi var mıdır?
  - a. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracı rolüne cinsiyetin manidar bir etkisi var mıdır?

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Romantik ilişkiler bireyin yaşamının her döneminde yaşanan bir ilişki durumu olarak görülse de özellikle geç ergenlik veya genç yetişkinlik döneminde bireyin yaşamında daha önemli olabilmektedir. Üniversite yıllarında kurulan romantik ilişkiler, yetişkinlik döneminde kurulacak yakın ilişkilerin niteliğini ve bireyin evlilik sürecinde eşiyle ilişkisini belirleyebilmektedir (Furman, 2002). Kılıç (1995) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin % 21'inin başkaları ile ilişki kurmada, % 14'ünün aileleri ile ve % 25'nin ise karşı cinsle ilişkilerinde sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir (Akt. Duran, 2010). Alptekin (2008) de genç yetişkinler örneğinde yaptığı nitel çalışmada, intihar girişimlerini incelemiş;

analizler sonucunda intihar girişiminde bulunan bireylerde, arkadaşlık ilişkilerinde, aile veya okul yaşamlarında çeşitli güçlükler yaşama, yetersiz sosyal destek sistemine sahip olma ve karşı cinsle sürdürülen ilişkide sorunlar yaşama gibi sorunların öne çıktığını belirtmiştir.

Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezine başvuran öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırma, duygusal ilişkide yaşanan sorunların, danışma merkezine başvuruda en yüksek sorun alanı olarak algılandığını göstermektedir (Anadolu Üniversitesi, 2010; 2011; 2012).

Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi (2012)'e göre, üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları ilk üç alan sırasıyla duygusal problemler, akademik problemler ve ekonomik problemlerdir. Üniversite öğrencileri bir yandan üniversite ortamına uyum sağlama, kimlik oluşturma, başarılı ilişkiler geliştirme gibi duygusal konularla uğraşırken, bir yandan da öğrenci olarak akademik alanlarda sorunlar yaşamaktadırlar. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada, en çok problem yaşadıkları alanlar sırasıyla, iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destek olarak belirtilmiştir. En çok problem yaşayacaklarını düşündükleri alanların ise sırasıyla, romantizm-cinsellik, farklılıkları kabul, iletişim, çatışma çözme ve sosyal destektir. Öğrencilerin en fazla eğitim almak istedikleri alanlar da sırasıyla iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destek olarak belirtilmiştir (Haskan, 2013).

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) verilerine göre, 2012 yılında ortalama ilk evlenme yaşının erkekler için 26,7, kadınlar için 23,5 olduğu görülmektedir. 2013 yılı verilerine göre, ortalama ilk evlenme yaşının erkekler için 26,8, kadınlar için de 23,6 olduğu belirtilmiştir. Ortalama ilk evlenme yaşında son 5 yılda hem erkekler hem de kadınlar için artış olması ile birlikte, dikkat çeken başka bir nokta ise, ilk evlenme yaşının özellikle genç yetişkinlik dönemi olarak adlandırılan döneme denk gelmesidir. Evlilik öncesi ilişkilerin evlilik ilişkilerine olan etkileri göz önüne alındığında bu yaş grubu gençler için ilişki doyumu ile ilişkili değişkenlerin ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmektedir (TUİK, 2012; 2013).

Erkeğin evliliğinin niteliğinin yordayıcıları olarak erkeğin aile kökeni, geçmiş faktörler, bireysel özellikler ve kadının aile kökeni belirtilmiştir. Kadının evliliğinin niteliğinin ise kadının aile kökeni ve çiftlerin karşılıklı etkileşim süreci tarafından

yordandığı ortaya konmuştur (Linford, 1998). Anne-babadan algılanan desteğin romantik ilişkideki sürekliliğe ve ilişkinin niteliğine olumlu yönde etki ettiği (Sprecher ve Felmlee, 1992) ve algılanan ebeveynlik stillerinin de romantik ilişkilerdeki gelecek zaman yönelimi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Kalkan ve Epli-Koç, 2010).

Ehrensaft ve diğerlerinin (2003)'nin 20 yıl süren boylamsal çalışmaları sonucunda; anne-baba arasında yaşanan şiddete tanık olmanın, partnerden şiddet görmeyi kabullenmeyi ve bunu doğal karşılamayı belirleyen en büyük etken olduğu belirtilmiştir. Anne-baba arasında yaşanan şiddete şahit olma, anne-baba tarafından şiddete maruz kalmaya göre evlilikteki saldırganlığı daha fazla etkilemektedir (Kalmuss, 1984). Anne-babanın boşanmasının kişilerarası ilişkilerde yaşanan problemler ve boşanmaya yönelik olumlu tutumlarla ilgili bir risk faktörü olduğu da belirtilmektedir (Amato, 1996). Anne-baba boşanması ve anne-babanın evlilik ilişkilerinin niteliğinin, özellikle kadınlarda, kuşaklar arası aktarıldığı yani anne-babası arasındaki ilişkide boşanma veya çatışma olan kadınların kendi evliliklerinde boşanma ve çatışma yaşamaları ihtimalinin daha fazla olduğu (Feng, Giarrusso, Bengtson ve Frye, 1999) ve ayrıca bireysel özelliklerin ilk bir yıl içinde çiftler arasındaki çatışmaya direkt olarak etki ettiği, üç yıldan sonra ise çift arasındaki çatışmaya, eşlerin anne-babaları arasındaki ilişkilerin (boşanma, çatışma vs.) etki ettiği belirlenmiştir (Tallman, Gray, Kullberg ve Henderson, 1999).

Anne-baba çatışmasının gençlerin romantik ilişkileri üzerindeki etkisinde aracı etken olabilecek şüphesiz birçok değişken bulunmaktadır. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ve problem çözme tarzları bu değişkenlerden bazılarıdır. Anne-baba ilişkilerinin bireyin ilişkide problem çözme tarzları ile ilişkisi belirlenmiştir (Kinsfogel ve Grych, 2004; Ülker, 2011). Ancak ülkemizde ulaşılan çalışmalarda problem çözme tarzlarının aracılık etkisinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Eşlerin sahip oldukları ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların eşler arası çatışma (Hamamcı, 2005a) ve partnerler arasındaki uyumla (Addis ve Bernard, 2002) ilişkisi olduğu ortaya konmuştur. Bu nedenle ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar eşler arası çatışmanın aktarılmasında aracı değişken olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde geçmişteki anne-baba çatışmasının algılanmasının geç yetişkinler üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalışmalar sınırlı düzeyde olmakla birlikte (Avcı, 2011; Harma, 2008; Kunt, 2004; Peksaygılı ve Güre, 2008) romantik ilişkilere etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca, ülkemizde ilişkilere ilgili akılcı

olamayan inançların ve problem çözme tarzlarının romantik ilişkilere etkisi araştırılmış (Akın, 2010; Küçükarslan, 2011; Turan, 2010), ancak romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlara etki eden mekanizmaları araştıran çalışmalar sınırlıdır.

Evlilikte ve evlilik öncesi duygusal ilişkilerde yaşanan sorunların önceden kestirilebilmesi, toplumun temel yapısının aile olduğu düşünüldüğünde önemli bir konu olarak gözükmektedir. Romantik ilişkilerin evlilik ilişkilerini de etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, romantik ilişkinin işleyişini ve nelerden etkilendiğinin belirlenmesi, evlilikte yaşanabilecek olası problemleri önleyici çalışmaların geliştirilmesi açısından önemli hale gelmektedir.

Bu araştırmadan elde edilecek bulgular, eşler (anne-baba) arasındaki ilişkinin niteliğinin, genç yetişkinin evlilik öncesi karşı cinsle olan ilişkilerindeki etkilerini anlamada ve aile içinde yetişen potansiyel eşin (erkek veya kadın) kendi duygusal ilişkisindeki ilişkileri nasıl etkilediğine yönelik veri kaynağı olacağı umulmaktadır. Araştırmada, problem çözme tarzlarının ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların ilişki doyumu ile anne-baba çatışması arasındaki ilişkide aracı değişken olarak rol oynadığı belirlendiğinde; bireylerin ilişki doyumlarını arttırmaya yönelik çalışmalarda, özellikle çatışmalı ailelerden gelen bireylerde, olumlu problem çözme tarzları geliştirme ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarını azaltmaya yönelik çalışmalar için işlevsel ve müdahale edilebilir veri elde edilmiş olunacaktır.

1.6. SAYILTILAR

1. Araştırmaya katılan deneklerin, ölçme araçlarını içten ve doğru bir biçimde yanıtladıkları,
2. Araştırma çalışma grubunun, Gaziantep Üniversitesinde 2012-2013 eğitim öğretim yılında öğrenim gören lisans öğrencilerini temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.7. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Gaziantep Üniversitesinde lisans eğitimi görmekte olan genç yetişkinlerle sınırlıdır.

2. Araştırma verileri Çocukların Ebeveyn Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin, Ergenler için İlişkide Sorun Çözme Ölçeği'nin, İlişki İnançları Ölçeği'nin ve İlişki Doyumu Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.8. KISALTMALAR

1. ÇEÇAO: Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği.
2. ERİSÇÖ: Ergenler için İlişkide Sorun Çözme Ölçeği.
3. İİÖ: İlişki İnançları Ölçeği.
4. İDO: İlişki Doyumu Ölçeği.
5. Akt. : Aktaran.
6. vd. : ve diğerleri.
7. DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYINLAR

Bu bölümde, alanyazına dayalı olarak anne-baba arası çatışma, romantik ilişkilerde problem çözme, ilişki doyumu ve romantik ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile ilgili olarak ortaya konmuş kuramsal bilgilere ve yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. ALGILANAN ANNE-BABA ÇATIŞMASI İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Çocuk kendi dünyasına bir anlam kazandırabilmek için çevresindeki insan ve objelerle ilgili bir faaliyet içine girer. Çocuk, ilkel koordinasyonlardan, Piaget'nin deyimiyle, soyut muhakeme, kuramsal (göreceli) durumları akılcı yolla düşünebilmek, zihinsel hareket ve kuralları düzenleyebilmek anlamına gelen işlemlere yani daha karmaşık ve yüksek düzeydeki yapılara doğru belirgin bir çaba içindedir (Yavuzer, 1995: 42). Çocuklar bir yetişkinin sahip olduğu bilgi ve kavram literatürüne sahip olmadıkları için, anne-babanın söylediklerini duydukları şekliyle değerlendirebilmektedirler. Örneğin “anneni üzersen annen gider.” Çocuklar bu gibi durumlarda duygusal istismara maruz kalabilmektedirler (Yavuzer, 1992).

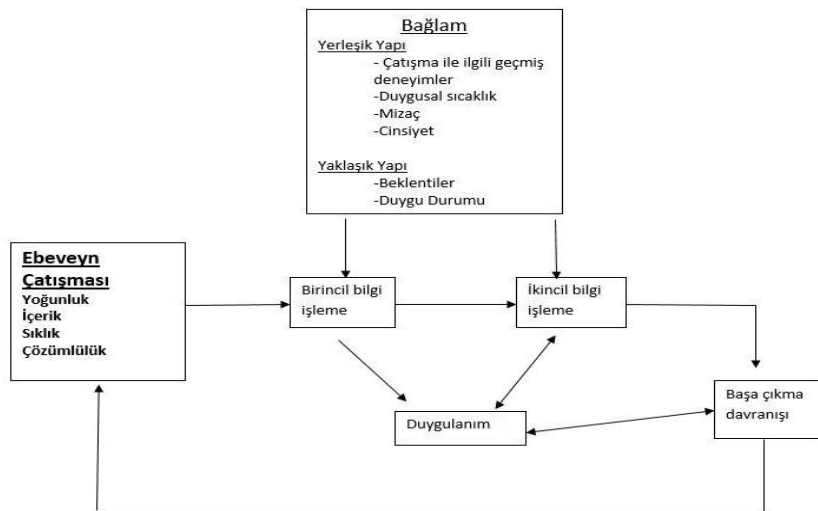
Çocukların fark edilmese de onlar dış dünyayı gözlemekte ve kendi algılarına göre değerlendirmektedirler. Sosyal öğrenme açısından bakıldığında da aslında bu durum birey için fırsat niteliği taşımaktadır. Her şeyi deneyimleyerek öğrenmek yerine deneyimleyenlerden öğrenmek daha ekonomik olabilmektedir. Bireyler özellikle değerleri ve inançları da gözleyerek öğrenebilirler ayrıca özellikle çocuklar baş etme

şekillerini duygularını açıklama biçimlerini model alma yoluyla öğrenebilmektedirler. Tabii ki bu öğrenilen davranışları yapma zorunluluğu getirmemektedir. Birey yaşam sürecinde kendi davranışlarını düzenleyebilir, kontrol edebilir ve değiştirebilir (Senemoğlu, 2010).

Hayatın ilk yılında bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebekle annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın ileride kuracağı kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturur (Yavuzer, 1995). Genç yetişkinlikteki psikososyal gelişim görevinde başarılı olabilmek de daha önceki dönemlerde anne-baba'nın kişilerarası gelişim ile ilgili çocukta biriktirdiklerine bağlıdır. Birikimlerin kullanıldığı ve bir anlamda teorinin pratiğe dönüştüğü dönem bu dönemdir. Bu dönemin olumlu ve olumsuz uçları bulunmaktadır. Olumlu uçta yakın ilişkiler geliştirebilme, flört ilişkisi kurma ve sürdürme varken olumsuz uçta yalıtılmışlık ve yalnızlık bulunmaktadır (Geçtan, 2008: 106).

2.1.1. Bilişsel Bağlamsal Model

Anne-baba arası çatışma, çatışmayı anlamak ve baş etmek için çocuk tarafından tepkilere neden olan bir stres kaynağı olarak kavramsallaştırılmıştır. Anne-baba çatışmasının algılanması sürecinin ayrıntılı değerlendirilebilmesi için geliştirilen "Bilişsel Bağlamsal Model" (Şekil 1) de kapsamlı bir şekilde tanımlanmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).

Şekil 1. Bilişsel Bağlamsal Model

Bilişsel bağlamsal modele göre, anne-baba çatışmasının doğası; anne-baba arasındaki çatışmayı değerlendirmesinde çatışmanın; sıklığı, yoğunluğu, içeriği ve çözülebilirliği içermektedir.

Sıklık: Anne-baba çatışmasına sık sık maruz kalmanın artması iki zıt tepkiye neden olabilmektedir; çocukta anne-baba çatışmasına karşı duyarsızlaşma meydana geldiği için daha az davranış problemi ortaya çıkmasına veya tam tersi olarak daha sık çatışma çocuğun çatışmaya karşı duyarlı olmasına neden olmakta ve uyum problemlerinin yaşanmasını daha olası kılmaktadır (Akt. Grych ve Fincham, 1990).

Yoğunluk: Yoğunluk, sıcak tartışmalardan fiziksel şiddete kadar uzanabilmektedir. Düşük yoğunlukta olan çatışmalar, sık olsalar bile, çocuk problemleri ile ilişkili değildir ve anne-baba çatışması sadece düşmanlık veya fiziksel şiddet içerdiğinde çocuklar üzerinde yıkıcı etkiye neden olabilmektedir (Akt. Grych ve Fincham, 1990).

İçerik: Anne-baba çatışmasının içeriği de çocuğun tepkilerini etkileyebilmektedir. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili anne-baba tartışmaları çocuğun davranış problemleriyle ilişkili olabilmektedir çünkü bu durum, davranış problemleri ile ilişkili olan tutarsız disiplin ortamına neden olmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).

Çözülebilirlik: Problemlerini veya çatışmalarını başarılı bir şekilde çözen anne-babalar çocuklarına problem çözme konusunda olumlu model olurlar, bu da çocukların sosyal yeterliliklerinin ve baş etme becerilerinin artmasını sağlayabilir. Bunun yanında başarısız çatışma çözme tarzları olan anne-babalar aile içinde tansiyonun yüksek kalmasına ve daha sık çatışma yaşanmasına neden olurlar (Grych ve Fincham, 1990).

Çatışmanın yapısı (bağlamı): Bağlamın yapısında Şekil 1’de de görüldüğü gibi, yerleşik yapı ve yaklaşık yapı belirtilmiştir. Yerleşik yapı, nispeten daha durağan veya daha yavaş değişen faktörlerdir ve çocuğun mizacını ve çocuğun anne-baba çatışmasına maruz kalma ile ilgili geçmiş anıları gibi bileşenleri içermektedir. Yaklaşık yapı ise, bunun tersine, çatışmaya maruz kalma süresinden hemen önce ortaya çıkan ilgili düşünceleri ve duygu deneyimlerini içermektedir. Bu ayrım durum ile özellik ayrımı gibi de yapılabilir. Bu modelde yerleşik ve yaklaşık bağlamın çocuğun çatışmayı anlamlandırmasına ve tepkilerine nasıl etki ettiği araştırılmıştır.

Yerleşik yapıda, modelde öngörülen; çocukların, çatışma ile ilgili geçmiş yaşantıları, mizaçları, aileden hissettikleri duygusal sıcaklık ve cinsiyet faktörlerinin çatışmayı değerlendirme sürecine etkileri ele alınmaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Modele göre çatışma ile ilgili geçmiş deneyimler; çatışmaya maruz kalma gidişatı ile ilgili oluşan beklentiler ve çocuğun çatışmaya olan hassasiyeti değişkenlerinin, çocuğun anne-babası arasındaki çatışma ile ilgili deneyimlerini etkilediği varsayılmaktadır. Bu modelde, anne-baba çatışmasına maruz kalma yaşantısının, çocuğun gelecekte anne-baba arasındaki çatışmaya maruz kalma ve diğer tür çatışmalar yaşama beklentisini etkilediği belirtilmektedir. Özellikle anne-baba ile çocuk, çocuk ve kardeşleri arasındaki geçmiş çatışmalar da çocuğun anne-baba çatışması sürecini algılamasını etkileyebilir. Ayrıca çatışma deneyimlerinin çocuğa olan etkisi çocuğun anılarına da bağlıdır. Çocuğun hafızası da yaşa bağlı olarak değiştiği için yaş da önemli bir etkidir (Grych ve Fincham, 1990: 280; 1993: 215).

Algılanan duygusal sıcaklık da çocuğun çatışmayı algılamasını etkileyen etkenlerden biridir. Algılanan duygusal sıcaklık, çocuğun, ailedeki yaşantılarını temel alarak aile ilişkilerini değerlendirmesidir. Destekleyici bir aile ortamı sunulduğunda çocuk için stres verici değil koruyucu bir etki olabileceği öne sürülmektedir. Yani duygusallıktan uzak ve katı bir ailede yetişen çocuğun, ailede sıcaklık hissedilen bir çocuğa göre ailedeki çatışmayı daha üzücü olarak deneyimlemesi beklenmektedir. Çatışma sırasında daha az tehdit hissettiği, bağlı ve sıcak olarak algıladığı bir ailede çocuk kendini daha güvende hissedecektir (Akt. Grych ve Fincham, 1990: 280). Aileden algılanan sıcaklığın çocuğun uyumunu etkilediği (Khaleque ve Rohner, 2002; Khaleque, 2013) hatta üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada empati düzeylerine de etki ettiği gözlenmiştir (Kim ve Rohner, 2003).

Anne-baba-çocuk ilişkisinin niteliği çocuğun ailedeki sıcaklık algısında ana etkidir. İyi bir anne-baba-çocuk ilişkisinin olması çocuk için güvenilir bir ortam oluşturur ve anne-baba çatışmasını da içine alan çeşitli stres faktörlerine karşı da koruyucu etki sunar. Buna ek olarak da çocuğun uyumunu doğrudan etkilediği gibi çocuğun anne-baba çatışması ile baş etmesini de dolaylı olarak etkiler (Emery ve O'Leary 1982; Rutter, Yule, Quinton, Rowlands, Yule ve Berger, 1974). Anne ve babadan algılanan sıcaklığın çocuğun anne-baba çatışmasından algıladığı; çatışma özellikleri ve tehdit algısı ile çocuğun fiziksel sağlıkla ilgili yaşam kalitesi arasındaki ilişkide (Hoşcan, 2010) ve algılanan anne-baba çatışması ve depresyon arasındaki

ilişkide aracı etken olduğu (O'Donnell vd., 2010), ayrıca anne-baba arası çatışmada algılanan çatışma özellikleri algısı ile uyum problemleri arasındaki ilişkide anneden algılanan sıcaklığın kısmi aracı role sahip olduğu belirtilmiştir (Sakız - Kuyucu, 2011).

Mizacın çocuğun stres kaynağına olan tepkisi üzerindeki etkisi, anne-baba çatışması ve çocuk uyumu arasındaki ilişkide üç yolla olmaktadır. Birincisi, bazı çocuklar her türlü strese karşı daha fazla tepki verebilmekte, böylece çatışma oluşmasına daha hassas yaklaşmakta ve duygusal tepkileri de daha yoğun olabilmektedir. İkincisi, mizaç çocukların davranışsal tepkilerine de etki edebilmektedir. Örneğin saldırgan tepkiler göstermeye eğilimi olan çocukların, stres durumları ortaya çıktığında saldırgan tepkiler verme ihtimalleri de daha fazla olacaktır. Son olarak, çocuğun mizacı anne-baba-çocuk ilişkisinin gelişimine de etki etmektedir. (Akt. Grych ve Fincham, 1990).

Cinsiyet açısından incelendiğinde; farklı sosyalleşme deneyimleri erkeklerin ve kadınların çatışmaya verdikleri davranışsal ve duygusal tepkilerin de farklı olmasını mümkün kılmaktadır. Erkekler üzülmeye ve ağlama tepkilerini kızlardan daha az, saldırgan davranışları ise daha fazla gösterebilirler. Saldırgan davranışlar kadınlarda daha az tolere edilmektedir, onlar stres durumları ile baş etmek için alternatif yöntemler geliştirmişlerdir (Akt. Grych ve Fincham, 1990)

Yaklaşık yapıda, yerleşik yapının aksine çatışmanın gelişimine maruz kalırken oluşan düşünceler ve duygular, anne-babanın çatışma yolundaki davranışlarıyla şekillendikleri için değişkenlik gösterebilmektedir. Süreç üzerinde özellikle önemli olan iki faktör bulunmaktadır. Bunlar çatışmanın gidişatı ile ilgili beklentiler ve çocuğun mevcut duygusal duygu durumudur (Grych ve Fincham, 1990). Çatışmanın gidişatı ile ilgili beklentiler, hem mevcut durumla hem de geçmiş deneyimlerle meydana gelmektedirler. Örneğin, çocuk annesinin işten eve geldiğinde kapıyı çarptığını duyarsa annesinin kızgın olduğunu ve herhangi bir nedenden dolayı çatışma çıkma ihtimalinin çok yüksek olacağını bekleyebilir. Eğer geçmiş anne-baba çatışmaları düşmanca duygularla oluşmuş ve kötü bir şekilde çözümlenmişse, çocuk bunu hatırlayabilir, yoğun ve uzun bir çatışma bekleyebilir. Bu nedenle deneyimleri, daha düşük yoğunlukta çatışma beklentisi olan çocuklara oranla, çatışma sırasındaki etkinin daha olumsuz olmasında önemli bir etken olabilmektedir. Buna karşılık, çocuğun çatışma ilgili deneyimleri ya da durumsal faktörler anne-baba çatışmasının küçük bir şekilde geçme olasılığının yüksek olduğuna inanabilirler böylece de

çatışmanın ortaya çıkış sürecinde daha düşük üzüntü deneyimlerler (Grych ve Fincham, 1990).

Mevcut duygusal durum, çocukların duygu durumu da anne-baba çatışmasının etki sürecini etkiler. Örneğin, bir kadın zor ödevleri olduğundaki üzümlük ve bıkkınlık halinde, televizyon programı seyrettiği keyifli haline göre çatışmaya daha yoğun tepkiler verebilir. Anne-baba çatışması meydana geldiği sırada çocuklar üzgün veya kızgınlarsa, anne-babaları arasındaki sürtüşmeyi daha olumsuz olarak hatırlama eğiliminde olabilirler (Akt. Grych ve Fincham, 1990).

Çocuğun çatışmayı algılama sürecinde, çocuk için anne-baba çatışması üç soruda hızlı bir şekilde ortaya konabilir; “Ne oluyor?”, “Neden oluyor?” ve “Ben bu durumda ne yapabilirim?”. Çocuğun bu sorulara cevapları birincil ve ikincil süreç olarak ifade edilen iki adımda ortaya çıkmaktadır (Bradbury ve Fincham, 1988). Birincil süreçte çocuk çatışmayı fark eder ve çatışmayla ilgili tehditleri ve olumsuz duyguları alır ayrıca baş etmeye ilişkin bilgilerini de ortaya çıkartır. Çocuğun çatışmaya ilişkin bu algısı olayı tehdit edici veya zararsız olarak anlamlandırmasına neden olur. Birincil süreç, çatışma durumu ile karşılaşmanın ve yüzeysel anlamlandırmaların olduğu bir süreçtir (El-Sheikh, Cummings ve Goetsch, 1989). İkincil süreçte bilgidan öte çatışmayla baş etmek ve çatışmayı anlamlandırmak için çaba gösterme söz konusudur. Bu aşamada çocuk çatışmanın nedenine ilişkin, çatışmanın sorumlusuna/sorumlularına ilişkin ve çatışma ile başarılı bir şekilde baş edebilmek için kendi yeterliliklerine ilişkin yüklemelerini keşfetmeye çalışacaktır. İkincil süreç birincil süreçte beliren duyguları içermekle birlikte çocuğun temel duygusal tepkilerinin de oluştuğu aşamadır.

Çocuğun nedensel yüklemelerinin, boşanmayla ve anne-babalarından gördükleri kötü muameleyle baş etmede önemli olduğu öne sürülmektedir (Akt. Grych ve Fincham, 1990). Sorumlulukla ilgili yüklemeleri ve kendini suçlamanın da sürece etkileri bulunmaktadır. Çocuklar çatışmanın nedenlerini tanımlarken, sorumlunun kendileri olup olmadıkları ve suçlanmaları gerekip gerekmediği hakkında yargıda bulunurlar. Sorumluluk yüklemeleri ve kendini suçlama durumu da yaşa göre değişmektedir (Akt. Grych ve Fincham, 1990). Çocukların anne-baba çatışmasına verdikleri tepkiler, çatışmayla baş etmede kendi kapasitelerine ilişkin inançlarından da etkilenebilmektedir. Burada çatışmanın gelişimi ile ilgili beklenti ile yeterlilik beklentileri ayrı olarak değerlendirilmelidir. Çünkü çatışmanın yoğun olacağına, iyi

bir şekilde çözüleceğine veya kötü bir şekilde çözüleceğine ilişkin inançlar; çatışma ile baş edebilme yeterliliği ile ilgili inançlardan farklıdır. Çatışmaya ilişkin beklentilerden farklı olarak, yeterlilik inançları direkt olarak çocukların duygularıyla ve davranışlarıyla ilgili ve bağlantılıdır. Eğer yeterlilik beklentileri yüksekse, etkili baş etme davranışları göstermekte ve olumlu duygular hissedebilmektedirler. Öte yandan yeterlilik beklentileri düşükse, mutsuzluk ve çaresizlik hissi yaşayabilmekte ve baş etme çabaları azalabilmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Çocukların baş etme davranışları da çeşitli şekillerde ortaya konmaktadır. Folkman ve Lazarus (1980) baş etme tepkilerini iki sınıfa ayırmışlardır; problem odaklı ve duygu odaklı stratejiler. Her iki strateji de başarılı olduğunda, olay durumunda ortaya çıkan duygusal belirtiler azalmaktadır. Problem odaklı stratejiler anne-baba çatışmasına müdahale ederek doğrudan stres durumunu değiştirmeye dönüktür. Duygu odaklı stratejiler doğrudan durumu değiştirmek yerine, duygusal durumu düzenlemeyi içerir. Çocuklar anne-baba çatışmasına doğrudan müdahale ettiklerinde başarısız olurlarsa, duygusal tepkilerini değiştirmeyi denerler.

Anne-baba çatışmasını deneyimleyen birey, çatışmanın çözülmesini gözlemlene sürecinde doğal olarak bir ilişkide problemlerin nasıl çözüldüğüne de şahit olmaktadır. Bu durum bireyin ileride kuracağı ilişkilerdeki problem çözme tarzlarını etkileyebilir. Bilişsel Bağlamsal Modelin ikincil işleme aşamasında ilişkilerle ilgili inançlar ya da nedensel yüklemeler vurgulanmaktadır. Bilişsel davranışçı kuram çerçevesinden değerlendirildiğinde de akılcı olmayan inançların temeli küçük yaşlarda bireyin yaşamında önemli olan kişilerle ilişkileri tarafından oluşmaktadır (Ellis, 1962). Birey tarafından anne-baba çatışmasının algılanması onun ilişkilerle ilgili inançlarını ve yüklemeleri şekillendirebilir. Özetle, anne-baba arasındaki çatışma çocuk için sadece anne-babanın arasındaki bir tartışmadan çok daha öte bir anlam ifade edebilmektedir. Bireylerin anne-babaları arasındaki çatışmayı değerlendirmeleri veya algılamalarının kendi yaşamlarında ne tür etkilerinin olduğunun belirlenmesi süreci, çeşitli araştırmalarda zenginleşerek devam edecek gibi görünmektedir.

2.2. İLİŞKİLERDE PROBLEM ÇÖZME İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Yaşamın her alanında olduğu gibi ilişkilerde de problemler kaçınılmazdır. İlişkide yaşanan problemler; anne-babanın kendi aralarındaki ilişkide yaşadıkları problemlerden, romantik ilişki yaşayan iki genç yetişkinin ilişkilerindeki problemlere kadar uzanmaktadır. Genel olarak sorun, Türk Dil Kurumu tarafından, araştırılıp öğrenilmesi, düşünülüp çözümlenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

D’Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından problem çözme, problem durumlarıyla baş etmek için uygun çeşitli alternatif tepkiler arasından birini kullanma ve bu alternatifler arasından en iyisini seçme ihtimalinin artmasını içeren davranışsal süreç olarak ifade edilmiştir. Buna göre problem çözme dinamik bir süreçtir ve hedefe (çözüme) ulaştıran seçeneklerin tekrar kullanma ihtimalleri de artmaktadır. Problem çözme Budak (2005) tarafından önceden kazanılmış bilgileri yeni ve bilinmeyen durumlara uygulama; bir problem olduğunu görme, problemi tanımlama, geçici çözümler (varsayımlar) üretme ve bu çözümlerin doğruluğunu sınaama gibi yüksek bilişsel süreçlerin toplamı olarak tanımlanmıştır. Öğülmüş (2001) de problem çözmeyi, mevcut durumla erişilmek istenen amaç arasındaki boşluğun (olanla olması gereken durum arasındaki farkın) algılandığı ve bunun yol açtığı gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik çabaları içeren bilişsel ve davranışsal süreç olarak tanımlamıştır.

Kişiler arası problem çözme sosyal problem çözme kapsamında değerlendirilmektedir. Sosyal problem çözme terimiyle kast edilen doğal ortamda ya da “gerçek dünyada” meydana gelen problemleri çözme süreci kastedilmektedir (D’Zurilla ve Nezu, 1982). Sosyal sıfatı, problem çözme çalışmasını belli bir tipte sınırlandırmak anlamında kullanılmamıştır. Gerçek yaşamda, sosyal çevrede etkili olan problemlerin çözümüne dikkat çeken bir bağlamda kullanıldığı için bu şekilde adlandırılmaktadır. Bu nedenle, sosyal problem çözme çalışmaları bireyin yaşamına etki eden, kişisel olmayan (gelir azlığı, çalınan eşyalar, vb.), kişisel ya da içsel (duygusal, davranışsal, bilişsel problemler veya sağlık problemleri vb.), kişiler arası (evlilik çatışması, ailedeki ayrılıklar vb.) ve ayrıca geniş kitlelerin problemleri ve

toplumsal problemleri (suç, ırkçılık vb.) gibi tüm problem tiplerini kapsamaktadır (Chang, D’Zurilla ve Sanna, 2004).

Problem çözme süreci beş aşamadan oluşmaktadır; (a) genel yönelim ya da hazırlık, (b) problemin tanımlanması ve formüle edilmesi, (c) alternatif çözüm yollarının oluşumu, (d) karar verme ve (e) doğrulamadır (D’Zurilla ve Goldfried, 1971: 111).

- *Genel yönelim ya da hazırlık:* Bireyin meydana gelecek olan durumla ilgili genel yöneliminin ya da kurgusunun, durumla ilgili olarak hangi tepkileri vereceğini büyük ölçüde etkilediği uzun zamandır bilinmektedir. Bağımsız problem çözme davranışlarını teşvik etme ihtimali olan yönelim tipleri şu tutumları içermelidir: a) problemlerli durumların yaşamın normal bir parçasını oluşturduğu gerçeğini kabul etmek ve bu durumlarla etkili bir şekilde başa çıkılabileceğini bilmek, b) meydana geldiklerinde problematik durumları fark etmek ya da onları tanımak ve c) ilk ortaya çıkabilecek olan “dürtüsel” ya da “hiçbir şey yapmama” şeklindeki her iki tepki şeklini de engellemek.

- *Problemin tanımlanması ya da formüle edilmesi:* Tipik problem çözme deneylerinde, problemlerli durumlar, detaylı talimatlarla ve özel yardımlarla iyi tanımlanmış formda son derece iyi yapılandırılmış olarak sunulmaktadır. Bu prosedürün amacı problem çözme performansındaki istenmeyen değişkenleri devre dışı bırakmaktır. Laboratuvar ortamının tersine gerçek yaşamdaki en problemlerli durumlarda problemin çözümü için gerekli bilgiler ve faktörler, daha karışık, bulanık, belirsiz ve eksiktir. Bu nedenler birey problemlerli durumu fark ettikten ve ilk olarak ortaya çıkabilecek otomatik tepkilerini kontrol altına aldıktan sonra, a) “işlevsel” koşullarda durumun tüm yönleriyle *tanımlanması*, b) yararlı olan bilgilerle yararlı olmayanların birbirinden ayrılması, öncelikli amaçların, özel alt problemlerin, konuların ya da çatışmaların tespit edilmesi için probleme uygun bir şekilde durumun sınıflandırılması ya da *formüle edilmesi* gerekmektedir.

- *Alternatif çözüm yollarının oluşumu:* Bu aşamanın temelini, belirli problemlerli durumlar için uygun mümkün olabilecek çözümleri meydana getirmek ve bu oluşturulanlar arasında olabilecek en etkili tepkinin gösterilme ihtimalini olabildiğince arttırmak oluşturmaktadır. Bu konudaki araştırmaların çoğu Osborn’un (1963) (Akt. D’Zurilla ve Goldfried, 1971) beyin fırtınası yöntemi ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Beyin fırtınası ilk olarak grup oturumlarında “düşünce-bulma”yı

kolaylaştırmak için kullanılan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Dört temel kuralı vardır; a) eleştiriye yer yoktur, düşüncelerle ilgili olumsuz yargılar için sona kadar beklenmelidir, b) “atış serbest” durumunu iyi karşılanmaktadır, c) sayının fazla olması istenen bir şeydir çünkü düşüncelerin sayısı ne kadar fazla olursa kullanılabilir düşünceyi bulma ihtimali de o kadar büyük olacaktır ve d) karışıklık ve gelişim istenmektedir. Üyeler kendi fikirleriyle katkıda bulunmanın yanı sıra, diğerlerinin fikirlerini nasıl daha iyiye dönüştüreceklerini de gösterebilirler ya da iki veya daha fazla fikir başka bir fikirle birleştirilebilir.

- *Yapılacaklara karar verilmesi;* problem çözücü eylem şekli ile ilgili alternatif birçok yol oluşturarak, bir anlamda yeni problemler için eskileri için kullanılanları değiştirmektedir. Eğer birey sadece bir eylem seçeneği ile gelmiş olsaydı, bu faz üzerinden geçmeksizin problemlili durumda eylemde bulunabilirdi. Ama alternatifler mevcutsa, elindeki en iyi seçeneği kullanması daha olası olmaktadır. Söz konusu olan seçeneğin “iyiliğinin” de genel olarak bireyin hükümler havuzundan çıktığı da vurgulanmaktadır.

- *Doğrulama;* seçilen eylem ya da eylemlerin beklenen sonucu getirip getirmediğinin değerlendirilmesidir.

Problem çözme süreci bazen saniyeler içinde meydana gelip birey sorun karşısında nasıl bir yol izleyeceğine karar verebilmektedir. Birbirinden çok farklı olmasa da (1) sorunu fark etme, (2) tanımlama, (3) alternatif üretme, (4) çözümlerin seçilmesi, (5) uygulama, (6) değerlendirme ve düzeltme gibi başka problem çözme adımları da alanyazında mevcuttur (Akt. Öğülmüş, 2001).

Romantik ilişkilerde problem çözmenin önemi daha ilişki başlamadan ortaya çıkmaktadır. Uyum sağlayıcı ve işlevsel başa çıkma yöntemlerini kullanmanın romantik ilişkiyi başlatmaya olumlu katkısı olduğu görülmektedir. Ayrıca romantik ilişki başlatma sayısı arttıkça uyum sağlayıcı ve işlevsel başa çıkma yöntemlerini kullanma da artmaktadır. Problemlerle işlevsel bir şekilde başa çıkma ile romantik ilişki başlatma, birbirini karşılıklı etkileyen bir sistem gibi görülmektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2010b).

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmada, romantik ilişki partnerine yönelik olarak ortaya çıkabilen fiziksel ve duygusal istismar ile birlikte soruna yönelme durumları değerlendirilmektedir. “Ama ben onu seviyorum!” başlığı, ergenlik döneminde kızları olan ailelerin kızlarını, romantik ilişkilerde yaşayabilecekleri

istismara karşı korumaları için bilgiler içeren bir kitabın ismidir. Bu cümle günlük yaşamda çok da yabancı olunmayan bir cümle gibi duruyor. Amerika'da her dokuz saniyede bir genç kızların ilişkide oldukları birileri tarafından şiddete maruz kaldıkları vurgulanmaktadır (Murray, 2009).

İstismarın üç tipinin de, aile kökeni huzursuz ve parçalanmış olan bireylerde daha sık olduğu görülmektedir. İstismar bildirimini ile aile kökeni faktörleri de istismarda olduğu gibi sıklıkla aynı kategorideki olumsuz davranışlar gösterme ile ilişkilidir. Yani fiziksel istismara maruz kalan bireyler fiziksel olarak, duygusal istismara maruz kalan bireyler de duygusal olarak şiddet gösterme eğiliminde olmaktadır. İstismar ile yetişkinlerdeki davranış problemleri arasındaki ilişki, çok sık istismara maruz kalmanın ortaya çıkardığı dezavantajlı çocukluk altyapısı tarafından oluşturulmaktadır (Mullen, Martin, Anderson, Romans ve Herbison, 1996). Anne-babasından şiddet gören çocukların saldırganlık eğilimlerinin de fazla olduğu vurgulanmaktadır (Ayan, 2007; Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altınbaş, 2012).

Çiftlerin problemlerinin % 69'unun kalıcı yani çözülmeden devam eden problemler olduğunu belirtilmiştir. Evliliklerde kalıcı sorunların varlığının, halledilmesi gereken zorunlu bir problem olmadığı ve kalıcı problemler hakkında konuşurken, çiftlerin ifadelerinin daha önemli olduğunu vurgulanmıştır. Çiftler problemi konuşurken, bazı olumlu duyguları devam ettirebiliyorlarsa ya da daha az olumsuz duygu ortaya çıkıyorsa bu problem, ilişkilerinde problem çözme sürecini tıkayıcı bir etken olmayacaktır. Ancak problemleri değerlendirirken daha yüksek olumsuz duygularla ve kabullenici tarzda olmadan tartışıyorlarsa, bu durum sorunların çözümünü engelleyici olacaktır (Akt. Miller ve Roloff, 2006).

Genel olarak değerlendirildiğinde, problem çözme tarzları üzerinde etkisi olan birçok faktör göze çarpmaktadır. Aile kökeni ve aile içi şiddete maruz kalma da bu faktörler arasında yer almaktadır. İlişkilere yönelik problem çözmeden bahsedilirken aslında istismar etme ve edilme konusu da vurgulanmaktadır. Araştırmalarda ilişkiye bağlılığı yüksek olan bireylerin istismarı normal olarak değerlendirdikleri de bildirilmiştir (O'Hearn ve Davis, 1997). Ayrıca cinsiyet farklılıklarının olduğu araştırmalar da vardır; kadınlar ilişkide uygulanan şiddetten (duygusal ve fiziksel) erkeklerden daha fazla yakınma bildirmektedirler (Mills ve Malley-Morrison, 1998). Problem çözme davranışları açısından kadınların erkeklere göre daha çok yapıcı

problem çözüme tarzlarını tercih ettikleri belirtilmiştir (D’Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant, 1998).

2.3. İLİŞKİLERLE İLGİLİ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Ellis tarafından öncülük edilen akılcı duygusal davranışçı yaklaşıma göre, duygusal rahatsızlıklar bireyin kendi kendini başarısızlığa uğratan (self-defeating), mantıksız, gerçekçi olmayan olumsuz cümleler söylediğinde ortaya çıkmaktadır. Bu rahatsızlık yaratan cümleler bireyin yaşamındaki; meslek seçimi, ilişkileri, kendisi gibi birçok alanla ilgili olabilir (Ellis, 1957).

İlişkilerdeki sorunların bilişsel bileşenlerinin, evlilik terapistlerince fark edilmesindeki artışlar olması; terapistlerin özellikle, dikkatlerini, insanların yakın ilişkiler konusunda sahip oldukları akılcı olmayan inançlara ve bu inançların ilişkinin niteliğine olumsuz etkisinin nasıl olduğunu anlamaya çevirmiştir. Yakın ilişkilerdeki akılcı olmayan inançların sistematik değerlendirilmesi gerekliliği de buradan doğmuştur (Eidelson ve Epstein, 1982).

İlişkiler açısından bakıldığında ise, alanyazında daha çok evlilik ilişkilerine yönelik inançlarla ilgili araştırmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Evlilikte ilişkilere yönelik inançların, ilişki doyumu (Addis ve Brnard, 2002; Ersanlı, 2007; Güven, 2005) ve evlilikte yaşanan çatışmalar (Hamamcı, 2005a) üzerine etkisi incelenmiştir. Hembrecht (2009), üç grup örnekleme ilişki inançları ve ilişki doyumu açısından karşılaştırmıştır. Birinci grup yüksek romantik ilişki doyumu bildiren, ikinci grup düşük düzey romantik ilişki doyumu bildiren grup üçüncü grup ise ilişkisi olmayan gruptur.

İlgili yayınlarda ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Eidelson ve Epstein (1982) tarafından “tartışma yıkıcıdır”, “zihin okuma beklenen bir şeydir”, “partnerler değişemez”, “cinsel mükemmeliyetçilik” ve “cinsiyetler farklıdır” şeklinde ifade edilen beş alt alan içinde ilişki inançları incelenmiştir. Tartışma yıkıcıdır inancı; temel olarak farklı iki bireyin ilişkisinde kaçınılmaz olan çatışmanın kabul edilemez olarak algılanmasıdır. İlişkide çatışma yaşamak yerine iletişimden kaçınmayı içermektedir. Zihin okuma inancı; ilişkide partnerin bireyin ihtiyaçlarını kendisi ifade etmediği halde anlamasının beklenmesidir. Partnerler değişemez inancı; bir insan yedisinde ne ise yetmişinde de odur inancına

dayanmaktadır. Yaşam dinamik bir süreçtir ve değişim kaçınılmazdır. Partnerden değişmemesinin beklenmesi gerçekçi bir beklenti olmamaktadır. Cinsel mükemmeliyetçilik inancı; ilişkide “mükemmel” bir cinsel ilişki partneri olmalıyım eğer olmazsam duygusal olarak da ilişkimiz bundan etkilenir şeklinde açıklanabilir. Cinsiyetler farklıdır inancı: ilişkide her bir cinsiyetin tamamen birbirinden farklı olduğu, bir anlamda çatışma çözümünde ortak nokta bulmada “çaresiz” oldukları anlamına gelmektedir.

Romans ve Debord (1995) da ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları “birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız”, “birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz”, “her şeyi birlikte yapmalıyız”, “birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız.”, “birbirimizi değiştirebilmeliyiz”, “aramızdaki her şey mükemmel olmalı”, “iyi ilişkilerin sürdürülmesi kolay olmalıdır”, “romantik ilişkiyi yaşamadan asla tamamlanmış olmayız” ve “romantik idealizm” şeklinde dokuz alt alanda değerlendirmiştir. Sprecher ve Metts (1999) ise romantik ilişkilere yönelik belirlenen akılcı olmayan inançları “Aşk bir yol bulur”, “ilk ve tek”, “idealleştirme” ve “ilk görüşte aşk” olmak üzere dört alt alanda ele almışlardır. Aşk bir yol bulur; birçok anlaşmazlığımız ve farklılığımız olsa da âşiksak ve birbirimizi çok seversek tüm problemleri çözebiliriz. İlk ve tek; bireyin gerçek aşkı bir defa yaşadığında bir başkasıyla aynı seviyede yaşamayacağına inanmasını ve ilişkinin sonsuza kadar süreceğine inanmayı barındırmaktadır. İdealleştirme; romantik ilişki sürecinde her şeyin mükemmel olacağına, romantik ilişki partnerinin mükemmel bir sevgili olacağına yönelik inançlar olarak ifade edilebilir. İlk görüşte aşk; doğru kişi ile karşılaşıldığında bireyin ona âşık olabileceğine ve gerçek aşkı bulduğunu tanıyıp tanışmaz anlayabileceğine yönelik inançlardır.

Kayser ve Himle (1994), daha özgül olarak ilişkilerdeki yakınlığa dikkat çekmektedir. Alanyazında bu konunun ihmal edildiğini vurgulamakta ve ilişkilerde yakınlıkla ilgili akılcı olmayan sekiz inanç belirtmektedir. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlardan öte, ilişkilerde yakınlığa ilişkin akılcı olmayan inançları sıralamıştır: (1) Birisiyle çok fazla yakın olursam, o beni terk edecektir. (2) İlişkimizde herhangi bir tartışma olursa, yakın olmamız mümkün değildir. (3) Yakın olursam, ilişkideki gücümü ve kişisel kontrolümü kaybedeceğim. (4) İlişkimde yakınlaşma olmazsa bundan sadece ben sorumluyumdur. (5) yakınlığı başarmak için, gerçekten yakın bir birey olmam için partnerimin istediği her şeyi yapmalıyım. (6) ben iyi bir

baba, iyi bir anne ya da iyi bir eş (kendi ihtiyaçlarımı aileminkinden sonra tutarak) olursam, karşılığında yakınlık bulacağım. (7) yakın olabilmem için önce, partnerime karşı çok güçlü bir sevgi duymam gereklidir. (8) ilişkimde partnerimle seks yapmadan yakınlığı deneyimleyemem.

Yurt içinde yapılan çalışmalarda ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların yapısına bakıldığında ise, “yakınlıktan kaçınma”, “gerçekçi olmayan ilişki beklentisi” ve “zihin okuma” olarak üç alt alan belirlenmiştir. Yakınlıktan kaçınma, insanların başkalarına karşı olumsuz bakış açısını, eğer ilişkilerde yakın olunursa, bunun doğuracağı olumsuz sonuçları göstermekte ve bu nedenle ilişkilerde yakınlık kurulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, kişilerin ilişkilerinde hem kendi davranışlarına hem de başkalarının davranışlarına ilişkin yüksek beklenti ve standartları göstermektedir. Zihin okuma, kişiler arası ilişkilerde duygu ve düşüncelerin gerçekçi olmayan bir şekilde tahmin edilmesini içermektedir (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003).

Kalkan (2012) tarafından yapılan çalışmada ise, “çaresizlik” ve “sevilmezlik” olarak iki alt alan ortaya konmuştur. Sarı (2008) ise inançları “aşırı beklentiler”, “sosyal zaman kullanımı”, “zihin okuma”, “farklı düşünmek”, “fiziksel yakınlık” ve “cinsiyet farklılıkları” olmak üzere altı alt alanda değerlendirmiştir.

İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarla ilgili yapılan çalışmalarda, anne-baba boşanmasının, inançların yapısıyla ve türleri (Mahl, 2001) ve evlilik doyumuyla ilişkili olduğu (Addis ve Bernard, 2002; Hembrecht, 2009) görülmektedir. Ayrıca, bağlanma özellikleri açısından bakıldığında da, kaçınmalı bağlanma özelliği gösteren bireylerin, güvenli bağlanma stilleri olanlara göre daha fazla ilişkilere yönelik akılcı olmayan inanca sahip oldukları ortaya konmuştur (Stackert ve Bursik, 2002). Akılcı olmayan inançların ilişkideki etkenleri yordamasından öte, evlilik sonrası duygusal uyumu da yordadığı belirlenmiştir (Muñoz-Eguileta, 2007).

Yurt içinde son zamanlarda ilişkilerle yönelik akılcı olmayan inançlar ile ilgili yapılan çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir. Kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar konusunda ilk çalışma ülkemizde Hamamcı (2002) tarafından yapılmıştır. Daha sonra, ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançların evlilik doyumunun yordayıcısı olarak (Güven, 2005), öz-duyarlılık ile ilişkisi (Akin, 2010), romantik ilişkilerde ilişki doyumu, bağlanma stilleri ve aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi (Beştav,

2007) ve romantik ilişkilerde ilişki doyumuna katkısı bağlamında (Sarı, 2008) değerlendirildiği görülmektedir. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançların yordayıcıları olarak ayrıca; yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumu gibi değişkenler ele alınmıştır (Turan, 2010).

2.4. İLİŞKİ DOYUMU İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

İlişki doyumu, alanyazında çok fazla araştırılan bir konudur. İlişki doyumu, evli bireyler (Çelik, 2006; Güven ve Sevim, 2012; Gottman ve Krokoff, 1989; Hamamcı, 2005b; Rollins ve Feldman, 1970; Synder, 1979;) ve romantik ilişki yaşayan heteroseksüel çiftler (Cremer, 2000; Caremer, 2002; Davis ve Oathout, 1987; Hendrick, Hendrick ve Adler, 1988; Sakallı-Uğurlu, 2003; Sarı, 2008; Stackert ve Bursik, 2002) ve eşcinsel çiftler üzerinde incelenmiştir (Eldridge ve Gilbert, 1990; Gottmann, vd. 2003; Knoble ve Linville, 2012; Kurdek, 1991; Todosijevic, Rothblum ve Solomon, 2005). Ayrıca ilişki doyumu yakın arkadaşlar arasındaki ilişki doyumu (Cramer, 2004) ve ilişki doyumunun kültürler arası olarak değerlendirilmesi (Celenk, van de Vijver ve Goodwin, 2011; Goodwin ve Gaines, 2004) gibi çok geniş bir kapsamda incelenmiştir.

İlişki doyumu çalışmalarına, evli bireylerin ilişki doyumları araştırılarak başlanmıştır. İlişki doyumu, evlilik ilişkisindeki, duygular, davranışlar ve düşünceleri değerlendirmek için, sayısız ölçümlerle belirlenmiş temel “ilişki değerlendirme” alanlarından bir olarak görülmüştür (Hendrick, 1988). Doyum, birinin ilişkisini isteme, olumlu olarak etkilenme ya da genel olarak birinin partnerliği ya da biriyle ilişki içinde olma hakkında olumlu duygulara sahip olma şeklinde tanımlanmaktadır (Rusbult, 1983).

Romantik ilişki doyumunun; bağlılık, karşılıklılık, değer, ilişki kararlılığı, algılanan ilişki alternatifleri, birlikte geçirilen zaman, güç ve genelecek zaman yönelimi ile ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003). Evlilik doyumunun zamana bağlı olarak değiştiği ve düştüğü ifade edilmekle birlikte bu değişimden daha çok, karşılıklı iletişim, etkileşim yönleri ve psikolojik ölçümler gibi diğer faktörlerin rol oynadığı vurgulanmıştır (Levenson ve Gottman, 1985). Romantik ilişkilerde ilişki doyumu ve bağlılığın değişimi ve ilişkinin sürekliliği değerlendirildiğinde; ilişkiye yapılan yatırımların (ayrılma, kalma davranışları),

ilişkinin sürekliliğini veya bozulmasını yordadığı ortaya konmuştur (Rusbult, 1983: 113). Romantik ilişkilerde empatik ilgi, partnerin bakış açısını öğrenme ve bireysel problemler, özel ilişki davranışlarını oluşturmakta, bu ilişki davranışları da partnerin davranışlarına ilişkin algıları oluşturmakta ve bu algılarla da ilişki doyumu şekillenmektedir (Davis ve Oathout, 1987).

İlişki inançları ile ilişki doyumu arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ilişki inançları ve ilişki deneyimiyle romantik ilişkide yaşanan doyum arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu belirtilebilir (Frazier ve Esterly, 1990). Romantik ilişki yaşamayan bireyler ile romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişki doyumu ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara sahip olma durumları değerlendirildiğinde, ilişkisi olmayanların ve daha az ilişki doyumu algılayanların, daha güçlü bir şekilde ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara sahip oldukları belirlenmiştir (Hembrecht, 2009).

İlişki doyumunun, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarla birlikte anne-babaya bağlanma stillerinden de etkilendiği belirtilmektedir (Sarı, 2008; Stackert ve Bursik, 2003; Steuber, 2005). İlişkide gelecek zaman yönelimi de ilişki doyumunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmiş; gelecek zaman yönelimi olan bireylerin daha çok ilişki doyumu bildirdikleri ifade edilmiştir (Öner, 2002; Sakallı-Uğurlu, 2003). Gelecek zaman yöneliminin de algılanan ebeveynlik tarzlarıyla ilişkisi vurgulanmaktadır (Kalkan ve Epli-Koç, 2010). Ayrıca ilişki doyumunun sosyal destek (Cramer (2004), ilişkide partneri affetme (Braithwaite, Selby ve Fincham, 2011) ve anne-baba arasındaki problemlere maruz kalma (Cui, Fincham ve Pasley, 2008) gibi birçok değişkenden etkilendiği ifade edilebilir.

İlişki doyumu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, çok çeşitli değişkenlerle ve çeşitli örneklerde değerlendirildiği görülmektedir. İlişki doyumuna etki eden mekanizmaların belirlenmesi anlamında bu çalışmaların sonuçları önem oluşturmaktadır.

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, çalışma kapsamında ele alınan değişkenlerin ilişkisel olarak değerlendirildiği araştırmalar yer verilmiştir.

2.5.1. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler İle İlgili Araştırmalar

Algılanan anne-baba çatışmasının hem bireysel hem de sosyal anlamda birey için önemli olduğu son zamanlarda yapılan çalışmalarla daha da ön plana çıkmaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalar nispeten daha geniş bir yelpazeye sahiptir. 9-12 yaş aralığı ile ilgili ve daha öncesi yaşlarla ilgili çalışmalardan çok genç yetişkin örnekleminde özellikle de son dönemlerde yapılan çalışmalara ağırlıklı değinilmiştir. Bu bölümde algılanan anne-baba çatışması ve ilişki doyumu değişkenlerinin birlikte ele alındığı ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan (2012), yaş aralığı 18-35 arasında olan genç yetişkin örnekleminde romantik ilişkinin niteliklerine anne-babanın evlilik durumlarının (halen evli, ayrılmış, yeniden evlenmiş) etkilerini araştırmışlardır. Anne-babası boşandıktan sonra evlenmeyenler, hiç boşanmamış ve daha sonra evlenmişlere göre; ilişkilerinin niteliklerini (ilişki uyumunun göstergeleri, olumsuz iletişim, bağlanım ve fiziksel şiddet) düşük olarak değerlendirmeye eğilimli olmuşlardır. Ek olarak, anne-babası boşanmış olanlar, anne-babası hala evli olanlara göre ilişkilerinde daha düşük ilişki uyumu, daha fazla olumsuz iletişim değerlendirmişlerdir.

Özyavru (2008) örneklem grubunu daha çeşitli bir şekilde oluşturmuştur. Yaşları 9 ile 17 arasında değişen 180 küçük kardeş ile onların yaşları 12 ile 18 arasında değişen ağabey/ablaları, anne ve babaları olmak üzere toplam örneklemini 720 kişiden oluşan örneklem grubu üzerinde abla/ağabey kabul-reddinin, küçük kardeşlerin üzerindeki etkileri ve diğer aile değişkenleri ile ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları ağabey/ablaların küçük kardeşlerine karşı nasıl bir tavır içerisinde olacaklarının anne-babalarıyla ilişkide ne kadar kabul ya da red edildiklerine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca ailede anne-baba arasındaki geçimsizliğin tüm aile bireylerinin psikolojik uyumunu olumsuz etkilediği gibi, anne-babanın her iki çocuğuna karşı daha reddedici davranmalarına yol açtığı da görülmüştür.

Yu (2007), anne-baba boşanmasının ve çatışmasının genç yetişkinlerin romantik ilişki partnerleri ve anne-babaları ile ilişkilerine etkilerini araştırmıştır. Kronik bir şekilde sürekli evliliklerinde çatışma yaşayan ailede büyüme ve anne-baba boşanmasını deneyimleme ile genç yetişkinlerin romantik ilişki partneri ve anne-babaları ile kurdukları ilişki arasındaki ilişki olduğu görülmüştür. Boşanma, ayrıca anne-baba çatışması ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda süren ilişkilerde; boşanmış anne-babalara göre anne-baba çatışması daha fazla zarar verici olabilmektedir. Öte yandan, evlilik çatışmasının etkisinden de öncelikli olarak, boşanmanın; baba ve genç yetişkin arasındaki yakınlık ve destek algısının azalmasıyla ve genç yetişkinin romantik ilişkisinde daha düşük nitelik ve daha yüksek güvensizlik algılamasıyla ilişkili olduğu görülmektedir.

Kunt (2004) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, ailedeki boşanmanın ve boşanmamış/ayrılmamış anne-baba arasındaki çatışmanın genç kadınlarının karşı cinsle ilişkileri üzerine etkilerini araştırmıştır. Boşanmamış-ayrılmamış ailelerden gelen 272 kız öğrenci ile boşanmış-ayrılmış aileden gelen 37 kız öğrencinin oluşturduğu 309 kişilik bir örneklemin karşı cinsle ilişkileri araştırılmıştır. Bu örneklemden 39 kişi yüksek çatışma olan boşanmamış-ayrılmamış aileden gelmekte, 34'ü aile içi çatışmanın az olduğu boşanmamış-ayrılmamış aileden gelmektedir. Araştırmanın sonuçlarında; boşanmış-ayrılmış ailelerden gelen kızlar, boşanmamış-ayrılmamış ailelerden gelen kızlarla karşılaştırıldığında, evlilikle ilgili daha olumsuz tutum gösterirken, karşı cinse olan güven konusunda fark göstermemektedir. Diğer yandan, çatışmanın çok olduğu boşanmamış-ayrılmamış ailelerden gelen kızlar yüksek düzeyde karşı cinse güvensizlik gösterirken, boşanmış-ayrılmış ailelerden gelen kızlar en düşük düzeyde karşı cinse güvensizlik göstermektedir. Araştırmada, ayrıca bu üç aile grubundan gelen kızlar, karşı cinsle flört yaşantıları göz önüne alınarak karşılaştırıldığında, düşük çatışmanın olduğu boşanmamış-ayrılmamış ailelerden gelen kızlar, ilişkileri ile ilgili olarak daha çok memnuniyet belirtirlerken, diğer gruptaki kızlar daha çok kararsızlık ve memnuniyetsizlik belirttikleri bulunmuştur.

Mahl (2001)'in çalışması, yaş aralığı 19-29 olan 28 üniversite öğrencisiyle romantik ilişkileri ve anne-babalarının boşanmasıyla ilgili deneyimleri hakkında görüşmeler yapılarak yürütülen nitel bir çalışmadır. Araştırmanın sonucunda, anne-

baba boşanmasının olumsuz bir olay olarak basitçe açıklanamayacağı vurgulanmış ve aile ilişkilerinin gelişiminde anne-baba boşanmasının da içinde yer aldığı birçok durum olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan birisi de boşanma öncesi anne-baba arası ilişkinin niteliğidir. Anne-babanın çatışmalı bir ilişkisi varsa boşanma çatışmanın bitmesi anlamına da gelmekte, dolayısıyla olumlu bir etken olarak algılandığı belirlenmiştir.

Sprague ve Kinney (1997) çalışmalarında mevcut romantik ilişki değişkenleri (ilişkinin süresi vb.), aile kökeni (çatışma, bağlılık ve ailenin büyüme sırasındaki anlamı vb.) ve yapısal fonksiyonlarının (cinsel ilişki, cinsiyet ve anne-babanın birliktelik durumu vb.) üniversite öğrencilerinin mevcut romantik ilişkilerindeki güven ve sevmeye stilleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Genel olarak aile kökeni etkeni; anne-babası hala evli olan bireylerde, ne güvene ne de sevmeye stiline etki etmemektedir. Ancak anne-babası boşanmış olan bireylerde ailedeki çatışma ve sorunlar bireyi boşanmanın da etkisiyle ilişkide güveni ve sevmeye stillerini daha fazla etkileyebilmektedir.

Anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumunun ilişkisinin (Kunt, 2004; Mahl, 2001; Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan, 2012; Sprague ve Kinney, 1997; Steuber, 2005; Yu, 2007) ele alındığı ve araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde anne-baba çatışmasının bireyler üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu ifade edilebilir.

2.5.2. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişkide Problem Çözme İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, aile içi ilişkiler, ebeveyn çatışmasının algılanması ve köken aile gibi etkenlerin, ilişkide problem çözme durumuna etkilerini ele alan ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Ross (2013) çalışmamızla paralel amaçla, yaşları 18 – 25 arasında 15 genç yetişkin kadının, annelerinin aile içi şiddet deneyimlerini algılamalarının, kadınların kendi yaşamlarına yansımalarını araştırmıştır. Bulgulara göre genç kadınların birçoğu yeterliliklerinin gelişmesine neden olabilecek yetişkin sorumlulukları ile küçük yaşlarda tanışmakta ve yıpranmaktadır. Ayrıca kadınların birçoğu da, genç yetişkinlik

dönemiyle artan sorumluluklarla da birlikte, yakın ilişkilerden kaçınmakta ve kendi ailesi içindeki çatışmaların duygusal kalıntılarıyla mücadele ettikleri belirlenmiştir.

Avcı (2011) 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören ve yaş aralığı 12 ile 17 olan 2120 öğrenci örnekleminde yaptığı çalışmada, anne-baba arası çatışma, akran ve medya etkileri ile ergenlerdeki şiddet davranışı arasındaki doğrudan ilişkileri ve şiddete yönelik tutumların aracı rolünü incelemiştir. Araştırmanın sonucu anne-baba arası çatışmanın modele manidar bir katkısının olmadığını ama anne-baba çatışması dışındaki değişkenlerin manidar katkılarının olduğu bulunmuştur.

Ülker (2011), 394 evli birey örnekleminde kök aile ile ilişkiler, problem çözme becerileri, evlenme yaşı ve evlilik süresi değişkenlerinin evlilik çatışmasının sıklık ve yaygınlığını yordama gücünü araştırmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde, kök aile ile ilişkiler, evlenme yaşı ve evlilik süresi değişkenlerinin evlilik çatışması sıklığını; kök aile ile ilişkiler ve problem çözme becerilerinin ise evlilik çatışması yaygınlığını manidar düzeyde yordadığı ortaya konmuştur.

Hamamcı (2007), 372 üniversite öğrencisi örnekleminde anne-baba ile ilişkilerin algılanması ve genç ergenlerin çatışma çözme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Akılcı olmayan ilişki inançları ile çatışma çözme davranışları arasında olumsuz yönlü manidar bir ilişki olduğu, özellikle ilişkilerde olumsuz sonuçlara neden olan diğerleriyle çok yakın olmaya yönelik inançların çatışma çözme davranışlarıyla en güçlü ilişkisi olan inançlar olduğu bulunmuştur. Anne-baba ile kurulan ilişkilerin ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarla düşük düzeyde de olsa ilişkisi olduğu, yani ergenlerin aileleri ile kurdukları ilişkiler kötüleştikçe ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının arttığı belirtilmiştir.

Kinsfogel ve Grych (2004), 14-18 yaş aralığındaki 391 ergen örnekleminde anne-baba arası çatışmaya maruz kalmanın ergenlerin yakın ilişkilerine etkilerini araştırmışlardır. Anne-baba arası probleme daha çok maruz kalan erkeklerin romantik ilişkilerdeki saldırganlığı daha haklı gördükleri, ilişki yönetimini daha çok kızgınlıkla yürüttükleri, ayrıca saldırganlığın arkadaşlarının ilişkilerinde yaygın olduğuna inandıkları belirtilmiştir. Bu verilerle de anne-baba çatışmasına maruz kalma ile romantik ilişki partnerine fiziksel ve sözel şiddette bulunma arasında ilişki olduğu

ifade edilmiş ancak anne-baba çatışmasına maruz kalma, kızlarda saldırgan davranışlarla ilişkili bulunmamıştır.

Johnson, LaVoie ve Mahoney (2000) de çalışmalarında genç yetişkinlerin anne-baba çatışmasını algılaması, anne-baba-çocuk ilişkisi ve akran çatışması arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Yaş aralığı 17-24 olan 124 genç yetişkinle yapılan çalışmada genç yetişkinlerin anne-babaları ile çatışma yaşarken kullandıkları çatışma çözme stilleri, aile bağlılığı duygusu ve algılanan anne-baba çatışması ilişkisinde cinsiyetin düzenleyici etkisi olduğu belirtilmiştir. Cinsiyet ayrıca, akranlarla çatışma sırasında kullanılan çatışma çözme stilleri ile anne-baba ile yaşanan çatışma sırasında kullanılan çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkide de düzenleyicidir.

Anne-baba çatışmasının algılanmasının problem çözme ve problemleri davranışlar gösterme durumları ile ilişkisini gösteren çalışmaların yanında, şiddet davranışları ile algılanan anne-baba çatışmasının ilişkisinin olmadığını gösteren çalışmaların (Avcı, 2011) da olduğu görülmektedir.

Genel olarak çalışmalara bakıldığında, anne-baba çatışmasına maruz kalmanın ilişkide problem çözme davranışları ve problemleri davranışlarla ilişkisi olduğu görülmektedir.

2.5.3. Algılanan Anne-Baba Çatışması ve İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançlar İle İlgili Araştırmalar

İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile anne-baba çatışmasının algılanması değişkenlerini doğrudan ele alan çalışmaya ulaşılabilen çalışmalar arasında rastlanmamıştır. Bunu destekleyen dolaylı çalışmalara yer verilmiştir.

Cui, Fincham ve Durtschi (2011), çalışmalarını anne-babalarının boşanma durumlarının genç yetişkinlerin romantik ilişkilerine etkisinin tek tip olmadığı ve kademeli olan bu etkilerin de genç yetişkinlerin boşanmayı nasıl algıladıklarına bağlı olduğu düşüncesine dayandırmışlardır. Bunun için 571 genç yetişkin örnekleminde yapısal eşitlik modelini kullanarak, genç yetişkinlerin boşanmaya yönelik olumlu tutumları, birleşik aileden gelenlerle karşılaştırıldığında manidar olarak daha fazla olduğu belirtilmektedir. Boşanmaya yönelik olumlu tutumların romantik ilişkiye

düşük bağıllıkla ilişkili olduğu ve dağılmaya da etki ettiği belirtilmiştir. Daha da önemlisi genç yetişkinlerin anne-babalarının boşanması ile ilgili algılarının boşanmadan önceki dönemdeki anne-baba arası çatışmaya ve anne-babanın ilişki kalitesine bağlı olduğu görülmektedir. Ayrıca anne-baba arası boşanma algısının farklılaşması boşanmaya yönelik tutumlar ve ilişki bağıllığı aracılığıyla romantik ilişkideki dağılmaya bağlantılı olduğu ifade edilmiştir.

Sinclair ve Nelson (1998), anne-babası ayrı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde, anne-baba boşanmasının ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarına ve ilişkilerdeki algıladıkları yakınlığa etkilerini araştırmışlardır. Sonuçlar boşanmış aileden gelen öğrencilerin sahip oldukları ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ve yakınlık hissetme düzeyleri, anne-babası boşanmamış olan öğrencilerle karşılaştırıldığında manidar bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Ele alınan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, ilişkilere yönelik olsun genel olsun, akılcı olmayan inançların oluşumunda aile faktörünün etkili olduğu ifade edilebilir.

2.5.4. İlişkide Problem Çözme ve İlişki Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilişkide problem çözme ve ilişki doyumu konularını birlikte ele alan çalışmalar değerlendirilmiştir. Ayrıca problem çözme konusunun ele alındığı araştırmalar da yer almaktadır.

Kaygusuz (2013) 320 üniversite öğrencisi örnekleminde, romantik ilişkilerinde akılcı olmayan inançlar ile problem çözme davranışlarının yordayıcıları arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlamıştır. Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının fiziksel ve duygusal istismarla ve ilişkilerindeki problem çözme davranışlarıyla ilişkili olduğu ve ayrıca akılcı olmayan inançların istismar davranışlarını yordadığı ortaya konmuştur.

Gallier ve Bentley (2010) 92 romantik ilişki yaşayan çift örnekleminde, reddedilme hassasiyeti ile hem ilişki doyumu hem de partnere saldırgan davranma arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Reddedilme hassasiyeti puanları ile saldırganlık seviyesinin yüksekliği ve daha düşük ilişki doyumu arasında ilişki olduğu ortaya

konmuştur. Ayrıca, bu ilişkiye çiftlerin ilişkileri sürecinde çatışma, iğneleme ve bağışlama oranlarının aracılık ettiği belirlenmiştir.

Bell ve D’Zurilla (2009) 259 kişilik üniversite öğrencileri örnekleminde, sosyal problem çözme becerilerinin (probleme olumlu yönelim, olumsuz yönelim, dürtüsel/kontrolsüz yaklaşma, akılcı yaklaşım ve kaçınma stili) günlük yaşamdaki problemlerle uyum (içer yönelim problemleri ve dışer yönelim problemleri) arasındaki ilişkideki aracı ve düzenleyici rolünü araştırmışlardır. Veriler kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kadınlarda, probleme olumsuz yönelme, dürtüsel/kontrolsüz tarz ve kaçınma tarzının günlük stres durumu ile içer yönelim ve dışer yönelim problemleri arasındaki ilişkide aracı rolde olduğu, probleme olumlu yönelmenin de içer yönelim problemleri ile ilişkisinde aracı rolde olduğu görülmüştür. Erkeklerde ise, probleme olumsuz yönelmenin günlük stres durumları ile dışer yönelim problemleri arasındaki ilişkide düzenleyici, içer yönelim problemleri ile ilişkisinde ise aracı rol oynadığı görülmektedir.

Erbek, Eradamlar, Beştepe, Akar ve Alpkın (2004) ise yaptıkları çalışmada, evlilik sorunları nedeniyle Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvuran ve mahkeme tarafından EDAM’a yönlendirilen iki grup evli çift ile genel popülasyondan evli çiftleri evlilik yaşantıları ve evlilik içerisindeki fiziksel şiddet açısından karşılaştırmışlardır. Kontrol grubunda kadına karşı fiziksel ve cinsel şiddet diğer iki gruba göre manidar derecede düşük bulunmuştur. EDAM grubundaki erkeklerin de %24’ünün fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmelerine rağmen, sonuçlar manidar çıkmamıştır. Her üç grupta da fiziksel ve cinsel şiddete en çok maruz kalanların kadınlar olduğu da vurgulanmaktadır.

Riggs (1993) çalışmasında, romantik ilişkilerdeki problemler ile ilişkide yaşanan fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiyi 667 üniversite öğrencisi örnekleminde incelemiştir. İlişkideki problemler, bireyin kıskançlığı, partnerin kıskançlığı, kavga, arkadaşların anadil engelleri, birlikte geçirilen vaktin yetersizliği, ilişkinin bitmesi, ilişki dışındaki problemler olmak üzere yedi alt grupta değerlendirilmiştir. Romantik ilişki partnerlerine saldırganca davranan ve bu davranışlara maruz kalan bireyler, şiddet göstermeyen ve görmeyen bireylere göre ilişkilerinde daha fazla problem bildirmişlerdir. Kıskançlık, kavga, ilişkinin bitmesi, anadil engelleri gibi çeşitli problemleri de saldırgan bireylerin daha fazla bildirdiği gözlenmiştir.

Rusbult, Johnson ve Morrow (1986) 68 romantik ilişki çifti ile boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Problem çözme tarzları ile problemlili olup olmama arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Yıkıcı problem çözme tepkilerinin çiftlerin sıkıntılı olma/olmama durumlarını yapıcı problem çözme davranışlarından daha güçlü bir şekilde yordadığı görülmektedir. Hafif problemlere sesle tepki verme eğilimleri de çift uyumunun manidar bir yordayıcısıdır. Partnerin problem çözme stiline yönelik algılar da çiftlerin sıkıntılı olma veya olmamasıyla ilişkili olarak belirtilmiştir. Sıkıntının, bağlılıkla ve daha düşük seviyede sesle tepki verirken, partnerlerini; görmezden gelme ve ihmal etme tepkilerini göstermeye eğilimli olarak algılayan bireylerde daha fazla olduğu görülmektedir. Birbirine bağlı, partner problem çözme modellerinin belirli olması, etkili bir şekilde sağlıklı çift ilişkisini yordamaktadır.

Çalışmalara genel olarak bakıldığında çoğunun betimsel çalışmalar olduğu görülmekle birlikte boylamsal çalışmalara da yer verilmiştir (Rusbult, Johnson ve Morrow, 1986). Araştırma sonuçlarına göre genel olarak ilişkide problem çözme tarzlarının her iki partnerinde ilişki doyumuна etki ettiği ifade edilebilir.

2.5.5. İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançlar ve İlişki Doyumu İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ve ilişki doyumu değişkenlerini birlikte değerlendiren ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların özelliklerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Küçükarslan (2011), çalışmasında üniversite öğrencileri örnekleminde, romantik ilişkilere yönelik inançların; cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmiştir. Araştırma bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançları, cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumuna göre farklılık göstermektedir. Aşk bir yol bulur ve ilk görüşte aş inançlarının erkeklerde daha fazla olduğu, ayrıca, ilk defa romantik ilişki yaşayanların ve ilişki deneyimi olup hali hazırda romantik ilişkisi olan bireylerin, henüz romantik ilişki deneyimi olmayan bireylerden daha fazla ilişkilere yönelik akılcı olmayan inanca sahip oldukları belirtilmiştir.

Turan (2010) da çalışmasında; yalnızlığın, benlik saygısının, yaşın, cinsiyetin ve romantik ilişki yaşama durumunun ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalarını yordayıcılığını üniversite öğrencileri örnekleminde araştırmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, benlik saygısı düzeyi düştükçe ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar düzeyinin önemli bir biçimde arttığı, yalnızlık düzeyi düştükçe ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin önemli bir şekilde azaldığı; diğer değişkenler ile manidar bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir.

Sarı (2008), çalışmasında üniversite öğrencilerine yönelik Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği'ni geliştirmiş ve bu inançların yaşa ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmada ayrıca bağlanma boyutları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ilişki doyumuna etkisini araştırmıştır. Aşırı beklentiler ve fiziksel yakınlıkla ilgili akılcı olmayan inançların ilişki doyumunu olumlu olarak yordadığı ve romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançların, cinsiyet farklılıkları alt boyutunun ilişki doyumunu olumsuz olarak yordadığı bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin ilişki doyumları erkek öğrencilerle göre daha düşük bulunmuştur. Bireylerin, aşırı beklentiler ve fiziksel yakınlıkla ilgili akılcı olmayan inançlarına sahip olma düzeyleri arttıkça ilişki doyumu da artmakta; cinsiyet farklılıkları alt boyutu ile ilgili akılcı olmayan inançları arttıkça ilişki doyumu düşmektedir.

Beştav (2007), üniversite öğrencileri örnekleminde yaptığı çalışmasında, romantik ilişki doyumu ile bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar, aşka ilişkin tutumlar, cinsiyet ve doğup yaşanılan yer değişkenleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, ilişki doyumu puanları ile, “kadın ve erkek birbirini anlayamaz”, “anlaşmazlık yıkıcıdır”, “zihin okuma beklentisi” ve “kadın ve erkeklerin ilişki ihtiyaçları farklıdır” şeklinde ifade edilen akılcı olmayan ilişki inançları arasında olumsuz yönde ilişkiler olduğunu ortaya konmuştur. Yani ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar arttıkça, ilişki doyumu azalmaktadır.

Güven (2005), eşleriyle birlikte yaşayan yaş ortalaması 34.7 olan evli bireyler örnekleminde, evlilik doyumunun yordayıcıları olarak, demografik değişkenlerle birlikte, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardan; yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okumanın ve evlilikte problem çözme becerilerinin etkilerini araştırmıştır. Evlilikte problem çözme becerilerinin birinci sırada, gerçekçi

olmayan ilişki beklentilerine ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise ikinci sırada evlilik doyumunu yordadığı ve ayrıca demografik değişkenler, yakınlıktan kaçınma ve zihin okumanın manidar birer yordayıcı olmadıkları ortaya konmuştur.

Hamamcı (2005a) evli bireylerin evlilik çatışmaları ile ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar, evlilik çatışmalarının sıklığı ile yüksek ilişkili bulunmuş; ancak inançlardan “zihin okuma” alt boyutu kadınlarda evlilik çatışmasıyla olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Yüksek düzeyde akılcı olmayan inanca sahip olan bireylerin, evlilik ilişkilerinde daha fazla çatışma yaşadıkları ve daha fazla stres hissettikleri de ortaya konmuştur.

Hamamcı (2005b), evli bireylerin evlilik ilişkilerinde doyum ve uyum ile ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkileri değerlendirmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; akılcı olmayan ilişki inançları, özellikle de ilişkide diğerleriyle daha yakın olmaya yönelik inançlar olumsuz sonuçlara neden olmaktadır ve erkeklerin evlilik uyumlarıyla olumsuz yönde ilişkilidir. Akılcı olmayan inançlar ile evlilik doyumunu arasında da olumsuz yönde düşük bir ilişki bulunmuştur. Ama kadınlarda zihin okuma alt boyutundaki ilişki inançları ile evlilik doyumunu arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur.

Goodwin ve Gaines (2004), ilişki inançları ile partnerlerin uyumu arasındaki ilişkiye kültürün etkisini araştırmışlardır. Çift Uyumu Ölçeği ile İlişki İnançları Ölçeğini, Gürcistan, Macaristan ve Rusya'dan girişimci, öğrenci ve el işçisi 206 kişiye uygulamışlardır. Bulgulara göre, çift uyumu “cinsiyetler farklıdır” inancı ile Rus örnekleminde düşük düzeyde olumsuz yönde ilişkiliyken; Macaristan örnekleminde orta düzeyde olumsuz yönde ilişkilidir. Gürcistan örnekleminde ise ilişkilere yönelik inançlar ile çift uyumu arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

Cramer (2004) ise, üniversite öğrencileri örnekleminde, yakın arkadaşına veya romantik ilişki partnerine karşı “tartışma yıkıcıdır” inancına sahip olmanın, ilişki doyumunu ya da memnuniyetsizliğiyle ilişkisini araştırmıştır. İlişki doyumunun akılcı koşullarda, akılcı olmayan ya da kontrol edici koşullara göre manidar olarak daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Baucom, Epstein, Rankin ve Burnett (1996), ilişkilerle ilgili yüksek standartların evliliğin işleyişine etkilerini araştırmışlardır. Sonuçlarda çiftlerin standartları hakkındaki bilginin önemli olduğunu, fiili standartların ve çiftlerin ilişkilerinde tanışmaya başlamalarında öneminin olduğunu vurgulamışlardır. Beklenmedik bir şekilde, aşırı standartlar ve çiftler arasındaki standartların farklı olması, evlilik uyumuyla düşük ilişkili olarak görülmektedir.

Ele alınan çalışmalara bakıldığında, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların yaş gruplarına, cinsiyet, sınıf düzeyi ve hâlihazırda romantik ilişki yaşama ya da geçmişte yaşamış olma durumlarına göre farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca alanyazın kapsamında da beklendiği gibi, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların ilişki doyumu ile olumsuz ilişki olduğunu gösteren çalışmaların yanında (Goodwin ve Gaines, 2004; Beştav, 2007), ilişki doyumu ile ilişkilerle yönelik akılcı olmayan inançların arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar da yer almaktadır (Sarı, 2008; Güven, 2005).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, bunların uygulanması ile verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin yaşadıkları romantik ilişkilerinden aldıkları ilişki doyumu ile algıladıkları anne-baba çatışması arasındaki ilişkide, ilişkilerindeki problem çözme tarzları ile ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının aracı etkisi incelenmiştir. Ayrıca kadın ve erkek çalışma grupları için model ayrı ayrı test edilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, Gaziantep Üniversitesinde 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve en az dört aylık romantik ilişkisi olan 281 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. İlişkiye süresinde en az dört ay ölçütü, ergenlik döneminde kurulan ve genellikle birkaç hafta veya birkaç ay süren, kısa süreli, yalnızca birbirini tanıma sürecini içeren türden bir ilişkinin dışında, karşılıklı duygu paylaşımının ve yaşantıların olduğu bir ilişkiye geçiş için azami bir süre olarak ele alınmıştır (Feiring, 1996). Öğrencilerin ilişki durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin İlişki Durumlarına İlişkin Bilgiler.

Özellikler		n	%
İlişki Durumu	Flört	215	76,5
	Söz-Nişan	66	23,5
Romantik İlişki Deneyimi	Var	227	80,8
	Yok	54	19,2
İlişki Süresi	4 - 12 Ay	115	40,93
	13 - 24 Ay	81	28,83
	25 - 36 Ay	39	13,88
	37 - + Ay	46	16,37

Tablo 1'e göre, öğrencilerin ilişki durumları incelendiğinde % 76,5'inin flört, %23,5'nin de sözlü-nişanlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ilişki deneyimlerine bakıldığında %80'inin ilişki deneyimi olduğu, ilişki sürelerine bakıldığında ise %80'inin ilişki süresinin dört altı ay arasında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ilişki sürelerinin ortalaması 20.66, standart sapması ise, 15.78'dir.

Tablo 2. Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler.

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	171	60,9
	Erkek	110	39,1
Fakülte	Eğitim Fakültesi	106	37,7
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	99	35,2
	Fen Edebiyat Fakültesi	38	13,5
	Tıp Fakültesi	24	8,5
	Mühendislik Fakültesi	7	2,5
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	7	2,5

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin % 60'ının kadın olduğu, % 37'sinin eğitim fakültesinde okuduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne-baba çatışmasını değerlendirmek için Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (ÇEÇAÖ), ilişkide problem çözme tarzlarını belirlemek için Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği (ERİSCÖ), ilişkide yaşanan doyumunu ölçmek için İlişki Doyumu Ölçeği (İDO) ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları değerlendirmek

için İlişki İnançları Ölçeği (İİÖ) kullanılmıştır. Ölçeklerin üniversitede uygulanabilmesi için gerekli izin ilgili makamlardan alınmıştır (Ek 1).

Kişisel bilgi formunda, cinsiyet, yaş, fakülte, ilişki durumu, ilişki deneyimi ve hali hazırda yaşadığı ilişkinin süresini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır (Ek 2). Ölçeklere ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (ÇEÇAÖ)

Grych, Seid ve Fincham (1992) tarafından geliştirilen “Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (Children’s Perception of Interparental Conflict Scale)” Ulu ve Fışıloğlu (2004) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Bu ölçeğin yetişkinler için olan formunun ülkemizde geçerlilik ve güvenirlik çalışması Kunt (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanan her iki formu da “Çatışma Özellikleri”, “Tehdit” ve “Kendini Suçlama” olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin 9-12 yaş grubu için geliştirilen formunda 35 madde, yetişkin formunda ise 48 madde bulunmaktadır. Ölçeğin orijinal yapısı, dokuz ayrı boyutta; çatışmanın sıklık, yoğunluk, çözümlülük, içerik, algılanan tehdit, başa çıkma yeterliliği, kendini suçlama, üçgenleşme ve nedensel-sürekliliği ölçmek üzere hazırlanmıştır. Analizler sonucunda, “Çatışma Özellikleri”, “Tehdit” ve “Kendini Suçlama” olarak ölçeğin üç faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Nedensel-süreklilik ve üçgenleşme alt ölçekleri tutarlı sonuçlar vermediği için ölçekten çıkartılmışlardır (Ulu ve Fışıloğlu, 2004).

Ölçek, hem anne-babaları birlikte yaşayan hem de anne-babaları boşanmış veya ayrı yaşayan kişilerle kullanılabilir. Ölçeğin özgün formu iç tutarlılık katsayıları .78 ve .90 arasında değişmektedir. Türkçe’ye uyarlanan formunda ise, “Çatışma Özellikleri”, “Tehdit” ve “Kendini Suçlama” boyutlarının iç tutarlılık katsayıları sırasıyla, .84, .78 ve .77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki haftalık test-tekrar test tutarlılığı da .88, .77 ve .77 olarak hesaplanmıştır (Ulu ve Fışıloğlu, 2004). Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmış çocuk formu “Doğru” “Bazen/Biraz Doğru” ve “Yanlış” şeklinde, yetişkin formu ise “Hiç Doğru Değil” “Biraz Doğru”, “Oldukça Doğru” ve “Kesinlikle Doğru” şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçeğin her bir boyutundaki yüksek puanlar çatışmanın olumsuz çeşitlerine ve katılımcıların anne-baba çatışmasına ilişkin olumsuz algılarının fazlalığına işaret etmektedir. Bu araştırma için her bir alt ölçeğe

ilişkin Cronbach alpha katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Cronbach alpha değeri; çatışma özellikleri alt boyutu için .92, kendini suçlama alt boyutu için .65 ve tehdit alt boyutu için .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach alpha değerinin ise .91 olduğu saptanmıştır.

3.3.2. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği (ERİSÇÖ)

Kalkan (2008) tarafından ergenlerin romantik ilişkilerinde yaşanan sorunlarla başa çıkma davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin adı ergenler için olmasına rağmen ölçek üniversite öğrencilerine de uyarlanmış, bu grup için de geçerliliği ve güvenilirliği hesaplanmıştır (Kalkan, 2010; Küçük-Helvacı, 2012). Otuz sekiz maddelik, beşli Likert tipinde olan ölçek (1) Hiç uygun değil, (2) Çok az uygun, (3) Kısmen Uygun, (4) Genellikle uygun ve (5) Tümüyle uygun şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçeğin Fiziksel İstismar, Duygusal İstismar ve Soruna Yönelme olmak üzere üç alt ölçeği vardır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .91; alt ölçekler olan ‘Duygusal İstismar’ için .86, ‘Fiziksel İstismar’ için, .80 ve ‘Soruna Yönelme’ için .76 bulunmuştur. Güvenirliğin saptanmasında kullanılan bir diğer yöntem olan yarıya bölme güvenirlik katsayısı ölçeğin tümü için, .85 olarak; alt ölçekler olan ‘Duygusal İstismar’ için, .83, ‘Fiziksel İstismar’ için, .74, ‘Soruna Yönelme’ için .67 olarak bulunmuştur (Kalkan, 2010). Ölçeğin “Fiziksel İstismar” alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar romantik ilişkide bireylerin ilişkide karşılaşılan bir problem sonucunda partnerlerine fiziksel zarar verme davranışlarına (tekmeleme, yumruklama gibi) yönelik tutumları, “Duygusal İstismar” alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar, ilişkide karşılaşılan problem sonucunda, partneri reddetme, aşağılama, lakap takma aşırı baskı ve otorite kurma gibi davranışlara yönelik tutumları ifade etmektedir. “Soruna Yönelme” alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar ise, kişilerin sorun karşısında birbirilerini anlamaya çalışma, duygularını ifade etme gibi davranışlara yönelik tutumlarını göstermektedir. Bu araştırma için Cronbach alpha değerleri ise; duygusal istismar alt boyutu için .76, fiziksel istismar alt boyutu için .66, soruna yönelme alt boyutu için .92 ve ölçeğin tümü için ise, .77 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. İlişki Doyumu Ölçeği (İDO)

İlişki Doyumu Ölçeği Hendrick (1988) tarafından geliştirilen 7 maddelik Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe uyarlanması Curun (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek romantik ilişkilerde ilişki doyumunu ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek, Kesinlikle katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (7) arasında puanlanmaktadır. Ölçekte 4. ve 7. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek ilişki doyumunu, düşük puanlar düşük ilişki doyumunu ifade etmektedir. Ölçeğin orijinal formunda Cronbach alpha değeri .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçek tek boyutlu bir ölçek olup Türkçe formunda Cronbach alpha değeri .86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırma için hesaplanan Cronbach alpha değeri de .89'dur.

3.3.4. İlişki İnançları Ölçeği (İİÖ)

Romans ve DeBord (1995) tarafından ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları ölçmek için geliştirilen ölçeğin, orijinal formu 142 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin analizler sonucunda 71 maddeli ve dokuz boyutlu son halini almıştır. Ölçek 6'lı Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Gizir (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu 37 madde ve altı boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formu ayrıca 5'li Likert tipi değerlendirme üzerinden ele alınmaktadır. Toplam puanlar 71 ile 426 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar akılcı olmayan inançların çokluğunu göstermektedir. Ölçeğin boyutları (1) birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız, (2) birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz, (3) her şeyi birlikte yapmalıyız, (4) birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız, (5) birbirimizi değiştirebilmeliyiz, birbirimizle ilgili düşüncelerimizi her zaman mükemmel olmalı, iyi ilişkilerin sürdürülmesi kolay olmalıdır, romantik bir ilişki yaşamadan asla tamamlanmış olmayız ve (6) romantik idealizm şeklindedir. Her bir boyutun Cronbach alpha değeri şu şekilde belirtilmiştir; (1)birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız .91,(2) birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz .83, (3) her şeyi birlikte yapmalıyız .85, (4) birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız .88, (5) birbirimizi değiştirebilmeliyiz .77, birbirimizle ilgili düşüncelerimizi her zaman mükemmel olmalı .75, iyi ilişkilerin sürdürülmesi kolay olmalıdır .68, romantik bir ilişki yaşamadan asla tamamlanmış olmayız .61 ve (6) romantik idealizm .76. Ölçeğin

orijinal formunun Cronbach alpha değeri .95 olarak hesaplanmıştır (Akt. DeBord, Romans ve Krieschok, 1996). Ölçeğin Türkçe formuna ait Cronbach alpha değerleri; 1. Boyut için .89; 2. Boyut için .85; 3. Boyut için .84; 4 için .85; 5. Boyut için .78 ve 6. Boyut için .79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alpha değeri ise .95 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada Cronbach alpha değeri, “birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız” alt boyutu için .87, “birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz” alt boyutu için .86, “her şeyi birlikte yapmalıyız” alt boyutu için .80, “birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız” alt boyutu için .85, “birbirimizi değiştirebilmeliyiz” alt boyutu için .78 ve “romantik idealizm” alt boyutu için .76 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach alpha değeri de bu araştırmada .95 olarak belirlenmiştir.

3.4 VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmada kullanılan testlerin uygulanması 2012-2013 eğitim öğretim yılının Mayıs ve Haziran ayı içinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin uygulanması için önce gerekli izinler alınmış, sınıflara girilerek çalışma hakkında bilgi verildikten sonra en az dört ay romantik ilişkisi olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan bireylerin ölçekleri doldurması istenmiştir. Ölçeklerin cevaplanması 10-15 dakika arasında bir zaman almaktadır.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada test edilmek üzere hazırlanan yapısal model ve ölçme modelleri EO tahminleme yöntemi kullanılarak LISREL 8.51 programı ile test edilmiştir (Jöreskog ve Sörbom, 2003). Modelin veriye uyumluluğu, uyum indekslerinin yanı sıra, örtük değişkenlere giden yol katsayılarına ait t değerlerinin manidarlığına da bakılarak değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi sürecinde öncelikle Algılanan anne-baba çatışması, romantik ilişkilerde sorun çözme tarzı, ilişki inançları ve ilişki doyumu değişkenlerine ait ölçme modelleri Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Örtük değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca gözlenen değişkenler arasındaki korelasyonlar da hesaplanmıştır. Bu

işlemlerin ardından alanyazına dayalı olarak geliştirilen hipotetik yapısal model test edilmiştir. Yeterli uyum değerleri üreten modelde, Baron ve Kenny (1986) tarafından belirtilen yöntem ve iç içe geçmiş modeller (Nested Models) (Anderson ve Gerbing, 1988) stratejileri ile ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların ve problem çözme tarzlarının, algılanan anne-baba çatışması ile romantik ilişki doyumu ilişkisindeki aracı rolü test edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında yapısal modelin, cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. İstatistiksel işlemlerde manidarlık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Hipotetik yapısal model test edilmeden önce, yapısal eşitlik modelinin ön koşulları (değişkenler arası korelasyonlar ve çoklu doğrusal bağlantı - Multicollinearity) incelenmiştir. Yapısal eşitlik modellemesinde çoklu bağlantı problemi temel sorunlara neden olabilmektedir. Çoklu bağlantı problemi, bağımsız değişkenler arasında güçlü ilişkilerin olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Çoklu bağlantı problemi olduğunda, bu soruna kaynaklık eden değişkenin/değişkenlerin modelden çıkarılmasını önermektedir. Çoklu bağlantı probleminin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, örtük değişkenler arası korelasyon değerleri, bağımsız değişkenlerin VIF ve tolerans değerleri hesaplanmıştır. Bu değerlerin 10'a eşit veya daha büyük olması durumunda çoklu doğrusal bağlantı problemi olacağı belirtilmiştir. Tolerans değerlerinin de .10'dan büyük olması, çoklu bağlantı probleminin olmadığı göstergesi olarak belirtilmektedir (Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Örtük değişkenlerin birbiriyle ilişkisinde, en yüksek ilişki; algılanan anne-baba çatışması ile romantik ilişkilerde sorun çözme tarzı arasında, ($r = .45, p < .05$), en düşük ilişki de, algılanan anne-baba çatışması ile ilişki inançları arasında hesaplanmıştır ($r = -.16, p < .05$). Hesaplanan korelasyon değerlerinin çoğul bağlantı probleminin göstergesi olan .80 seviyesinin altında (Tablo 15) olduğu belirlenmiştir (Field, 2009: 224). Bağımsız değişkenlerin VIF değerleri, algılanan anne-baba çatışması için 1.017, problem çözme tarzları için 1.058 ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar için 1.067 olarak hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerin tolerans değerleri ise algılanan anne-baba çatışması için .98, problem çözme tarzları için .94 ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar için .93'tür. Ölçütler ve hesaplanan değerler göz önüne alındığında, çoklu bağlantı probleminin olmadığı ifade edilebilir.

Araştırmada ölçme modelleri ve hipotetik modelin doğrulanıp doğrulanmadığı bazı uyum iyiliği indeksleri ile belirlenmiştir. Herhangi bir modelin bir bütün olarak kabul edilebilir olması için, modeldeki ilişkilerin veri ile ne kadar tutarlı olduğunu yordamaya çalışan, bazı uyum iyiliği kriterlerinin, kabul edilebilir sınırlar içinde olması gerekmektedir (Şimşek, 2007). Yapısal Eşitlik Modellemelerinde uyumun değerlendirilmesi kullanılan paket programa göre değişebilmektedir. LISREL 15 farklı uyum istatistiği vermektedir. Bunlar üç grupta değerlendirilmektedir; Ki Kare (χ^2) Uyum testi (Chi-Square Goodness of Fit), İyilik Uyum İndeksleri (Goodness of Fit) ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri (Comparative Fit İndeks). LISREL kullanan araştırmacılar, yayınlarında genellikle, Ki Kare değeri yanında genellikle GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI değerlerini de rapor etmektedirler (Sümer, 2000).

Ki-kare değeri örneklem büyüklüğüne duyarlı olduğu için modelin uygunluğunu denetlemek için kullanılması uygun olmasa da Jöreskog ve Sörborn (2001), bu değer in uyum iyiliği uyum iyiliği kriteri olarak değilse de modellerin karşılaştırılmasında “uyum kötülüğü” kriteri olarak kullanılabilceğini belirtmişlerdir (Akt. Şimşek, 2007). Bu testin en çok kullanıldığı nokta, iç içe geçmiş (nested) modellerin birbiriyle karşılaştırılmasıdır. Ki-kare testi örneklem yeterince genişse ve çok değişkenli istatistiğin temel sayılıtlarını tam olarak karşılıyorsa doğru bir ölçüm verir. Serbestlik Derecesi (sd) ki-kare testinde önemli bir ölçüttür. Sd'nin büyük olduğu durumlarda da ki-kare manidar sonuçlar verme eğilimindedir. Bu nedenle sd'nin ki-kareye oranı da yeterlik için bir ölçüt olarak kullanılabilir (Sümer, 2000).

İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit İndex, GFI) ve Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit İndex, AGFI), GFI, ki-kareye alternatif olarak model uyumunun örneklemden bağımsız olarak değerlendirilmesi için geliştirilmiştir. GFI, modelin örneklemdeki kovaryans matrisini ne oranda ölçtüğünün gösterir ve modelin açıkladığı örneklem varyansı olarak da kabul edilir. Bu nedenle çoklu regresyondaki R^2 'ye benzer. Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü RMSA (Root Mean Square Error of Approximation), ana kütledeki yaklaşık uyumun bir ölçütü olarak belirtilmektedir. Başka bir ifadeyle evren ile örneklem kovaryansları arasındaki farkın olup olmadığının ölçütü olarak nitelendirilebilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI-Comparative Fit Index); bu test NFI'nın (Normed Fit Index) örneklem büyüklüğüne duyarsızlaştırılmış şeklidir. Aynı şekilde IFI (Incremental Fit Index) de hem örneklem büyüklüğünü hem de

modeldeki karmaşıklığı dikkate alan bir başka uyum kriteridir. ECVI (Expected Cross-Validation Index), uyum indeksinin temel mantığı, test edilen modeli, bağımsızlık modeli (Independence Model) ve doymuş model (Saturated) ile karşılaştırmaktır. ECVI değerinin doymuş model için üretilen değerden düşük olması beklenmektedir. Yine benzer bir mantık ile çalışan başka bir test istatistiği de AIC (Akaike's Information Criterion) ve bu değer serbestlik derecesine duyarlı olması nedeniyle bu istatistikten yola çıkılarak geliştirilen CAIC'dir (Consistent AIC). Bu gruptaki uyum iyiliği indeksleri (ECVI, AIC ve CAIC) temelde birden fazla modelin karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. Bir diğer uyum ölçütü de RMR (Root-Mean-Square Residual) ve bu değer standardize edilmiş hali olan SRMR'dir (Standardized RMR) (Şimşek, 2007).

Tablo 3. Uyum İyiliği İndekslerinin Kriterleri ve Kabulü için Kesme Noktaları

Uyum Ölçüsü	Kriter	Kabul için Kesme Noktaları
X^2	$p > .05$	-
X^2 / sd		≤ 2 = mükemmel uyum
		$\leq 2,5$ = mükemmel uyum (küçük örneklerde)
		≤ 3 = mükemmel uyum (büyük örneklerde)
GFI / AGFI	0 (uyum yok)	$\geq .90$ = iyi uyum
	1 (mükemmel uyum)	$\geq .95$ = mükemmel uyum
		$\leq .05$ = mükemmel uyum
RMSEA	0 (mükemmel uyum)	$\leq .06$ = iyi uyum
	1 (uyum yok)	$\leq .07$ = iyi uyum
		$\leq .08$ = iyi uyum
		$\leq .10$ = zayıf uyum
RMR / SRMR	0 (mükemmel uyum)	$\leq .05$ = mükemmel uyum
	1 (uyum yok)	$\leq .08$ = iyi uyum
		$\leq .10$ = vasat uyum
CFI	0 (uyum yok)	$\geq .90$ = iyi uyum
	1 (mükemmel uyum)	$\geq .95$ = mükemmel uyum
NFI/NNFI	0 (uyum yok)	$\geq .90$ = iyi uyum
	1 (mükemmel uyum)	$\geq .95$ = mükemmel uyum

Bu araştırmada, bu uyum ölçümlerinden çalışmalarda da yaygın olarak kullanılan, X^2/sd , RMSEA, RMR, SRMR, CFI ve NFI uyum indeksleri rapor edilmiştir. Grup karşılaştırmalarında ayrıca ki-kare, ECVI, AIC ve CAIC değerleri de rapor edilmiştir. Ki-kare farklılık testi için de ki-kare farklılık tablosundan yararlanılmıştır. AGFI ve GFI değerlerinin, modelin karmaşıklığına duyarlı kalsa da örneklem büyüklüğünden etkilendiği belirtilmiştir. Aynı örneklemde yapılan farklı

modellerin ve farklı örneklerde elde edilen veri ile modellerin karşılaştırılmasında kullanılabileceği belirtilmiştir (Şimşek, 2007). Yapılan benzetim çalışmaları GFI ve AGFI'nın örneklem büyüklüğünden bağımsız olmadığını gösterdiğinden (Akt. Çelik ve Yılmaz, 2013), yani örneklem büyüklüğüne bağlı olarak değişebildiklerinden dolayı, diğer uyum değerleri kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduklarında GFI ve AGFI değerleri bu çalışmada dikkate alınmayacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Hipotetik yapısal model test edilmeden önce her bir örtük değişkene ilişkin ölçme modelleri test edilmiş, daha sonra hipotetik model, önce genel çalışma grubunda daha sonra cinsiyete göre ayrı ayrı test edilmiştir.

4.1. Örtük Değişkenlerin Ölçme Modellerinin Test Edilmesi

Yapısal modeller, iki aşamalı veya tek aşamalı olarak test edilebilmektedir. Tek aşamalı yaklaşımda, modelin her iki kısmı (Ölçüm Modeli ve Yapısal Model) aynı anda analize sokularak, hem yapısal model hem de ölçme modeli için sonuçlar aynı anda elde edilmektedir. İki aşamalı yaklaşımda ise ölçüm modeli ve yapısal model ayrı ayrı test edilmektedir. İki aşamalı yaklaşımda, ölçüm modeli ve yapısal modelin ayrı doğada oldukları ve birbirinden ayrı şekilde analiz edilmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ölçüm modeli iyi uyum vermeden yapısal modelin iyi uyum vermesi de beklenmemektedir (Şimşek, 2007). Bu doğrultuda bu araştırma için iki aşamalı yöntem kullanılmıştır. Öncelikle ölçüm modelleri test edilmiş daha sonra yapısal modelin test edilmesi aşamasına geçilmiştir.

4.1.1. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Ölçüm Modeli

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği için ölçüm modeli oluşturulurken ikinci düzey DFA uygulanmıştır. Ölçeğin her bir faktörü (Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama) birer örtük değişken olarak ele alınmaktadır. Ölçeğe ikinci düzey DFA uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (3732,69 / 1077)	3.47
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.096; .10))	.10
NNFI	.89
CFI	.89
IFI	.89
RMR	.075

Tablo 4'de yer alan uyum indeksleri değerlendirildiğinde, bazı uyum değerlerinin (X^2/ sd , RMSEA ve RMR) kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığı görülürken bazı değerlerin (NNFI, CFI ve IFI) kabul edilebilir sınırlar içinde yer almadığı görülmektedir. Bu nedenle analizin sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri incelenmiş ve model üzerinde gerçekleştirilecek üç modifikasyon ile ölçme modelinde uyum değerlerinin iyileştirilebileceği belirlenmiştir.

Modifikasyon önerilerine göre madde 29 (Annem ve babam genelde benim yaptığım şeyler nedeniyle tartışır) ile madde 37 (Yanış bir şey yaptığım zaman annem ve babam sıklıkla tartışmaya başlarlar) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 25.5'lik, madde 19 (Sıklıkla annem ve babamı tartışırken görürüm) ve madde 35 (Annem ve babam sıklıkla evde birbirlerinin başının etini yiyip dırdır ederler ve birbirlerinden şikayet ederler) arasına eklenecek hata kovaryansı ki-kare değerinde 21.7'lik, madde 21 (Annem ve babamın tartışmaları genelde benimle ilgilidir) ve madde 18 (Annem ve babamın tartışması genelde hep benim suçumdur) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 45.5'lik azalmaya yol açacağı gözlenmiştir. Söz konusu maddeler incelendiğinde içerik bakımından da benzer oldukları, benzer durumları yansıttıkları görülmüştür. Söz konusu maddeler arasına hata kovaryansları eklenerek ölçme modeli yeniden test edilmiştir. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği ölçme modeli üzerinde modifikasyon önerilerine bağlı düzenlemeler yapıldıktan sonra elde edilen uyum değerleri Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (3416,87 / 1074)	3.19
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.090; .097))	.09
NNFI	.89
CFI	.90
IFI	.90
RMR	.074

Tablo 5'de verilen uyum değerleri incelendiğinde, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin ölçüm modelinin bu hali ile kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğu görülmektedir.

4.1.2. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği'nin Ölçüm Modeli

Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği için ölçüm modeli oluşturulurken ikinci düzey DFA uygulanmıştır. Ölçeğin her bir faktörü (Fiziksel İstismar, Duygusal İstismar ve Soruna Yönelme) birer örtük değişken olarak ele alınmaktadır. Ölçeğin ikinci düzey DFA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (1588,97/662)	2.40
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.066; .075))	.071
NNFI	.90
CFI	.90
IFI	.91
RMR	.069
SRMR	.074

Tablo 6'da görüldüğü gibi, Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği (ERİSÇÖ)'nin Ölçüm Modelinin araştırma için belirlenen uyum kriterleri sınırları içinde yer aldığı ifade edilebilir. Ölçüm modelinin bu hali ile kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğu görülmektedir.

4.1.3. İlişki İnançları Ölçeği'nin Ölçüm Modeli

İlişki İnançları Ölçeği'nin ölçüm modelinin yapısal eşitlik modeli için uygun bir yapıda olup olmadığını test etmek amacıyla ikinci düzey DFA uygulanmıştır. Her bir alt boyut birer örtük değişken olarak alınmıştır. Analiz sonucuna ilişkin uyum değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. İlişki İnançları Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (1917,61/623)	3.08
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.082; .091))	.086
NFI	.93
NNFI	.95
CFI	.95
IFI	.95
RMR	.11
SRMR	.075

Tablo 7 incelendiğinde, uyum indekslerinin (X^2/ sd , NFI, NNFI, CFI, IFI ve SRMR) çoğunun “iyi uyum” vermiş olarak nitelendirilebileceği görülmektedir. Ancak bunun yanında bazı uyum değerlerinin de kötü uyum değerlerine sahip oldukları görülmektedir (RMSEA ve RMR). Bu nedenle analizin sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri incelenmiş ve model üzerinde gerçekleştirilecek yedi modifikasyon ile ölçme modeline uyum değerlerinin iyileştirilebileceği belirlenmiştir.

Modifikasyon önerilerine göre madde 4 (Partnerime karşı her zaman tutku dolu olmalıym.) ile madde 10 (Partnerim bana karşı her zaman tutku dolu olmalı.) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 67.4'lük, madde 26 (Partnerimin ne düşündüğünü her zaman bilirim) ve madde 32 (Partnerim her zaman ne düşündüğümü bilir.) arasına eklenecek hata kovaryansı ki-kare değerinde 62.5'lik, madde 21 (Partnerimi gerçekten seviyorsam, başka kişilerle vakit geçirmek istemem.) ve madde 27 (Partnerim beni gerçekten seviyorsa, başkalarıyla vakit geçirmek istemeyecektir.) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 45.2'lik, madde 3 (Partnerimi seviyorsam, onsuz çok fazla zaman geçirmemeliyim.) ile madde 9 (Eğer partnerim beni seviyorsa, bensiz çok fazla zaman geçirmemeli.) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 27.6'lık, madde 10 (Partnerim bana karşı her zaman tutku dolu olmalı.) ile madde 28 (Partnerimi mutlu etmek için ne gerekiyorsa yapmaya istekli olmalıym.) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 26.1'lik,

madde 23 (Yeteri kadar sabır ve çaba gösterirsem, partnerimin kişiliğini ve / veya davranışlarını değiştirebilirim.) ile madde 29 (Partnerimin davranışlarını değiştirebilmeliyim.) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare değerinde 25.9'luk ve madde 2 (Partnerim, aklımdan geçenleri okuyabilmeli.) ile madde 8 (Partnerimin aklımdan geçenleri okuyabilmeliyim.) arasına eklenecek hata varyansının ki-kare değerinde 23.7'lik azalmaya yol açacağı gözlenmiştir. Söz konusu maddeler incelendiğinde içerik bakımından da benzer oldukları, aynı yöndeki durumları yansıttıkları görülmüştür. Söz konusu maddeler arasına hata kovaryansları eklenerek ölçme modeli yeniden test edilmiştir. İlişki İnançları Ölçeği'nin ölçme modeli üzerinde modifikasyon önerilerine bağlı düzenlemeler yapıldıktan sonra elde edilen uyum değerleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. İlişki İnançları Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (1367,25/616)	2.22
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.070; .079))	.074
NFI	.94
NNFI	.96
CFI	.97
IFI	.97
RMR	.095
SRMR	.066

Tablo 8'de verilen uyum değerleri incelendiğinde, uyum değerlerinin iyi sonuçlar verdiği, bir önceki analizde yetersiz uyum gösteren RMSEA ve RMR değerlerinin de kabul edilebilir düzeyde uyum verdikleri görülmektedir. Bu doğrultuda ölçeğin ölçüm modelinin kabul edilebilir sınırlar dâhilinde olduğu ifade edilebilir.

4.1.4. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Ölçüm Modeli

Araştırma kapsamında ilişki doyumu örtük değişkenini ölçmek amacıyla kullanılan İlişki Doyumu Ölçeği'nin ölçüm modeli birinci düzey DFA ile incelenmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçek tek boyutlu bir ölçek olduğu için birinci düzey DFA uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen uyum değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Ölçüm Modeli DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (42,58/14)	3.04
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.057; .12))	.086
NFI	.98
NNFI	.97
CFI	.98
IFI	.98
RMR	.11
SRMR	.039

Tablo 9’da verilen uyum değerleri incelendiğinde, RMSEA ve RMR değerleri duşundaki uyum indekslerinin modele “mükemmel” uyumu gösteren değerler verdiği görülmektedir. RMSEA ve RMR değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olmadığı ifade edilebilir. Bu nedenle analizin sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri incelenmiş ve model üzerinde gerçekleşecek bir modifikasyon ile ölçme modeline ait uyum değerlerinin iyileştirilebileceği belirlenmiştir.

Modifikasyon önerilerine göre madde 4 (Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı diliyorsunuz?) ile madde 7 (İlişkinizde ne kadar problem var?) arasına eklenecek hata kovaryansının ki-kare üzerinde 19.0’lık bir azalmaya yol açacağı gözlenmiştir. Bu maddelerin içerik olarak da birbirine benzer nitelikler taşıdığı görülmektedir. Bu doğrultuda hata kovaryansları ölçüm modeline eklendikten sonra yeniden analiz yapılmış ve uyum indeksleri değerleri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. İlişki Doyumu Ölçeği'nin Modifikasyon Sonrası DFA Sonuçları

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (25,05/13)	1.93
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.021; .091))	.058
NFI	.99
NNFI	.99
CFI	.99
IFI	.99
RMR	.068
SRMR	.028

Tablo 10 incelendiğinde, tüm uyum indekslerine bakılarak modelin dataya mükemmel uyum gösterdiği ifade edilebilir. Başka bir deyişle İlişki Doyumu Ölçeği'nin Ölçüm modeli yapısal modelde kullanılabilir.

4.1.5. Çalışma Grubunun Tümüne İlişkin Ölçme Modeli Bilgisi

Bu çalışmada, yapısal modelde yer alan örtük değişkenleri belirlemek amacıyla, ölçek maddeleri üzerinde DFA uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddeleri, öncelikle ölçüm modellerinin test edilmesi için DFA uygulaması ile incelenmiştir. DFA'nın kötü uyum göstermesi sonrasında, analiz sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri dikkate alınarak modifikasyonlar uygulanmıştır. Ölçeğe tekrar ikinci düzey DFA uygulanmış ve iyi uyum değerleri gösterdiği gözlenmiştir.

Ölçeklere yapılan DFA'dan sonra Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği, İlişki İnançları Ölçeği ve Ergenler için Romantik İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin yapısı ikinci-düzye DFA ile doğrulanmış ve ölçeklerin her bir alt boyutu birer gösterge yani gözlenen değişken olarak yapısal modele dahil edilmiştir. Her bir alt boyuttan alınan puanlar toplanarak gözlenen değişken olarak ifade edilmiştir. İlişki Doyumu ölçeği ise, ölçek tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu için her bir madde gözlenen değişken olarak modele alınmıştır. Yapısal eşitlik modelinde kullanılan örtük ve gözlenen değişkenler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Yapısal Eşitlik Modelinde Kullanılan Örtük ve Gözlenen Değişkenler

Örtük Değişkenler	Gözlenen Değişkenler	Gözlenen Değişkenlerin Tanımlanması
Anne-Baba Çatışmasının Algılanması (Ebcat)	Çatışma Özellikleri (CATOZ)	ÇEÇAÖ Çatışma Özellikleri faktörü (19 madde)
	Kendini Suçlama (KENSUC)	ÇEÇAÖ Kendini Suçlama faktörü (9 madde)
	Tehdit (TEHDT)	ÇEÇAÖ Tehdit faktörü (20 madde)
İlişkide Problem Çözme Tarzları (Prob)	Fiziksel İstismar (FIZIST)	ERİŞÇÖ birinci faktörü (15 madde)
	Duygusal İstismar (DUYIST)	ERİŞÇÖ ikinci faktörü (13 madde)
	Soruna Yönelme (SORYON)	ERİŞÇÖ üçüncü faktörü (10 madde)
İlişkilere Yönelik Akılcı olmayan İnançlar (Inanc)	Birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız. (ACIKDUR)	İİÖ birinci faktörü (8 madde)
	Birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz. (ZIHOK)	İİÖ ikinci faktörü (6 madde)
	Her şeyi birlikte yapmalıyız. (HERBIR)	İİÖ üçüncü faktörü (5 madde)
	Birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız. (BUTIH)	İİÖ dördüncü faktörü (7 madde)
	Birbirimizi değiştirebilmeliyiz. (BIDEG)	İİÖ beşinci faktörü (5 madde)
Romantik idealizm. (ROMID)	İİÖ altıncı faktörü (6 madde)	

Tablo 12.Yapısal Eşitlik Modelinde Kullanılan Örtük ve Gözlenen Değişkenler Devamı

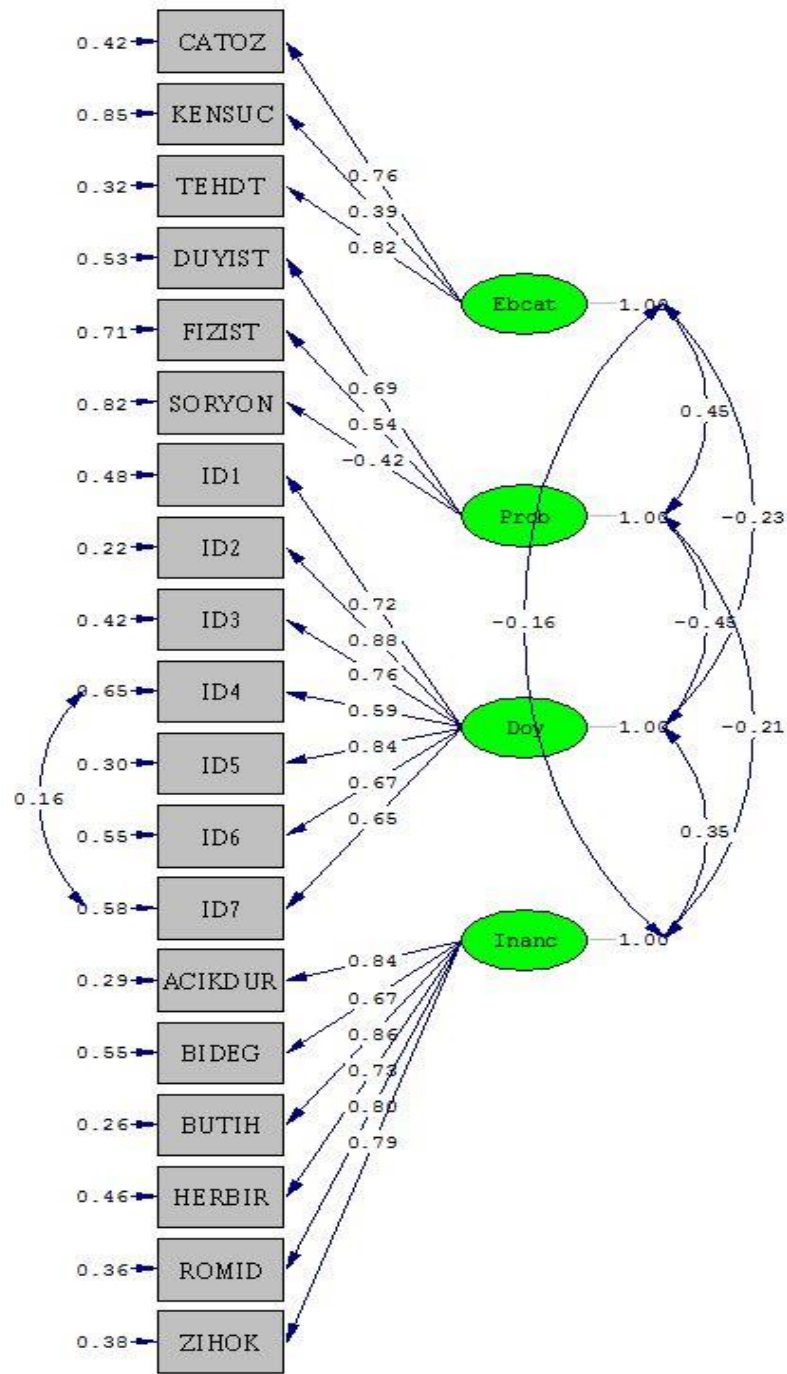
	ID1	Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?
	ID2	Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?
	ID3	Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?
Romantik İlişki Doyumu (Doy)	ID4	Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı diliyorsunuz?
	ID5	İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentileriniz karşılıyor?
	ID6	Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?
	ID7	İlişkinizde ne kadar problem var?

Tablo 11 ve 12’de belirtilen gözlenen değişkenlerle oluşturulacak olan yapısal model test edilmeden önce bu değişkenlerin oluşturduğu ölçüm modeli test edilmiştir. Bu ölçüm modeli testinde her bir örtük değişken birer faktör olarak alınıp analiz edilmektedir. Bu doğrultuda analiz edilen yapısal modele ait ölçüm modelinin analiz sonucunda oluşan model Şekil 2’de, bu ölçüme ilişkim uyum değerleri de Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13.Yapısal Modele Ait Ölçüm Modeli Uyum Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (345,47 / 145)	2.38
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.061; .080))	.07
NFI	.93
NNFI	.95
CFI	.96
IFI	.96
GFI	.90
SRMR	.076

Tablo 13’e göre, ölçüm modelinin uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Yapısal modele ilişkin ölçüm modelinin veriye uygun olduğu ifade edilebilir. Yapısal modeldeki gözlenen değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler ise Tablo 14’de verilmektedir.

Chi-Square=345.47, df=145, P-value=0.00000, RMSEA=0.070

Şekil 2. Yapısal Model İçin Ölçüm Modeli

Tablo 14. Yapısal Modeldeki Gözlenen Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği Alt Ölçek Puanları Toplamı				
CATOZ	39.88	11.35	.63	.20
KENSUC	12.79	3.40	.85	.00
TEHDT	40.10	8.41	.68	.17
Ergenler için Romantik İlişkide Problem Çözme Ölçeği Alt Ölçek Puanları Toplamı				
DUYIST	18.53	5.93	1.30	2.53
FIZIST	10.57	3.05	-1.57	1.70
SORYON	42.29	7.53	-1.25	1.67
İlişki İnançları Ölçeği Alt Ölçek Puanları Toplamı				
ACIKDUR	16.69	6.65	.59	-.38
BIDEG	13.27	4.48	-.01	-.64
BUTIH	15.75	5.82	.59	-.04
HERBIR	13.46	4.83	.15	-.58
ROMID	13.72	5.15	.46	-.34
ZIHOK	13.89	5.14	.30	-.46
İlişki Doyumu Ölçeği Ölçek Maddeleri				
ID1	4.94	1.50	-.56	-.10
ID2	5.38	1.48	-1.00	.64
ID3	5.61	1.53	-1.19	.82
ID4	5.42	1.75	-1.04	.00
ID5	5.08	1.55	-.78	-.03
ID6	6.05	1.39	-1.78	2.99
ID7	4.54	1.78	-.51	-.78
İlişki Doyumu Toplam Puan	37.01	8.47	-.81	.15

Tablo 14’de anne-baba çatışmasının algılanması, ilişkide problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar örtük değişkenlerine ait alt ölçek puanları ile romantik ilişki doyumu örtük değişkenine ait ölçek maddelerine ait betimleyici istatistikler yer almaktadır. Ergenler için Romantik İlişkide Problem Çözme Ölçeği alt ölçeklerinde basıklık ve çarpıklık değerlerinde sapmalar olması ölçeğin yapısıyla ve uygulanan çalışma grubu ile ilgili olabilir. Ölçekte fiziksel şiddet ve duygusal şiddet uygulama davranışları direkt olarak sorulması sosyal beğenirlik noktasında bireyleri etkilemiş olabilir. Çok değişkenli normalliğin sağlanmasında, çarpıklık değerinin ikiden, basıklık değerinin ise yediden büyük olmaması gerekmektedir (Çokluk vd., 2012: 169). Buna göre yapısal modelde yer alan değişkenlere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin normalden aşırı sapma göstermediği ifade edilebilir.

Gözlenen değişkenlere ait betimleyici istatistiklerden sonra örtük değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkiler incelenmiş ve örtük değişkenler arasındaki korelasyonlara ilişkin bulgular Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar

Örtük Değişkenler	1	2	3
1. Anne-Baba Çatışmasının Algılanması	-		
2. İlişkide Problem Çözme Tarzları	.45**	-	
3. İlişki Doyumu	-.23**	-.45**	-
4. İlişkilere Yönelik Akılcı olmayan İnançlar	-.16*	-.21**	.35**

*p<.05, **p<.01

Tablo 15’e göre, örtük değişkenler arasındaki en yüksek ilişki problem çözme tarzları ve anne-baba çatışmasının algılanması arasında olumlu yönde orta düzeyde ($r = .45$, $p < .01$), en düşük ilişki ise ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile anne-baba çatışmasının algılanması arasında olumsuz yönde düşük düzeydedir ($r = -.16$, $p < .01$). Yapısal modelde yer alan örtük değişkenler arası ilişkilerin yanında gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler de incelenmiş ve Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16 incelendiğinde, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “kendini suçlama” (KENSUC) alt boyutu toplam puanının; Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği’nin “duygusal istismar” (DUYIST) alt boyutu toplam puanı ile olumlu yönde ve düşük düzeyde ($r = .15$, $p < .05$), “fiziksel istismar” (FIZIST) alt boyutu toplam puanı ile olumlu yönde ve düşük düzeyde ($r = .19$, $p < .01$) ve “soruna yönelme” (SORYON) alt boyutu toplam puanı ile olumsuz yönde ve orta düzeyde ($r = -.30$, $p < .01$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “çatışma özellikleri” (CATOZ) alt boyutu toplam puanının; Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği’nin “duygusal istismar” (DUYIST) alt boyutu toplam puanı ile olumlu yönde ve düşük düzeyde ($r = .21$, $p < .01$) ve “soruna yönelme” (SORYON) alt boyutu toplam puanı ile olumsuz yönde ve düşük düzeyde ($r = -.25$, $p < .01$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “tehdit” (TEHDT) alt boyutu toplam puanının; Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Problem Çözme Ölçeği’nin “duygusal istismar” (DUYIST) alt boyutu toplam puanı ile olumlu yönde ve orta düzeyde ($r = .30$, $p < .01$) ve “soruna yönelme” (SORYON) alt boyutu toplam puanı ile olumsuz yönde ve düşük düzeyde ($r = -.22$, $p < .01$) manidar ilişkiler gösterdiği görülmektedir.

Tablo 16. Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenler Arasındaki İlişkiler

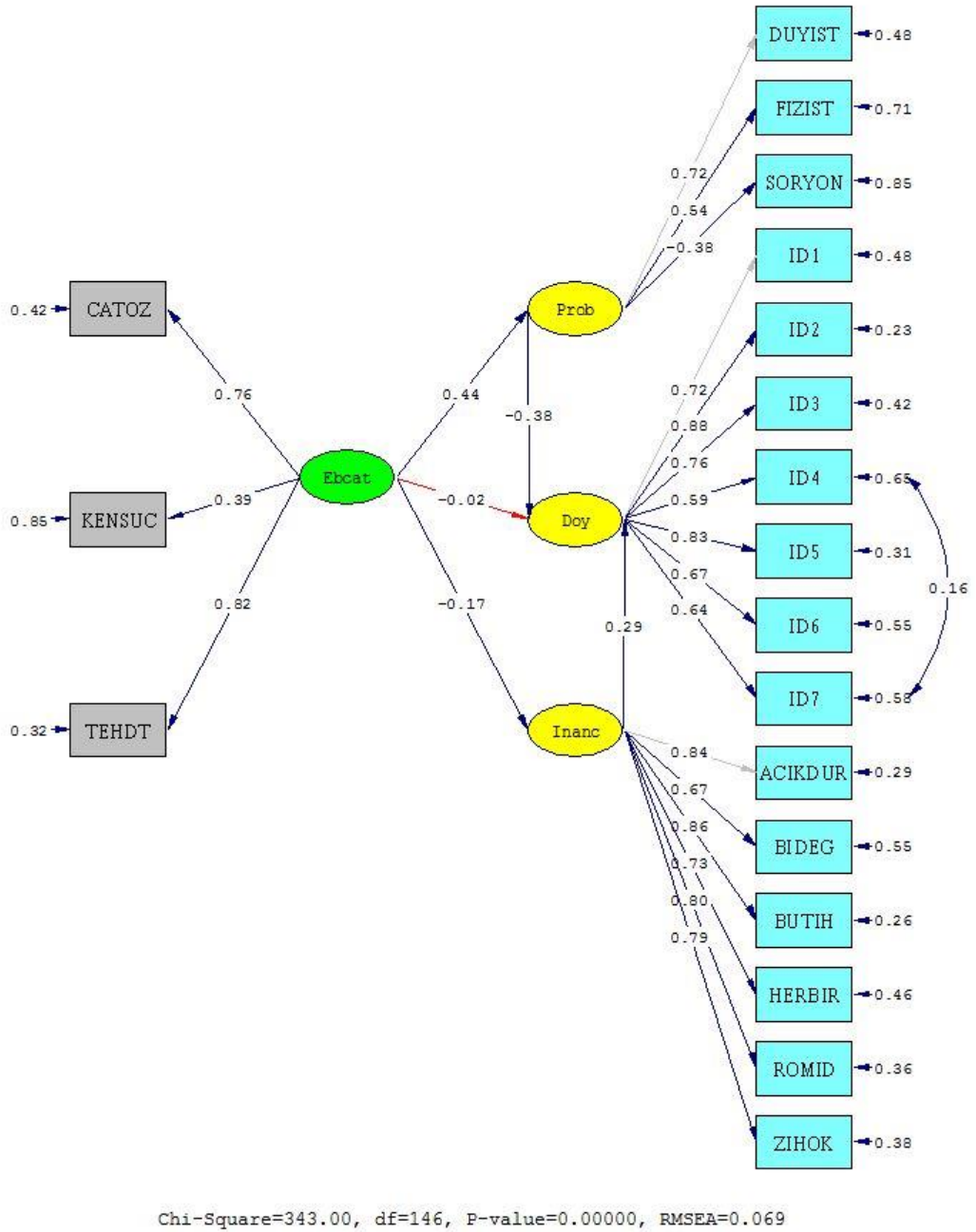
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1 CATOZ	.28**	.66**	.21**	.09	-.25**	-.16**	-.04	-.15*	.01	-.18**	-.07	-.13*	-.14*	-.07	-.09	-.24**	-.22**	-.27**
2 KENSUC		.36**	.15*	.19**	-.30**	-.14*	.01	-.07	.03	-.15**	-.11	-.07	-.03	-.13*	-.03	-.09	-.18**	-.19**
3 TEHDT			.30**	.12*	-.22**	-.15*	-.02	-.07	.09	-.14*	-.07	-.15**	-.14*	-.11	-.07	-.23**	-.16**	-.19**
4 DUYIST				.38**	-.24**	-.15*	-.03	-.02	.10	-.10	.05	-.31**	-.35**	-.31**	-.31**	-.36**	-.18**	-.36**
5 FIZIST					-.22**	-.12*	-.03	-.09	.01	-.11	-.04	-.13*	-.06	-.14*	-.12*	-.17**	-.13*	-.28**
6 SORYON						.28**	.22**	.29**	.06	.26**	.21**	.16**	.13*	.13*	.23**	.17**	.18**	.19**
7 ACIKDUR							.52**	.70**	.59**	.74**	.66**	.22**	.29**	.23**	.14*	.30**	.37**	.18**
8 BIDEĞ								.60**	.55**	.51**	.55**	.07	.12	.04	.05	.12	.11	.01
9 BUTİH									.67**	.68**	.70**	.18**	.20**	.20**	.10	.24**	.29**	.13*
10 HERBİR										.57**	.57**	.09	.07	.05	.03	.06	.15**	.05
11 ROMİD											.58**	.26**	.38**	.31**	.21**	.36**	.47**	.26**
12 ZİHOK												.14*	.17**	.15*	.08	.23**	.22**	.09
13 İD1													.64**	.55**	.33**	.65**	.41**	.49**
14 İD2														.70**	.49**	.76**	.58**	.55**
15 İD3															.44**	.64**	.54**	.48**
16 İD4																.44**	.38**	.54**
17 İD5																	.54**	.52**
18 İD6																		.48**
19 İD7																		

*p<.05, **p<.01

CATOZ: Çatışma Özellikleri, KENSUC: Kendini Suçlama, TEHDT: Tehdit, FIZIST: Fiziksel İstismar, DUYIST: Duygusal İstismar, SORYON: Soruna Yönelme, ACIKDUR: Birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız, ZİHOK: Birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz, HERBİR: Her şeyi birlikte yapmalıyız, BUTİH: Birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız, BIDEĞ: Birbirimizi değiştirebilmeliyiz, ROMİD: Romantik idealizm. İD1-İD7: İlişki Doyumu Ölçeği Maddeleri

4.2. Genel Çalışma Grubu İçin Yapısal Model

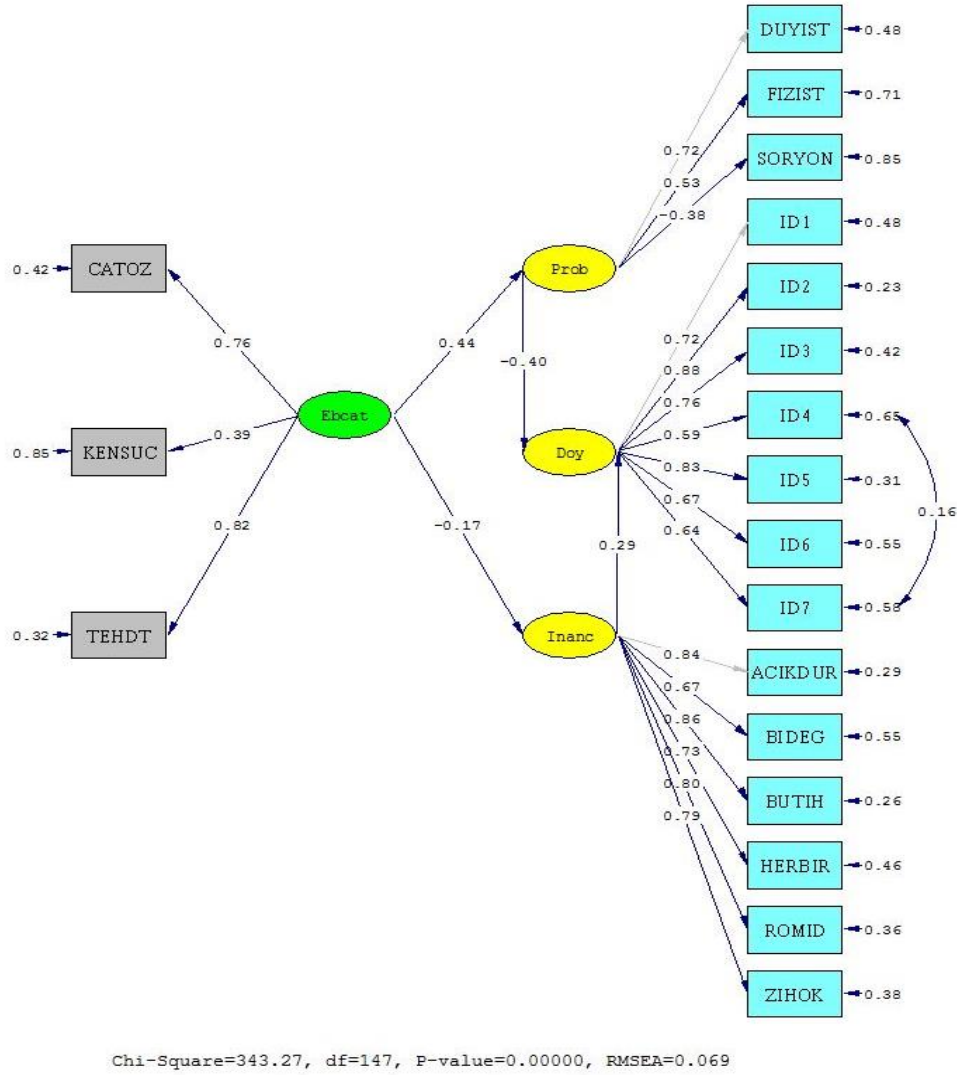
Şekil 2 de belirtilen yapısal model test edildikten sonra oluşan analiz sonuçları Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. Yapısal Modelde Hesaplanan Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Yapısal modele ilişkin sonuçlar incelendiğinde, anne-baba çatışmasının algılanmasından ilişki doyumuna giden yol katsayısının ($r = .02$, $p > .05$) manidar olmadığı görülmektedir. Ancak bu sonuç diğer değişkenlerin de modele olan

etkisinden kaynaklanmaktadır. Bu durum aracılık testi yapılırken daha açık bir şekilde açıklanacak olmakla birlikte model açısından beklenen ve istenen bir durumdur. Diğer değişkenler modele katılmadan anne-baba çatışmasının algılanmasından ilişki doyumuna giden yol katsayısı hesaplandığında yol katsayısının ($r = -.28, p < .01$) olarak hesaplandığı görülmektedir. Yapısal modelde manidar değer vermeyen bu yol, modelden çıkarılıp model yeniden test edilmiş sonuçlar Şekil 4’de verilmiştir.

Şekil 4. Yapısal Modele Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayılar

Yapısal model testinin sonucunda çıkan uyum indekslerinin değerleri de Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Yapısal Modele Ait Uyum Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2/ sd (343,27 / 147)	2.33
RMSEA (RMSEA için %90 güven aralığı = (.060; .079))	.07
NFI	.93
NNFI	.95
CFI	.96
IFI	.96
GFI	.89
SRMR	.08

Tablo 17’de verilen uyum değerleri incelendiğinde, iki değer açısından (NFI ve GFI) modelin veriyle iyi, diğer değerler açısından da mükemmel uyum gösterdiğini ortaya konmuştur.

4.3. Problem Çözme Tarzları ve İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançların Aracılık Etkisi

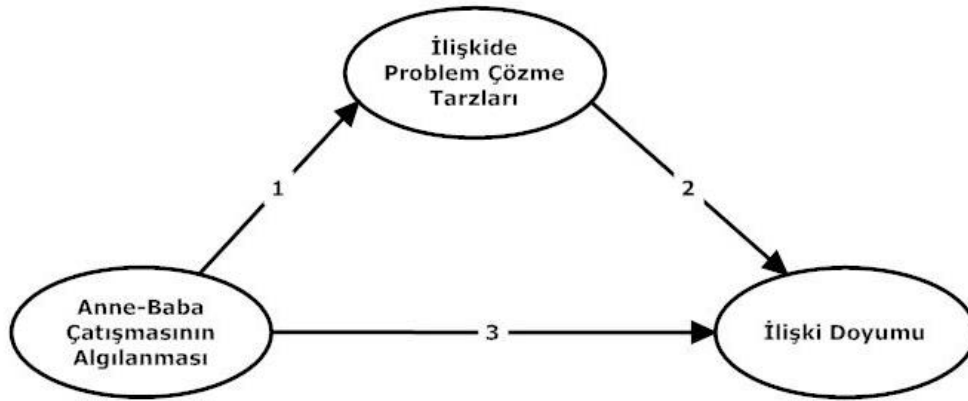
Yapısal modelde yer alan ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar değişkeninin, modelde beklenen yönde değerler vermemesi sonucunda aracılık testi yapılırken modelden çıkarılmıştır. Modelde, anne-baba çatışmasının algılanmasından, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara giden yolda ilişkinin yönü olumlu beklenirken, olumsuz; ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlardan ilişki doyumuna giden yolun katsayısı olumsuz beklenirken olumlu yönde çıkmıştır.

Aracılık etkisini test etmek için birçok yöntem bulunmaktadır. Baron ve Kenny (1986) metodu en yaygın kullanılan metotlardan biridir. MacKinnon ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmada alanyazında 14 ayrı aracılık test etme yönteminin bulunduğunu belirtmişler ve bunları karşılaştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda Baron ve Kenny yönteminin en sorunlu sonuçları verdiğini Sobel testinin ise en güvenilir sonuçlar ürettiğini ortaya koymuşlardır. Sobel testi, Lisrel programında dolaylı etkilerin manidarlığına ilişkin üretilen t-değerinin hesaplanmasında kullanılmaktadır (Ak. Şimşek, 2007:25).

Aracılık etkisinin iki ayrı değişken tarafından aynı anda sağlandığı, araştırma kapsamında kurulan modele benzer modellerde, Lisrel tarafından üretilen bu dolaylı etkilerin manidarlığına ilişkin bilgi işlevsel değildir çünkü aracılığın hangi değişken tarafından ne kadar sağlandığı bilinmemektedir. Araştırma kapsamında kurulan iki

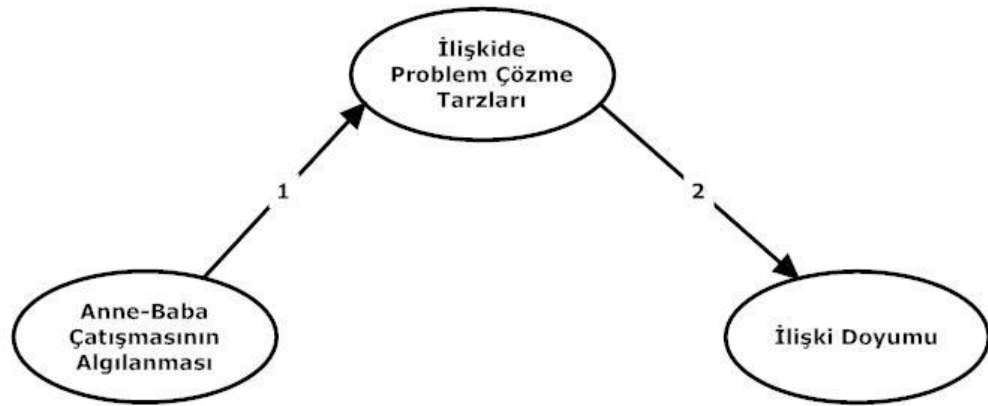
aracı değişkenli modeller gibi modellerin test edilmesinde iç içe geçmiş modeller (nested models) stratejisini kullanmak önerilmektedir (Akt. Şimşek, 2007:31). İç içe geçmiş modeller stratejisinin temeli, tam tanımlanmış bir modelden en az yolun tanımlandığı modele giderken çıkarılan yolların modelde manidar bir bozulmaya yol açıp açmadığıdır. Bu amaçla model aşamalı bir şekilde test edilmektedir. Bu araştırmada aracılık testi için izlenecek yol ise şu şekilde olacaktır. Şekil 5’da gösterilen model üzerinden aşama aşama yolların bazıları çıkarılarak test edilecektir. İlk önce üçüncü ve son olarak da ikinci yol modelden çıkarılarak modeldeki bozulmaların manidarlığı ki-kare farklılık testi ile değerlendirilecektir. Üçüncü yolun modelden çıkarılmasıyla anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin tamamının problem çözme tarzları tarafından sağlandığı hipotezi test edilecektir. Üçüncü yolun modelden çıkarılması modelde manidar bir bozulmaya yol açarsa anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişki hem dolaylı yoldan hem de doğrudan yollardan sağlanmaktadır denebilir. İkinci yolun modelden çıkarılarak modeldeki bozulmanın test edilmesi, bu yolun aracılıktaki katkılarının test edilmesidir.

Şekil 5. Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenler (Model I)

Model karşılaştırmalarında, eğer iki model arasında manidar değişme yoksa daha az parametrenin olduğu model yani daha az fazla serbestlik derecesine sahip model tercih edilmektedir (Şimşek, 2007). Öncelikle üçüncü yol modelden çıkarılmadan uyum iyiliği değerlerine bakılmıştır. Analiz sonucunda, uyum değerlerinin $X^2 (61, N = 281) = 133.03$, $p < .01$; $X^2/sd = 2.18$; RMSEA = .065 (RMSEA için %90 güven aralığı = .050-.080); SRMR = .058; GFI = .93; AGFI = .90; NFI = .95; NNFI = .96 şeklinde olduğu görülmektedir. 3. Yolun modelden çıkarılmasıyla modelin indeksi değerlerinin $X^2 (62, N = 281) = 133.43$, $p < .01$; $X^2/sd = 2.15$; RMSEA = .064

(RMSEA için %90 güven aralığı = .049-.079); SRMR = .058; GFI = .93; AGFI = .90; NFI = .94; NNFI; .96 şeklinde olduğu ve bu değerlerin kabul edilebilir sınırlarda oldukları, neredeyse hiç değişmedikleri dikkat çekmektedir. Ki-kare farklılık testi de bu iki model arasında bozulmanın manidar olmadığını $X^2(0,40, 1; p>.05)$ göstermektedir.

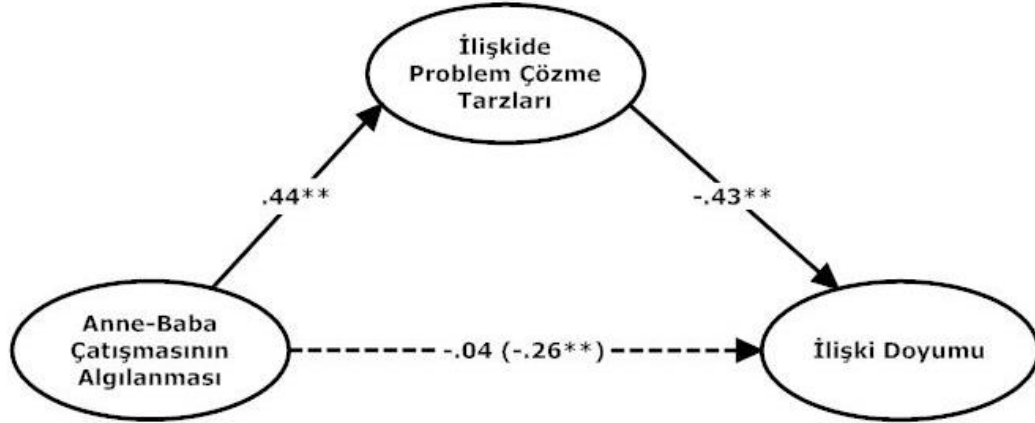

Şekil 6. Tam Aracılık Etkisinin Doğrulandığı Model (Model II)

Bir sonraki aşamada aracı değişkenin modele olan katkıları test edilmiştir. Bunun için ikinci yolun modelde olmadığı bir yapı test edilmiş ve analiz sonuçları alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre modele ilişkin uyum indeksleri değerleri $X^2 (62, N = 281) = 148,14$, $p < .01$; $X^2/sd = 2.39$; RMSEA = .070 (RMSEA için %90 güven aralığı = .056-.085); SRMR = .090; GFI = .92; AGFI = .89; NFI = .94; NNFI; .95 olarak hesaplanmıştır. Başlangıçta ele alınan modelle karşılaştırıldığında, bazı uyum değerlerinde (SRMR ve AGFI) modelin kabul edilebilirlik sınırlarının dışına çıkmasına neden olabilecek bozulmalar olduğu gözlenmektedir. Ayrıca ki-kare farklılık testi de bozulmanın manidar olduğunu [$\Delta\chi^2 (1) = 15,11$, $p < .05$] göstermektedir. Bu doğrultuda, analiz sonuçları bu yolun yani problem çözme tarzlarından ilişki doyumuna giden yolun modelden çıkarılmasının modelde manidar bir bozulmaya yol açtığını ve modelde aracılık ilişkisinde manidar katkısının olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumuna arasındaki ilişkinin tamamıyla problem çözme tarzları aracılığıyla sağlandığı ikinci model (Model II) kabul edilmiştir. Bu model Şekil 6'de verilmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumuna arasındaki ilişkide problem çözme tarzlarının tam aracılık rolü oynadığı ifade edilebilir. Bir başka ifadeyle anne-baba çatışmasının algılanmasının ilişki doyumuna

etkisi, problem çözme tarzları üzerinden olmaktadır. Analizlerin sonucunda ulaşılan yapısal modele ilişkin yol katsayıları Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Yapısal Model Yol Katsayıları

Modelde yer alan göstergelere ait standartlaştırılmış regresyon katsayıları, t-değerleri ve açıklayıcılar varyansları da Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Modelde Yer Alan Göstergelere Ait Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları, t-Değerleri ve Açıklayıcılık Katsayıları

	Λ	t	r^2
CATÖZ	.76	11.22	.57
KENSUC	.39	8.43	.15
TEHDT	.83	10.30	.69
DUYIST	.70		.50
FIZIST	.54	5.52	.29
SORYON	-.40	-4.74	.16
ID1	.72		.52
ID2	.88	14.23	.78
ID3	.76	12.35	.58
ID4	.60	9.58	.35
ID5	.83	13.51	.70
ID6	.67	10.79	.45
ID7	.65	10.46	.42

Tablo 18 incelendiğinde anne-baba çatışmasının algılanması örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin .15 ile .69 arasında, problem çözme tarzları örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyansa değerlerinin .16 ile .50 arasında ve ilişki doymu örtük değişkenine ait göstergelerin açıkladıkları varyans değerlerinin de .35 ile .78 arasında değiştiği görülmektedir.

Modelde açıklanan toplam varyans değerleri incelendiğinde ise anne-baba çatışmasının algılanmasının, ilişkide problem çözme tarzları değişkeninde açıkladığı

varyansın .20 ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar değişkeninde açıkladığı varyansın ise .03 olduğu belirlenmiştir. İlişkide problem çözme tarzlarının ve anne-baba çatışmasının algılanmasının, ilişki doyumu değişkeninde açıkladıkları varyans .20 iken; ilişkide problem çözme tarzları, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ve anne-baba çatışmasının, ilişki doyumu değişkeninde açıkladıkları varyans .26 olarak hesaplanmıştır.

Yapılan aracılık testi özetlenecek olursa, Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen aracılık test etme aşamaları ve iç içe geçmiş modeller stratejisi (Anderson ve Gerbing, 1988) birlikte kullanılmıştır. BK yöntemi ölçütleri; bağımlı (ilişki doyumu) ve bağımsız değişken (anne-baba çatışmasının algılanması) arasında manidar bir ilişkinin olması, bağımsız değişken (anne-baba çatışmasının algılanması) ile aracı değişken (problem çözme tarzları) arasında manidar ilişkinin olması, aracı değişken (problem çözme tarzları) ile bağımlı değişken arasında manidar bir ilişki olması ve bu ilişkinin bağımsız değişkenin (anne-baba çatışmasının algılanması) etkisinin kontrol edilmesi durumunda da devam etmesi ve aracı değişkenin (problem çözme tarzları) bağımlı değişken (ilişki doyumu) üzerindeki etkisi kontrol edildiğinde, bağımsız değişken (anne-baba çatışmasının algılanması) ile bağımlı değişken (ilişki doyumu) arasındaki ilişkinin miktarında manidar bir düşüş olması (kısmi aracılık) veya manidar olan ilişkinin artık istatistiksel olarak manidar olmayan (tam aracılık) hale gelmesidir. Bu kriterler doğrultusunda, tüm koşulların yapısal model tarafından karşılandığı ve tam aracılık etkisinin belirlendiği görülmektedir. Bağımsız değişken (anne-baba çatışmasının algılanması) ile bağımlı değişken (ilişki doyumu) arasındaki ilişki $-.26$ ($p < .001$) iken aracı değişkenin (problem çözme tarzları) etkisinin kontrol edilmesiyle bu ilişki $-.04$ ($p > .05$) olmuştur.

İç içe geçmiş modeller stratejisinde (Anderson ve Gerbing, 1988) ise daha önce belirtildiği gibi, tam tanımlanmış modelden daha az yolun olduğu modele ulaşmak durumu söz konusudur. Bu doğrultuda doğrudan olan yollar modelden çıkarılarak modeldeki bozulmanın manidarlığı ki-kare farklılık testi ile test edilir. Aracı değişkenlerin etkilerinin manidarlığı da benzer adımlarla test edilir ve bozulma manidarsa dolaylı etkinin manidar olduğu şeklinde yorumlanır. Bu doğrultuda yapılan ki-kare farklılık testlerinde doğrudan ilişkinin (anne-baba çatışmasının algılanmasından ilişki doyumuna giden yolun) modelden çıkarılmasının modelde manidar bir bozulmaya yol açmadığı görülmüştür. Bunun yanında aracı değişkenden

bağımlı değişkene giden yol çıkarılarak modeldeki bozulmanın manidarlığına bakılmış ve bu yolun çıkarılmasının modelde manidar bir bozulmaya yol açtığı görülmüştür.

4.4. Dolaylı Etkilerin Manidarlık Düzeyi

En çok olabilirlik (EO) tahminleme metodu çok değişkenli normallik varsayımını gerektirmektedir. Ancak bu koşulun ihlal edildiği durumlarda bile güvenilir sonuçlar verdiği belirtilmiştir (Çelik ve Yılmaz, 2013). EO tahminleme metodu için küçük örneklerde bootstrap metodu alternatif olarak kullanılabilir (Çelik ve Yılmaz, 2013).

Yapısal model testinde EO tahminleme yöntemi kullanılmıştır. Ancak dolaylı etkilerin manidarlığına ilişkin destekleyici bir veri ortaya koymak ve dolaylı etkilerin manidarlık düzeyini değerlendirmek için Shrout ve Bolger (2002)'in önerdiği "Bootstrap" yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde mevcut veri setinde gözlemlerin raslantısal olarak yer değiştirilmesi ile yeniden örneklenerek çeşitli miktarda ve büyüklükte veri setleri oluşturulmaktadır. Dolayısıyla mevcut veri setinden mümkün olduğunca fazla miktarda bilgi alınabilmektedir (Akt. Yılmaz ve Çelik, 2009: 53). Bu yöntem doğrultusunda yapılan analiz sürecinde, IBM SPSS Amos 21.0.0 analiz programı kullanılmıştır. Bootstrap yönteminin uygulanması açısından pratik olması bakımından bu program tercih edilmiştir (Arbuckle, 2012). Program ile orijinal veri setinden 1000 bootstrap örnekleme oluşturulmuş ve her bir yol ilişkisine dair 1000 tane tahmin elde etmek için tam aracılı yapısal model her bir bootstrap yöntemi ile tekrarlanmıştır. İlişkide problem çözme tarzları aracılığıyla, anne-baba çatışmasının algılanmasının, ilişki doyumuna dolaylı etkileri test edilmiştir. Burada dolaylı etkinin test edildiği bir yol (anne-baba çatışmasının algılanmasından ilişki doyumuna) olduğu için dolaylı etkinin manidarlığına ilişkin aralık da bir tanedir. Dolaylı etkinin manidarlığı ile ilgili kriter, dolaylı etkiye ilişkin tahmin aralıklarının 0'ı içermemesidir. Eğer dolaylı etki aralığı 0'ı içermiyorsa dolaylı etkiler istatistiksel olarak manidar, içeriyorsa istatistiksel olarak manidar değildir (Shrout ve Bolger, 2002). Yapısal modeldeki dolaylı etkilerin manidarlığı için tahmin aralığı % 95 güven aralığında -.40, -.10 ve % 99 güven aralığında -.50, -.07 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda yapısal modeldeki dolaylı etkinin manidar olduğu ortaya konmuştur.

4.5. Cinsiyet Farklılıkları ile İlgili Analiz Sonuçları

Araştırmada belirlenen model açısından cinsiyet farklılıklarını belirlemek için öncelikle yapısal modelde yer alan gözlenen değişkenlerle, ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	t	p
CATOZ	Kadın	171	40.71	11.99	1.550	.123
	Erkek	110	38.57	10.18		
KENSUC	Kadın	171	12.47	3.59	-1.978	.049
	Erkek	110	13.29	3.01		
TEHDT	Kadın	171	40.87	5.58	1.942	.053
	Erkek	110	38.90	4.40		
DUYIST	Kadın	171	18.94	5.58	1.440	.150
	Erkek	110	17.89	6.42		
FIZIST	Kadın	171	10.70	3.21	0.890	.374
	Erkek	110	10.36	2.80		
SORYON	Kadın	171	41.73	8.39	-1.560	.120
	Erkek	110	43.16	5.89		
DOYUM	Kadın	171	36.94	8.72	-0.167	.867
	Erkek	110	37.11	8.10		
ACIKDUR	Kadın	171	16.32	6.46	-1.170	.243
	Erkek	110	17.27	6.93		
BIDEG	Kadın	171	13.56	4.55	1.330	.184
	Erkek	110	12.83	4.36		
BUTIH	Kadın	171	16.01	5.93	0.900	.367
	Erkek	110	15.36	5.64		
HERBIR	Kadın	171	13.63	4.95	0.740	.462
	Erkek	110	13.19	4.64		
ROMID	Kadın	171	13.48	5.05	-0.990	.325
	Erkek	110	14.10	5.31		
ZIHOK	Kadın	171	22.62	4.96	2.090	.038
	Erkek	110	21.32	5.33		

Tablo 19 incelendiğinde, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “kendini suçlama” (KENSUC) alt boyutu toplam puanlarının cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir [$t(281) = 1.98$; $p < .05$]. Ayrıca İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz.” (ZIHOK) alt boyutu toplam puanının da cinsiyete göre farklılaştığı saptanmıştır [$t(281) = 2.09$; $p < .05$]. Araştırmada yer alan diğer gözlenen değişkenler açısından cinsiyete göre farklılaşma bulunamamıştır.

Yapısal modeldeki gözlenen değişkenlerin birbirleri ile ilişkileri bakımından cinsiyet farklılıklarının olup olmadığının değerlendirilmesi için kadın ve erkek çalışma grubu için ayrı olarak basit korelasyon uygulanmıştır. Kadın ve erkek çalışma grubu için korelasyon tablosu Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20 incelendiğinde, bazı korelasyon değerlerinin sadece erkek çalışma grubunda, bazı korelasyon değerlerinin ise sadece kadın çalışma grubunda manidar olduğu görülmektedir. İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz.” (ZIHOK) alt boyutu toplam puanı ile ilişki doyumu ölçeğinden alınan toplam arasında kadın çalışma grubunda olumlu yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki olduğu ($r = .21, p < .01$) görülürken erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = .18, p > .05$) belirlenmiştir. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “kendini suçlama” (KENSUC) alt boyutu toplam puanı kadın çalışma grubunda İlişki Doyumu toplam puanı ile olumsuz yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki gösterirken ($r = -.18, p < .01$) erkek çalışma grubunda aynı doğrultuda olmakla birlikte manidar olmadığı ($r = -.05, p > .05$) görülmektedir.

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “çatışma özellikleri” (CATOZ) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız” (ACIKDUR) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.17, p < .05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.17, p > .05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “kendini suçlama” (KENSUC) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız” (ACIKDUR) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.19, p < .05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.05, p > .05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “tehdit” (TEHDT) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız” (ACIKDUR) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.20, p < .05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.09, p > .05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin “çatışma özellikleri” (CATOZ) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği’nin “birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız” (BUTIH) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.18, p < .05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.09, p > .05$)

= -.07, $p>.05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "çatışma özellikleri" (CATOZ) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği'nin "romantik idealizm" (ROMİD) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.20$, $p<.01$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.17$, $p>.05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "tehdit" (TEHDT) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği'nin "romantik idealizm" (ROMİD) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.17$, $p<.05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.11$, $p>.05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "tehdit" (TEHDT) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği'nin "birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz" (ZİHOK) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.16$, $p<.05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı belirlenmiştir ($r = -.02$, $p>.05$).

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "kendini suçlama" (KENSUC) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "duygusal istismar" (DUYIST) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumlu yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = .18$, $p<.05$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = .14$, $p>.05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "çatışma özellikleri" (CATOZ) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "sorun yönelme" (SORYON) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde orta düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.31$, $p<.01$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = -.09$, $p>.05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "tehdit" (TEHDT) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "sorun yönelme" (SORYON) alt boyutu toplam puanı ile kadın çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.25$, $p<.01$), erkek çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı belirlenmiştir ($r = -.14$, $p>.05$).

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "çatışma özellikleri" (CATOZ) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "duygusal istismar" (DUYIST) alt boyutu toplam puanı ile erkek çalışma grubunda olumlu yönde orta düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = .34$, $p<.01$), kadın çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = .12$, $p>.05$); Çocukların Evlilik

Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "kendini suçlama" (KENSUC) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "fiziksel istismar" (FIZIST) alt boyutu toplam puanı ile erkek çalışma grubunda olumlu yönde orta düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = .34, p < .01$), kadın çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı ($r = .14, p > .05$); Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "tehdit" (TEHDT) alt boyutu toplam puanı, Ergenler İçin İlişkide Problem Çözme Ölçeği'nin "fiziksel istismar" (FIZIST) alt boyutu toplam puanı ile erkek çalışma grubunda olumlu yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = .21, p < .05$), kadın çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı belirlenmiştir ($r = .07, p > .05$).

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin "kendini suçlama" (KENSUC) alt boyutu toplam puanı, İlişki İnançları Ölçeği'nin "romantik idealizm" (ROMİD) alt boyutu toplam puanı ile erkek çalışma grubunda olumsuz yönde düşük düzeyde manidar ilişki gösterirken ($r = -.20, p < .05$), kadın çalışma grubunda bu ilişkinin manidar olmadığı belirlenmiştir ($r = -.12, p > .05$).

Tablo 20. Kadın ve Erkek Çalışma Grubunda Gözlenen Değişkenlerin Korelasyonları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1 CATOZ	-	.25**	.64**	.34**	.18	-.09	-.17	.02	-.07	.01	-.17	-.09	-.20*	-.15	-.13	-.20*	-.32**	-.17	-.34**	-.28**
2 KENSUC	.31**	-	.25**	.14	.34**	-.29**	-.05	-.06	-.03	.01	-.20*	-.07	.01	.06	-.07	-.04	-.01	-.07	-.11	-.05
3 TEHDT	.67**	.44**	-	.42**	.21*	-.14	-.09	.09	.03	.14	-.11	.02	-.17	-.14	-.05	-.10	-.25**	-.12	-.19	-.19*
4 DUYIST	.12	.18*	.21**	-	.44**	-.24*	-.26**	.04	-.01	.07	-.11	.09	-.23*	-.31**	-.21*	-.28**	-.23*	-.24*	-.44**	-.36**
5 FIZIST	.04	.14	.07	.33**	-	-.29**	-.05	.01	.13	.08	-.06	.19	.03	-.04	.01	-.07	.01	-.22*	-.28**	-.11
6 SORYON	-.31**	-.33**	-.25**	-.24**	-.18*	-	.38**	.33**	.34**	.25**	.32**	.27**	.01	.04	-.04	.10	.06	.20*	.11	.09
7 ACIKDUR	-.17*	-.19*	-.20**	-.08	-.17*	.25**	-	.51**	.74**	.60**	.71**	.64**	.28**	.34**	.19*	.10	.33**	.39**	.20*	.33**
8 BIDEĞ	-.06	.02	-.06	-.06	-.04	.16*	.54**	-	.68**	.64**	.47**	.60**	.11	.03	-.10	-.08	.08	.09	-.07	.01
9 BUTİH	-.18*	-.10	-.11	-.02	-.21**	.27**	.68**	.55**	-	.72**	.70**	.75**	.24*	.24*	.17	.13	.33**	.27**	.11	.27**
10 HERBİR	.02	.04	.08	.14	-.02	-.03	.59**	.50**	.65**	-	.55**	.65**	.20*	.18	.08	.06	.21*	.21*	.09	.18
11 ROMİD	-.20**	-.12	-.17*	-.11	-.15*	.25**	.75**	.54**	.68**	.60**	-	.58**	.35**	.42**	.29**	.18	.40**	.52**	.28**	.44**
12 ZİHOK	-.08	-.10	-.16*	.01	-.18*	.21**	.68**	.55**	.69**	.54**	.58**	-	.17	.12	.07	.06	.26**	.23*	.10	.18
13 İD1	-.09	-.11	-.14	-.36**	-.20**	.21**	.19*	.05	.15	.04	.22**	.13	-	.67**	.60**	.34**	.66**	.45**	.42**	.74**
14 İD2	-.13	-.07	-.13	-.39**	-.07	.17*	.26**	.17*	.18*	.01	.35**	.21**	.63**	-	.67**	.55**	.70**	.62**	.54**	.87**
15 İD3	-.05	-.15*	-.14	-.37**	-.22**	.20**	.25**	.12	.22**	.04	.33**	.21**	.53**	.71**	-	.51**	.53**	.57**	.45**	.79**
16 İD4	-.04	-.02	-.06	-.34**	-.14	.29**	.17*	.12	.09	.01	.23**	.09	.32**	.46**	.41**	-	.42**	.47**	.64**	.74**
17 İD5	-.20**	-.13	-.22**	-.45**	-.26**	.21**	.29**	.14	.20**	-.01	.33**	.21**	.64**	.79**	.70**	.45**	-	.55**	.44**	.78**
18 İD6	-.27**	-.22**	-.21**	-.15*	-.08	.19*	.36**	.14	.32**	.13	.43**	.21**	.41**	.57**	.52**	.33**	.54**	-	.51**	.77**
19 İD7	-.22**	-.26**	-.17*	-.31**	-.28**	.21**	.18*	.03	.14	.02	.25**	.10	.52**	.57**	.50**	.49**	.57**	.49**	-	.75**
20 İl. Doy	-.18*	-.18*	-.20*	-.44**	-.24**	.28**	.31**	.14	.23**	.04	.39**	.21**	.75**	.87**	.80**	.66**	.86**	.70**	.78**	-

*p<.05, ** p<.001 Not: Kadın çalışma grubu için korelasyonlar, tablonun alt yarısında, erkek çalışma grubu için korelasyonlar, tablonun üst yarısında verilmiştir. CATOZ: Çatışma Özellikleri, KENSUC: Kendini Suçlama, TEHDT: Tehdit, FIZIST: Fiziksel İstismar, DUYIST: Duygusal İstismar, SORYON: Soruna Yönelme, ACIKDUR: Birbirimize karşı tamamıyla açık ve dürüst olmalıyız, ZİHOK: Birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz, HERBİR: Her şeyi birlikte yapmalıyız, BUTİH: Birbirimizin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyız, BIDEĞ: Birbirimizi değiştirebilmeliyiz, ROMİD: Romantik idealizm. İD1-İD7: İlişki Doyumu Ölçeği Maddeler, İl.Doy: İlişki Doyumu Ölçeği toplam puanı.

Cinsiyet farklılıklarının belirlenmesine yönelik analizler sonucunda, kadın ve erkek çalışma grubu için gözlenen değişkenler açısından ve gözlenen değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri açısından manidar farklılaşmalar olduğu belirlenmiştir. Bir anlamda yapısal model için, kadın ve erkek çalışma grupları açısından fark olup olmadığının değerlendirilmesi gerekliliği ifade edilebilir.

4.5.1. Ölçüm Modelinin Cinsiyetler Açısından Eşdeğerliği

Yapısal eşitlik modellerinde çoklu grup analizi yapılırken, öncelikle ölçüm modelinin faktör yapısının her bir grup için geçerli olup olmadığına bakılmaktadır. Burada temel soru, her iki grup için de yapısal modelin arkasında tutarlı bir faktör yapısının olup olmadığıdır. Bu anlamda her bir grup için ölçme eşdeğerliği sağlanması gerekmektedir. Faktör yapılarının eşdeğerliği şartı sağlandıktan sonraki adım, faktör varyanslarının ve kovaryanslarının eşit olup olmadığıdır. Üçüncü adımda regresyon katsayılarının eşitliği, son adımda da hata kovaryanslarının eşitliği test edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013: 735). Bu testler, aracılık testinde de bahsedilen iç içe geçmiş modeller olarak ki-kare farklılık testiyle test edilmektedir. Her bir adım bir model olarak değerlendirildiğinde, ilk adım yapısal değişmezlik, ikinci adım zayıf değişmezlik, üçüncü adım güçlü değişmezlik ve dördüncü adım da katı değişmezlik modeli olarak isimlendirilebilir (Somers, Korkmaz, Dural ve Can, 2009).

Bu analiz adımları doğrultusunda, öncelikle; yapısal modelin karşılaştırılmasında ön koşul olması bakımından, kadın ve erkek çalışma gruplarının faktör yapısının aynı olup olmadığı değerlendirilecektir. Aynı faktör yapısına sahip olması, daha önce de bahsedildiği gibi, faktör yük değerleri, faktörler arası korelasyon ve hata varyansları açısından bu iki grupta farklılığın olmamasını ifade etmektedir (Şimşek, 2007). Bu aşamada, ilk olarak bu üç özellik açısından, iki ölçüm modeli arasında hiçbir farkın olmadığı hipotezi test edilecek, daha sonra da her bir özellik açıdan farklılaşmanın olup olmadığı ki-kare farklılık testiyle belirlenecektir. Farklılığın olmadığı hipotezi ile test edilen model (Model A), farklılıkların olduğu kabul edilen modellerle karşılaştırılacaktır. Kadın ve erkek çalışma gruplarına ilişkin ölçüm modellerine ait uyum değerleri Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Kadın ve Erkek Çalışma Grubu Ölçüm Modelleri Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul Edilebilir Aralık	Kadın Çalışma Grubu	Erkek Çalışma Grubu
χ^2	-	249,56	244,18
df	-	145	145
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	1,72	1,68
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .08$	.065	.079
RMSEA (%95)	-	.051; .079	.062; .096
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .08$	.079	.10
NFI	$.90 \leq NFI \leq 1.00$	.91	.87
NNFI	$.90 \leq NNFI \leq 1.00$	.95	.92
CFI	$.90 \leq CFI \leq 1.00$	.95	.94

Tablo 21’de verilen uyum değerleri incelendiğinde her iki çalışma grubu içinde ölçüm modellerinin kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığı ifade edilebilir. Her bir aşamanın karşılaştırılmasına ilişkin değerler de Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Ölçme Eşdeğerliğinin İncelenmesi Sürecinde Test Edilen Modellerin Karşılaştırılması

	χ^2	sd	χ^2/sd	CFI	RMSEA	RMSEA ¹	AIC	$\Delta\chi^2$	Δsd
Model A	602,21	336	1,79	.94	.075	.066 - .085	690.21		
Model B	579,68	321	1,81	.94	.076	.066 - .086	697.68	22,53	15 (24.996)
Model C	572,47	315	1,82	.94	.077	.067 - .086	702.47	29,74	21 (32.671)
Model D	522,58	296	1,77	.94	.074	.064 - .084	690.58	79,63*	40 (55.758)
Model E	552,60	317	1,74	.94	.073	.063 - .083	678.60	49.61*	19 (30.144)
Model F	566,61	308	1,84	.94	.078	.067 - .088	710.61	35,60	28 (41.337)
Model G	557,48	324	1,72	.94	.072	.062 - .082	669.48	44.73*	12 (21.026)

¹RMSEA için %90 Güven aralığı. *p<.05

Model A: Faktör Yükleri, Faktör Korelasyonları ve Hata Varyansları Sabit.

Model B: Faktör Yükleri serbest.

Model C: Faktör Yükleri ve Faktör Korelasyonları serbest.

Model D: Faktör Yükleri, Faktör Korelasyonları ve Hata Varyansları Serbest.

Model E: Hata Varyansları Serbest.

Model F: Faktör Yükleri, Faktör Korelasyonları ve Hata Varyansları (ID1-ID7) Serbest.

Model G: Sadece belirli hata varyansları (CATOZ KENSUC TEHDT DUYIST FIZIST SORYON ACIKDUR BIDEĞ BUTİH HERBİR ROMİD ZİHOK) serbest.

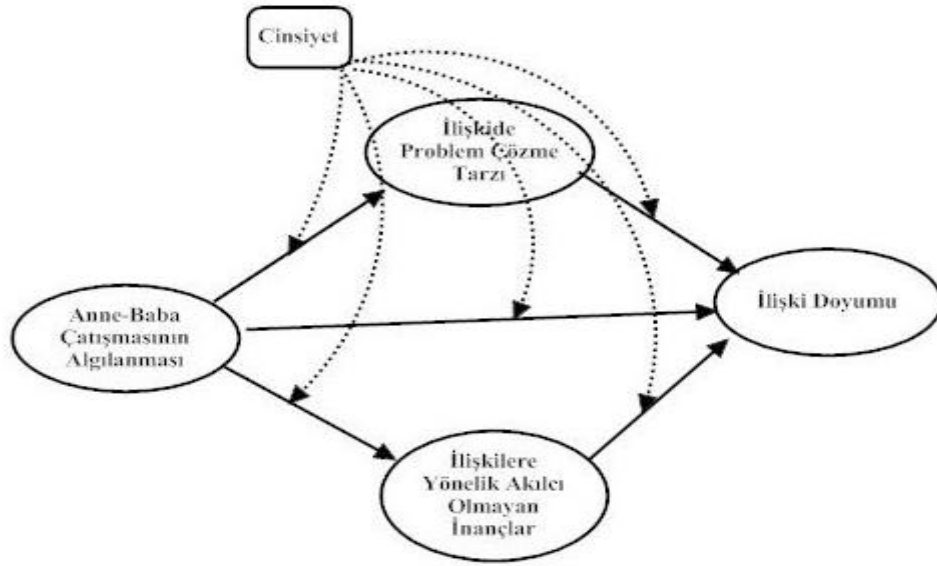
Tablo 22’de verilen model değerleri ve karşılaştırmalar incelendiğinde, üç yapı (faktör yükleri, faktörler arası korelasyonlar ve hata varyansları) açısından ölçüm modelinin kadın ve erkek çalışma gruplarında kısmi değişmez olduğu ifade edilebilir. Üç yapının da değişebilir olarak test edildiği model (Model D) üç yapının da değişmez olarak kabul edildiği modelle (Model A) karşılaştırıldığında modelde manidar olarak iyileşme olduğu ki-kare farklılık testi sonucunda [$\Delta\chi^2 (40) = 79.63, p<.05$] görülmüştür. Ancak bu iyileşmenin sadece hata varyanslarından kaynaklanabileceği

göz önünde bulundurulmuştur. Bir önceki, faktör yükleri ve faktör korelasyonlarının serbest bırakıldığı modelde (Model C) manidar bir iyileşme gözlenememiştir [$\Delta\chi^2$ (21) = 29.74, $p>.05$]. Bu doğrultuda sadece hata varyanslarının her iki modelde de değişebileceği hipotezinin test edildiği modelle (Model E) karşılaştırma yapılmış, analiz sonucunda bu modeldeki değişimin manidar olduğu görülmüştür [$\Delta\chi^2$ (19) = 49.61, $p<.05$]. Hata varyanslarının her iki grubun ölçüm modelinde farklılaşığına yönelik hipotezin doğrulanmasından sonra hangi hata varyanslarının değiştiğine yönelik özgül modeller test edilmiş ve analiz sonucunda, CATOZ (Çatışma Özellikleri), KENSUC (Kendini Suçlama), TEHDT (Tehdit), DUYIST (Duygusal İstismar), FIZIST (Fiziksel İstismar), SORYON (Soruna Yönelme), ACIKDUR (Birbirimize Karşı Tamamen Açık ve Dürüst Olmalıyız), BIDEĞ (Birbirimizi Değiştirebilmeliyiz), BUTİH (Birbirimizin Bütün İhtiyaçlarını Karşılmalıyız), HERBİR (Herşeyi Birlikte Yapmalıyız), ROMİD (Romantik İdealizm) ve ZİHOK (Zihin Okuma) gözlenen değişkenlerine ait hata varyanslarının ölçüm modelleri açısından farklılaştığı görülmüştür.

Son olarak, öncelikle bu değişkenlerin hatalarının sabit tutulduğu ve ölçüm değişmezliğine ilişkin diğer tüm faktörlerin (faktör yükleri, faktörler arası korelasyonlar ve diğer değişkenlere (ID1, ID2, ID3, ID4, ID5, ID6 ve ID7) ait hata varyanslarının) serbest bırakıldığı model (Model F) ve sadece CATOZ (Çatışma Özellikleri), KENSUC (Kendini Suçlama), TEHDT (Tehdit), DUYIST (Duygusal İstismar), FIZIST (Fiziksel İstismar), SORYON (Soruna Yönelme), ACIKDUR (Birbirimize Karşı Tamamen Açık ve Dürüst Olmalıyız), BIDEĞ (Birbirimizi Değiştirebilmeliyiz), BUTİH (Birbirimizin Bütün İhtiyaçlarını Karşılmalıyız), HERBİR (Herşeyi Birlikte Yapmalıyız), ROMİD (Romantik İdealizm) ve ZİHOK (Zihin Okuma) gözlenen değişkenlerinin hata varyanslarının serbest bırakıldığı model (Model G) bütün yapıların değişmez olarak kabul edildiği model (Model A) ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda Model F'nin manidar bir değişme göstermediği [$\Delta\chi^2$ (28) = 35.60, $p>.05$] , ancak Model G'nin manidar değişme gösterdiği [$\Delta\chi^2$ (12) = 44.73, $p<.05$] ve kriter modelden daha iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Bu durumda bu model geçerli model olarak kabul edilmiştir. Tam değişmezliğin yanı sıra eşdeğerliğin sağlanamadığı ancak kısmi eşdeğerliğin sağlanabildiği görülmüştür.

4.5.2.Yapısal Modeldeki Parametrelerin Cinsiyetler Açısından Değerlendirilmesi

Yapısal modeldeki parametrelerin (yolların) manidarlıklarının ve katsayılarının cinsiyetler açısından farklılaşması bu aşamada değerlendirilmiştir. Ölçüm eşdeğerliği testinde olduğu gibi modellerdeki farklılaşma ki-kare farklılık testi ile belirlenecektir. Öncelikte tüm parametrelerin her iki cinsiyet için de benzer olduğu hipotezine ait model (Model A) analiz edilecek daha sonrada parametrelerin farklılaşmasıyla ilgili model (Model B) bu modelle karşılaştırılacaktır.

Şekil 8. Cinsiyetin Yapısal Modele Etkisi

Yapılan analizler sonucunda modellerin karşılaştırılması ile ilgili bilgiler Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23. Yapısal Modelde Yer Alan Parametrelerin Cinsiyetler Açısından Test Edilmesi

	χ^2	sd	χ^2/sd	CFI	RMSEA	RMSEA ¹	AIC	$\Delta\chi^2$	Δsd
Model A	555,16	325	1,71	.94	.071	.061 - .081	665.16		
Model B	547,18	320	1,71	.94	.071	.061 - .081	667.18	7,98	5 (11.070)

¹RMSEA için %90 güven aralığı.

Model A: Bütün parametrelerin, her iki cinsiyet açısından değişmez kabul edildiği model.

Model B: Tüm parametrelerin, her iki cinsiyet açısından farklı hesaplandığı model.

Tablo 23 incelendiğinde, yapısal modelin her iki çalışma grubu için de aynı kabul edildiği model (Model A) ile yapısal modelin her iki grupta farklılaşmasının kabul edildiği model (Model B) karşılaştırıldığı ve iki model arasındaki ki-kare farkının manidar olmadığı [$\Delta\chi^2(5) = 7.98, p > .05$] olduğu görülmektedir. Yani yapısal modelin

farklılaştığı model (Model B), modeldeki parametrelerin aynı kabul edildiği modele (Model A) göre daha iyi uyum değerleri üretmemiştir. Tablo 23’de, modellere ilişkin veriler incelendiğinde uyum değerlerinin değişiminin çok az olduğu da görülmektedir. Model uyum değerlerinin değişiminin manidarlığı da ki-kare değişiminin manidarlığı ile değerlendirilmektedir.

Yapılan analizler sonucunda cinsiyet değişkeninin yapısal modelde düzenleyici bir etkisinin olmadığı, yani hipotetik olarak belirlenen modelde hesaplanan yol katsayılarının cinsiyetler için farklı olarak hesaplandığında birbirinden manidar olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yapısal modelin her iki cinsiyet için de geçerli olduğu ifade edilebilir.

4.6. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, yapısal modele ve cinsiyetin modele olan etkisine ilişkin bulgular, alanyazında yer alan yayımlar çerçevesinde tartışılmıştır.

4.6.1. Genel Çalışma grubu için Anne-Baba Çatışmasının Algılanması ile Romantik İlişkideki Doyum Arasında, İlişkide Problem Çözme Tarzlarının ve İlişkilere Yönelik Akılcı Olmayan İnançların Aracı Rolü

Araştırma kapsamında belirlenen hipotezler çerçevesinde geliştirilen yapısal model test edildiğinde, modelin veriyle uyum sağladığı görülmektedir. Anne-baba çatışmasının algılanması ile romantik ilişki doyumu arasında beklendiği gibi olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. Yapılan aracılık testleriyle bu ilişkiye, ilişkide problem çözme tarzlarının aracılık ettiği görülmüştür.

Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde (Bandura, 1997) yetişme ortamında çatışmaya şahit olmanın problem çözme tarzlarına etki edeceği ve dolaylı olarak ilişki doyumunun da bu durumdan olumsuz yönde etkileneceği beklenmektedir. Çatışmalı aile ortamında yetişen çocukların anne-babalarının problem çözme yöntemlerini model almalarına neden olabilir.

Alanyazın incelendiğinde, anne-baba çatışmasının algılanmasının ilişki doyumu ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu ve bu ilişkide problem çözme tarzlarının aracılık ettiğini destekleyen çalışmalar görülmektedir. Anne-baba çatışmasına maruz kalan genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde düşük doyum yaşadıkları (Cui, Fincham ve Pasley, 2008; Yu, 2007) ve ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarını daha fazla kullandıkları (Emery ve O'leary, 1982; Kinsfogel ve Grych, 2004; Neighbors, Forehand ve Bau, 1997; Simon ve Furman, 2010) belirlenmiştir. Model olarak değerlendirildiğinde de, ilişkide problem çözme tarzlarının; anne-babanın evlilik sorunlarının algılanması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide (Ross, 2013; Sunday, Kline, Laburna, Pelcovitz, Salzinger ve Kaplan, 2011) aracı etken olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur.

Bu araştırma kapsamında anne-baba çatışmasının, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarla, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların da romantik ilişkide

yaşanan doyum ile ilişkili olması beklenmekteydi. Bulgular bu ilişkileri doğrulamakla birlikte, ilişkinin yönü beklendiği gibi bulunmamıştır. Anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişkilere yönelik akılcı olmayan ilişkiler arasında hesaplanan ilişkinin, problem çözme tarzlarına göre düşük olduğu da dikkati çekmektedir. Ayrıca, anne-baba çatışmasının algılanmasının, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarda açıkladığı varyansın oldukça düşük olduğu da ifade edilebilir. İlişki doyumu, problem çözme ile birlikte bu araştırmada ele alınmayan birçok değişken tarafından da etkileniyor olabilir. Bu araştırmada sadece anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumu arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Ancak, bu araştırmada ele alınmayan ilişki doyumu ile ilişkili birçok değişken bulunmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarla ilgili olarak beklenmeyen çok sayıda bulgu olduğu görülmektedir. Debord, Romans ve Krieshok (1996)'un yaptıkları çalışmada, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile çift uyumu arasında olumlu yönde ilişkiler bulunmuştur. Araştırmanın bulgusuna göre, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara sahip olma düzeyi arttıkça, çift uyumu da artmaktadır. Güven ve Sevim (2012) yaptıkları çalışmada, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlardan, “gerçekçi olmayan ilişki beklentisi” inancına sahip olma düzeyi ile ilişkide sağlanan doyum arasında olumlu yönlü bir ilişki belirtmişlerdir. Yani gerçekçi olmayan ilişki beklentisi arttıkça ilişkiden sağlanan doyum da artmaktadır. Beştav (2007), yaptığı çalışmada, güvenli bağlanma stili ile “anlaşmazlık yıkıcıdır” şeklinde ifade edilen akılcı olmayan ilişki inancına sahip olma arasında olumlu bir ilişki elde etmiştir. Yine aynı araştırmada, saplantılı bağlanma stilleri ile “ilişki ihtiyaçları farklıdır” şeklindeki ifade edilen akılcı olmayan ilişki inancına sahip olma arasında olumsuz yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yani anne-babaya güvenli bağlanan bireyler daha çok “anlaşmazlık yıkıcıdır” inancına sahip olurlarken, anne-babaya saplantılı bağlanan bireyler “ilişki ihtiyaçları farklıdır” inancına daha az sahiptirler. Hamamcı (2005a)'nın çalışmasında da ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlardan “zihin okuma” beklentisi ile ilişkide yaşanan çatışma arasında kadın çalışma grubunda olumsuz yönde bir ilişki hesaplanmıştır. Yani kadınlarda zihin okuma beklentisi arttıkça, ilişkide çatışma yaşama seviyesi düşmektedir. Bir başka çalışmada da yine kadın çalışma grubunda, zihin okuma beklentisi ile ilişki doyumu arasında olumlu bir ilişki hesaplanmıştır, yani zihin okuma beklentisi arttıkça ilişki doyumu da artmaktadır (Hamamcı, 2005b). Sarı (2008)'nin çalışmasında da, aşırı beklentiler ve farklı

düşünmekle ilgili ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde bir ilişki belirlenmiştir. İlişkide aşırı beklentilere ve farklı düşünmekle ilgili akılcı olmayan inançlara sahip olma düzeyi arttıkça ilişkiden sağlanan doyum da artmaktadır.

Model olarak ele alındığında; alanyazında aile kökeni ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişki inançlarının aracı bir etken olduğunu gösteren çalışmalar da görülmektedir (Cui ve Fincham, 2010; Cui, Fincham ve Durtschi, 2011; Turner ve Langhinrichsen-Rohling, 2011). Ancak bir model olarak, alanyazında anne-baba problemleri ile genç yetişkinlerin romantik ilişkide yaşadıkları doyum arasında, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının aracı bir etken olmadığını gösteren tek bir çalışma vardır (Sinclair ve Nelson, 1998).

Araştırmanın, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar ile ilişki doyumu arasındaki olumlu yöndeki ilişki bulgusunun bir boyutu kültürle açıklanabilir. Bazı çalışmalarda, akılcı olmayan inançlara sahip olmanın ilişki doyumu ile ilişkisinde kültürün etken olduğu da belirlenmiştir (Goodwin ve Gaines, 2004). Kùltürler genel anlamda, “toplulukçu” ve “bireyci” olarak sınıflanmaktadırlar. Batı toplumları ve Amerikan toplumu bireyci olarak sınıflandırılırken, doğu toplumları ve Türk toplumu bu sınıflamada toplulukçu bir kültür olarak değerlendirilmekte, duygu ve düşünceleri ifade etme şeklinin de kültürün bireyci ve toplulukçu olmasına göre değişebileceği vurgulanmaktadır (İmamoğlu, 1998; Kuyumcu ve Güven, 2012; Mesquita, 2001). Mocan-Ayđın, (2000) da Türk toplumunu bireycilik için mücadele eden toplulukçu bir kültür olarak nitelendirmiştir. Bireyci kültürde, benlik toplumun kurallarından özerk olarak şekillenmektedir. Bireysel hedef ve öncelikler grup veya toplumun beklentileri ve önceliklerinden önce gelmektedir. Toplulukçu kültürde ise bireyler aile, grup veya topluma sıkı sıkıya bağlıdır ve kişisel hedefler ve ihtiyaçlar ailenin, grubun veya toplumun ihtiyaçlarından sonra gelmektedir. Toplulukçu kültürde bireyin kendisi için önemli olan, bireysel düşüncelerinden ve tercihlerinden öte, çevrenin tercihleri, duyguları ve düşünceleridir (Hui ve Triandis, 1986; Triandis, 2001). Türk toplumunun toplulukçu bir kültüre sahip olduğu göz önüne alınırsa, grubun ve ilişkilerin daha çok önemseniyor olması, bireylerin ilişkilerini idealize etmelerine ve ilişki ile ilgili akılcı olmayan standartları benimsemelerine neden olmuş olabilir. Toplulukçu kültürlerde, ilişkiler bireyin yaşamında merkezi bir yer alabilmektedir. Bu nedenle, bireyler

ilişkilerle ilgili “akılcı olmayan” standartları olması gereken durumlar olarak değerlendirmiş olabilirler. İlişki inançları ölçeğinde “partnerimin tüm ihtiyaçlarını karşılamalıyım”, “birbirimizin zihnini okuyabilmeliyiz”, “birbirimize karşı tamamen açık ve dürüst olmalıyız” gibi maddelerin yer alması ve ölçekte tersten puanlanan maddelerin olmayışı da ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların, ilişkide olması gereken standartlar olarak algılanmasını kolaylaştırmış olabilir. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeğin ölçüm modelinin yedi modifikasyon kullanılarak doğrulanmış olması da ölçekle ilgili kuşkuları destekler niteliktedir. Kültürümüzde akılcı olmayan inançlara sahip olmayı öğüt veren atasözlerin yer aldığı da belirtilmiştir (Keser ve Voltan-Acar, 2013). “Sen bilirsin deyince kavga olmaz.”, “Kalp kalbe karşıdır”, “Gönülden gönüle yol vardır”, “İki gönül bir olunca samanlık seyran olur” gibi ilişkilerle ilgili gerçekçi olmayan beklentileri destekleyen atasözlerinin olduğu da göze çarpmaktadır. Yani “akılcı olmayan” olarak nitelendirilen düşünceler bireyler tarafından olağan düşünceler olarak algılanmış olabilir.

Yaşanılan kültürün bir sonucu olarak, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bireylerin genç yetişkinlik döneminde yani yakınlık kurma döneminde olmaları da göz önüne alındığında, bu dönemde ilişkilerini tutkuyla yaşamalarına ve idealleştirmelerine de sebep olmuş olabilir. İlgili araştırma bulgularında da, ilk defa romantik ilişki yaşayan ve ilişki deneyimi olup hali hazırda romantik ilişkisi olan bireylerin, hiç ilişki yaşamayanlara göre daha fazla ilişkilere yönelik akılcı olmayan inanca sahip oldukları da belirtilmiştir (Gizir, 2013; Küçükarslan, 2011). İlgili araştırmaların bulguları da ilişkinin idealize edilmiş olabileceğini destekler niteliktedir. Bireyler yaşadıkları romantik ilişkide akılcı olmayan ilişki inançlarını, ilişkilere olması gereken idealler olarak değerlendirmiş olabilirler.

4.6.2. Cinsiyet Farklılıkları

Bulguların cinsiyetler arası farklılaşması durumu değerlendirildiğinde ise, farklılaşmayı destekleyecek bulgular elde edilmiş olsa da model açısından manidar bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Yani, anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki olumsuz yöndeki ilişki ve ilişkide problem çözme tarzlarının bu ilişkiye olan aracılık etkisi, kadın ve erkek çalışma grubunda farklılaşmamakta her iki cinsiyet için de geçerli olmaktadır. Anne-baba çatışmasının algılanması örtük değişkeni için kullanılan Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin “kendini suçlama”

alt boyutu toplam puanının cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Bulgulara göre, anne-baba çatışmasıyla ilgili olarak erkekler kadınlara göre kendilerini daha çok suçlu hissetmektedirler. Araştırmanın bu bulgusunun, ilgili araştırma sonuçları ile tutarlı olduğu ifade edilebilir. Örneğin, Peksaygılı (2005) yaptığı çalışmada, anne-baba çatışması algıları ile içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkileri değerlendirmiştir. Kadınlarda anne-baba çatışmasının algılanmasının tehdit algısı boyutu, içe yönelim problemleriyle ilişkili iken, erkeklerde kendini suçlama algısının içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ulu ve Fışıoğlu (2002) da yaptıkları çalışmada, erkeklerde kendini suçlama algısının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırmanın bulguları kültürel aile yapısında erkeklerin daha güçlü olmasının beklenmesiyle de desteklenebilir. Anne-baba çatışması sırasında, anne-babalar, erkek çocuklarını, kız çocuklarına göre anne-baba çatışmasından daha az etkilenir olarak algılamaktadırlar. Yani, anne-babalar erkek çocuklarını evlilik çatışmasının etkileriyle daha “baş edebilir” olarak değerlendirmektedirler (Cummings, Davies ve Simpson, 1994). Bu durumda anne-babalar kız çocuklarını daha kırılgan olarak algıladıkları için onların yanında çatışmaya girmekten kaçınmaktadırlar. Dolayısıyla erkek çocuklar çatışmaya daha çok maruz kalabilmektedir. Erkeklerin çatışmadan dolayı kendilerini suçlamaları çatışmaya daha fazla maruz kalmalarından kaynaklanıyor olabilir. Şendil (1999)’in yaptığı çalışmada, kız çocuklarının, anne-baba çatışmasını ifade eden resim kartlarına, “bilmiyorum”, “nedeni babanın baskıcılığına bağlamak” ve “nötr olmak, karışmamak” tepkilerini erkek çocuklara göre daha fazla kullandığı ifade edilmiştir. Erkekler sosyal rollere de bağlı olarak durumlara dahil olma ve aktif katılma eğiliminde olabilmektedirler. Dolayısıyla erkekler güçlü oldukları varsayılırken çatışmanın ve aile içi problemlerin mağduru olabilmektedirler.

Araştırmanın, cinsiyetin farklılaştırıcı etkisinin olmadığı yönündeki bulgusunun alanyazınla tutarlı olduğu görülmektedir. Örneğin, Küçük-Helvacı (2012) yaptığı çalışmada, ilişkide problem çözme tarzları açısından cinsiyetler arasında manidar bir farklılaşma bulamamıştır. Sarı (2008) da yaptığı çalışmada ilişki doyumu açısından da cinsiyetler arasında manidar bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Aynı zamanda, Hamamcı (2005b)’nin yaptığı çalışmada da evlilik doyumunun cinsiyetler

arası farklılaşmadığı belirlenmiştir. Çoban ve Karaman (2013) da ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlara sahip olma açısından cinsiyetler arası farklılaşmanın olmadığını ifade etmiştir.

İlgili yayınlarda, araştırmanın bulgularına paralel bulguların yanında, araştırma bulgularıyla tutarlı olmayan araştırma sonuçları da yer almaktadır. Simon ve Furman (2010) anne-baba çatışmasının algılanması ile romantik ilişkide yaşanan çatışmalar arasındaki ilişkide cinsiyetin etken olduğunu belirtmişlerdir. Anne-baba arasındaki çatışma ile romantik ilişkideki çatışma, erkek çalışma grubunda manidar olarak ilişkili iken kadın çalışma grubunda bu ilişki anlamsızdır. Cinsiyetin, anne-baba çatışmasının algılanması ile genç yetişkinlerin akranları ve anne-babaları ile çatışmada kullandıkları taktikler arasındaki ilişkide düzenleyici olduğu çalışmalarda belirlenmiştir (Johnson, LaVoie ve Mahoney, 2000; Neighbors, Forehand ve Bau, 1997).

Cinsiyetin, araştırma kapsamında geliştirilen modele katkısının olmamasının bir nedeni katılımcıların içinde buldukları yaş dönemi olabilir. Algılanan anne-baba çatışmasının bireyin yaşamına olan doğrudan etkisinin yaşa bağlı olarak azaldığı belirlenmiştir, yani bireylerin yaşları arttıkça anne-baba çatışmasının etkisi azalmaktadır (Şirvanlı-Özen, 1998; Şendil ve Kızıldağ, 2003). Katılımcıların içinde buldukları yaş dönemi, anne-baba çatışmasının etkisinin cinsiyetler arası farklılaşmanın belirginleşmemesine neden olmuş olabilir. İlgili yayınlar incelendiğinde de cinsiyetler açısından farklılaşmanın elde edildiği çalışmaların daha çok, küçük yaş gruplarıyla (9-13) yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Emery ve O'leary, 1982; Peksaygılı, 2005; Şendil 1999; Ulu ve Fışiloğlu, 2002).

Bu çalışmada genel olarak anne-baba çatışmasının algılanması ile ilişki doyumu arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu, bu ilişkiye problem çözme davranışlarının aracılık ettiği ancak ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların manidar bir etkisinin olmadığı belirlenmiş olsa da bulguların mutlak doğrular olmadığı unutulmamalıdır. Araştırma ilişkisel bir çalışmadır ve sadece ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü ve miktarı belirlenmiştir. Anne-baba çatışmasına maruz kalmanın romantik ilişki doyumunun düşmesinin ve ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarını kullanmanın doğrudan “sebebi” olarak ifade edilebilmesi bu araştırma bulgularına göre mümkün değildir. Bunun için daha geniş çerçeveli deneysel ve boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Anne-baba çatışmasına maruz kalmanın bireyin

romantik ilişkisine etki etmesi sürecinde, bu araştırmada ele alınmayan belki de daha fazla rol oyanayan süreçler olabilir. Ayrıca bu araştırmada düzenleyici etkisinin test edildiği değişken sadece cinsiyettir, bunun yanında bireylerin eğitim düzeyleri, yaşları, ya da bu araştırmada ele alınmayan diğer değişkenler süreçte etken olabilir.

4.7. SONUÇLAR

Araştırmaya ilişkin sonuçlar, araştırma kapsamında belirlenen alt problemler çerçevesinde sunulmuştur;

1. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasında olumsuz yönde manidar bir ilişki olduğu,
2. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye cinsiyetin manidar bir etkisinin olmadığı,
3. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarının aracılık etkisinin olduğu,
4. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkide olumsuz problem çözme tarzlarının aracı rolüne, cinsiyetin manidar bir etkisinin olmadığı,
5. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracılık etkisinin olmadığı,
6. Algılanan anne-baba çatışması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracı rolüne cinsiyetin manidar bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

4.8. ÖNERİLER

Araştırma kapsamında belirlenen öneriler, uygulayıcılara ve yapılacak araştırmalar için olmak üzere iki başlık halinde sunulmuştur.

Sonraki yapılacak araştırmalar için öneriler;

1. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar bu araştırmada kullanılan ölçme aracı dışında farklı bir ölçme aracı kullanılarak benzer bir model yeniden test edilebilir.

2. Benzer şekilde kurulacak modellerde, romantik ilişki yaşayan çiftler birlikte alınarak model bu şekilde değerlendirilebilir. Çiftlerin anne-baba çatışmasına maruz kalmalarının ayrı ayrı modele katkıları değerlendirilebilir.

3. İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançların ilişki doyumu ile ilişkisi değerlendirilirken, akılcı olmayan inançlara sahip olan bireyin kendi ilişki doyumunun değerlendirilmesinin yanında partnerinin ilişki doyumu da değerlendirilerek çapraz olarak bir değerlendirme yapılabilir.

4. Anne-baba çatışması algısı gibi, anne-baba çocuk yetiştirme tarzı algısının da problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar aracılığıyla ilişki doyumuna etkisi araştırılabilir.

5. Model çeşitli yaş grupları (ilk ergenlik, ergenlik vs.) ile test edilerek sınanabilir.

6. Daha sonra yapılacak nitel çalışmalarda anne-baba çatışmasının birey üzerindeki etkileri daha derinlemesine boylamsal çalışmalarla araştırılabilir.

7. Problem çözme tarzlarıyla birlikte problem çözme becerileri de alternatif modellerde değişken olarak kullanılabilir.

Uygulayıcılara öneriler;

1. Çatışmalı anne-baba ortamında büyüyen bireyin, anne-baba çatışma algısının ilişkisine yansması sürecinde olumlu problem çözme tarzları geliştirmesi sağlanarak ilişki doyumlarının olumsuz etkilenmesine engel olunabilir.

2. Evlilik ilişkilerinde yaşanabilecek problemler için önleyici olarak, ailede çatışmaya maruz kalmış bireyler evlilik ilişkisi öncesinde, problem çözme tarzlarının geliştirilmesi ile ilgili eğitime tabi tutulabilir.

KAYNAKÇA

- Addis, J. ve Bernard, M. E. (2002). Marital adjustment and irrational beliefs. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 20(1), 3-13.
- Akın, A. (2010) Öz-duyarlık ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39: 1-9
- Alptekin, K. (2008). *Sosyal Hizmet Bakış Açısından Genç Yetişkinlerde İntihar Girişimlerinin İncelenmesi: Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 628-640.
- Anadolu Üniversitesi (2010, 2011, 2012). Psikolojik danışma ve rehberlik merkezi faaliyet raporu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Anderson, J. C. ve Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological bulletin*, 103(3), 411.
- Arbuckle, J. L. (2012). Amos 21 Reference Guide.
- Avcı, R. (2011). *Ebeveynler arası çatışma, akran ve medya etkileri ile ergenlerdeki şiddet davranışı arasındaki ilişkiler: Şiddete yönelik tutumların aracı rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Adana.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy in changing societies*. (Ed.) Cambridge university press.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173.

- Baucom, D. H., Epstein, N., Rankin, L. A. ve Burnett, C. K. (1996). Assessing relationship standards: the inventory of specific relationship standards. *Journal of Family Psychology*, 10(1), 72.
- Bell, A. C. ve D'Zurilla, T. J. (2009). Problem-solving therapy for depression: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29(4), 348-353.
- Beştav, F. G. (2007). *Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bickham, N. L. ve Fiese, H. B. (1997). Extension of the children's perceptions of interparental conflict scale for use with late adolescents. *Journal of Family Psychology*, 2 (11), 246-250.
- Boyd, T. W. (2012). *Parental marital conflict and youth maladjustment*. unpublished master's thesis, The University of North Carolina, Greensboro. United States.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 7 13.
- Braithwaite, S. R., Selby, E. A. ve Fincham, F. D. (2011). Forgiveness and relationship satisfaction: Mediating mechanisms. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 551.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara. s. 611
- Caban, A. M. (2004). *The Effect of marital conflict on sibling relationships*. unpublished doctoral dissertation, University of Tennessee, Knoxville
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Carnevale, J. P. (2002). *Danışmanlık İncileri* (D. Albayrak-Kaymak, Çev.) İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi. S. 50
- Celenk, O., van de Vijver, F. J. ve Goodwin, R. (2011). Relationship satisfaction among Turkish and British adults. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 628-640.

- Chang, E. C., D'Zurilla, T. J. ve Sanna, L. J. (2004). *Social problem solving: theory, research, and training*. American Psychological Association.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayıncılık
- Cramer, D. (2000). Relationship satisfaction and conflict style in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 134(3), 337-341.
- Cramer, D. (2002). Relationship satisfaction and conflict over minor and major issues in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 136(1), 75-81.
- Cramer, D. (2004). Effect of the destructive disagreement belief on relationship satisfaction with a romantic partner or closest friend. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77(1), 121-133.
- Cramer, D. (2004). Satisfaction with a romantic relationship, depression, support and conflict. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77(4), 449-461.
- Cui, M., Fincham, F. D. ve Durtschi, J. A. (2011). The effect of parental divorce on young adults' romantic relationship dissolution: What makes a difference?. *Personal Relationships*, 18(3), 410-426.
- Cui, M., Fincham, F. D. ve Pasley, B. K. (2008). Young adult romantic relationships: The role of parents' marital problems and relationship efficacy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(9), 1226-1235.
- Cui, M., ve Fincham, F. D. (2010). The differential effects of parental divorce and marital conflict on young adult romantic relationships. *Personal Relationships*, 17(3), 331-343.
- Cummings, E. M., Davies, P. ve Simpson, K. (1994). Marital conflict, gender and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8:141-149.
- Cunningham, M., ve Thornton, A. (2006). The influence of parents' marital quality on adult children's attitudes toward marriage and its alternatives: Main and moderating effects. *Demography*, 43(4), 659-672.

- Curun, F. (2001). *Cinsiyetçilik, cinsiyet rolü yöneliminin ilişki doyumu üzerine etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyumu Ölçeği Geliştirme Çalışmaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çelik, E. H. ve Yılmaz, V. (2013). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi: temel kavramlar, uygulamalar, programlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çoban, A. E. ve Karaman, N. G. (2013). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk, kaygı ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2: 78-88
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Davis, M. H. ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397.
- Debord, J., Romans, J. S. ve Krieschok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship-specific beliefs. *The Journal of psychology*, 130(3), 263-280.
- Diener, E. ve Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13(1), 81-84.
- Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- D'Zurilla, T. J. ve Goldfried, M. R. (1971). Problem solving and behavior modification. *Journal of Abnormal Psychology*, 78(1), 107.
- D'Zurilla, T. J. ve Nezu, A. (1982). Social problem solving. *Advances in Cognitive-Behavioral Research and Therapy*, 1, 201-274.

- D'Zurilla, T. J., Maydeu-Olivares, A. ve Kant, G. L. (1998). Age and gender differences in social problem-solving ability. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 241-252.
- Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H. ve Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: a 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 741.
- Eidelson, R. J. ve Epstein, N. (1982). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50, 715-720.
- Eldridge, N. S. ve Gilbert, L. A. (1990). Correlates of relationship satisfaction in lesbian couples. *Psychology of Women Quarterly*, 14(1), 43-62.
- Elkind, D. (1970). Erik Erikson's eight ages of man. *New York Times magazine*, April, 81-86.
- Ellis, A. (1957). Rational psychotherapy and individual psychology. *Journal of Individual Psychology*, 13 (1), 38-44.
- Ellis, A. (1958). Rational psychotherapy. *Journal of General Psychology*, 59, 35-49.
- Ellis, A. (1962). Reason and emotion in psychotherapy. Citadel Press
- El-Sheikh, M., Cummings, E. M. ve Goetsch, V. L. (1989). Coping with adults' angry behavior: Behavioral, physiological, and verbal responses in preschoolers. *Developmental Psychology*, 25(4), 490.
- Emery, R. E. ve O'Leary, K. D. (1982). Children's perceptions of marital discord and behavior problems of boys and girls. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10, 11-24.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H. ve Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4), 196-204.
- Erdem, A. Y. ve Bilge, F. (2012). Lise öğrencileri için meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 95-114.

- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Ersanlı, E. (2007). *Evlilik ilişkilerinde eşlerin akılcı olmayan inançlarıyla baş etmelerinde bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010a). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma: Yakınlığa karşı yalıtılmışlık mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 976, 119-128.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010b). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24.
- Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15-year-old adolescents. *Journal of Research on Adolesence*, 6 (2), 181-200.
- Feng, D., Giarrusso, R., Bengtson, V. L. ve Frye, N. (1999). Intergenerational transmission of marital quality and marital instability. *Journal of Marriage and the Family*, 451-463.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Fincham, F. D., Harold, G. T. ve Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction: Direction of effects and role of efficacy expectations. *Journal of Family Psychology*, 14(2), 267.
- Fite , J. E. Bates , J. E. Holtzworth-Munroe , A. Dodge , K. A. Nay , S. Y. ve Pettit , G. S. (2008). Social information processing mediates the intergenerational transmission of aggressiveness in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 22, 367-376.
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 219-239.
- Frazier, P. A. ve Esterly, E. (1990). Correlates of relationship beliefs: Gender, relationship experience and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(3), 331-352.

- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177-180.
- Galliher, R. V. ve Bentley, C. G. (2010). Links between rejection sensitivity and adolescent romantic relationship functioning: The mediating role of problem-solving behaviors. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(6), 603-623.
- Geçtan, E. (2008). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis. s. 106.
- Gizir, C. A. (2012). İlişki inançları ölçeği'nin uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2).
- Gizir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38 (170), 372-383
- Gohm, C. L., Oishi, S., Darlington, J. ve Diener, E. (1998). Culture, parental conflict, parental marital status, and the subjective well-being of young adults. *Journal of Marriage and the Family*, 319-334.
- Goodwin, R. ve Gaines, S. O. (2004). Relationships beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three former Communist societies. *Personal Relationships*, 11(3), 267-279.
- Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: a longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(1), 47.
- Gottman, J. M., Levenson, R. W., Gross, J., Frederickson, B. L., McCoy, K., Rosenthal, L., Ruef, A. & Yoshimoto, D. (2003). Correlates of gay and lesbian couples' relationship satisfaction and relationship dissolution. *Journal of Homosexuality*, 45(1), 23-43.
- Grych, J. H., Seid, M., ve Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63(3), 558-572.
- Grych, J. H., ve Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290

- Grych, J. H., ve Fincham, F. D. (1993). Children's appraisals of marital conflict: initial investigations of the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 64(1), 215-230.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güngören, D. (2011). *Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, N. ve Sevim-Aydemir, S. (2012). İlişkilerle ilgili bilissel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.
- Hamamcı, Z. (2002). *Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psiko-dramanın üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve temel inançlar üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 107-111.
- Hamamci, Z. (2005a). Dysfunctional relationship beliefs in marital conflict. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 23(3), 245-261.
- Hamamci, Z. (2005b). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 33(4), 313-328.
- Hamamci, Z. (2007). Dysfunctional relationship beliefs in parent-late adolescent relationship and conflict resolution behaviors. *College Student Journal*, 41(1), 122-137.

- Harma, M. (2008). *The impact of parental control and marital conflict on adolescents' self-regulation and adjustment*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Haskan, Ö. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konular. *Dünya Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi: 8-11 Eylül 2013 – İstanbul*.
- Hembrecht, M. (2009). *The role of dysfunctional relationship beliefs in relationship satisfaction A comparison of singles with satisfied and less satisfied coupled people in their endorsement of irrational and anxious relationship beliefs*. Faculty of Social and Behavioural Theses, Master thesis. Utrecht University
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Hendrick, S. S., Hendrick, C. ve Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 980
- Hendrick, S., ve Hendrick, C. (1989). Research on love: does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56,784-794.
- Hendrick, S., ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and
- Holman, T. (2001). *Premarital prediction of marital quality or breakup: Research, theory, and practice*. (Ed.) Springer.
- Horn, L. L. (2003). Parents marital discord: consequences for offspring's interpersonal competencies in romantic relationships. *Undergraduate Journal of Psychology*, 16, 2-4.
- Hoşcan, S. (2010). *9-12 Yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hui, C. H. ve Triandis, H. C. (1986). Individualism-collectivism a study of cross-cultural researchers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 17(2), 225-248.

- İlkketenci, R. (2004). *Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105.
- Johnson, H. D., LaVoie, J. C. ve Mahoney, M. (2000). Young adults' peer conflict tactics: Associations with interparental conflict, family cohesion, and parent-child conflict tactics. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(4), 459-474.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (2003). LISREL 8.54. *Structural equation modeling with the Simplis command language*.
- Kalkan, M. (2008). The relationship of psychological birth order to irrational relationship beliefs. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 36(4), 455-466.
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 242-247.
- Kalkan, M. (2012). İlişkilerde inanç envanterinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 45-54.
- Kalkan, M. ve Epli-Koç, H. (2010). The effect of parental styles on future time orientation on romantic relationships: Long-term bonding versus temporarily relationships. *International Journal of Human Sciences*, 7(2), 946-959.
- Kalmuss, D. (1984). The intergenerational transmission of marital aggression. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 11-19.
- Kapçı, E. G., ve Hamamcı, Z. (2010). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13, 127-36.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve

akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225

- Kaya, İ. (2010). *Anne-babaların akılcı olmayan inançları ölçeği'nin geliştirilmesi: psikometrik özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Kayfitz, A. (2011). *Marital conflict, emotiaonal security and young children's social and emotional competence*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Windsor, Ontario, Canada.
- Kaygusuz, C. (2013). Irrational beliefs and abuse in universty students' romantic relations. *Eğitim Araştırmaları – Eurasian Journal of Educational Research*, 51, 141-156
- Kayser, K. ve Himle, D. P. (1994). Dysfunctional beliefs about intimacy. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 8(2), 127-140.
- Keser, N. ve Voltan-Acar, N. (2013). Türk atasözlerinde bilişsel çarpıtmalar. *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-20.
- Khaleque, A. (2013). Perceived parental warmth, and children's psychological adjustment, and personality dispositions: a meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 22(2), 297-306.
- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: a meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64.
- Kim, S. I. ve Rohner, R. P. (2003). Perceived parental acceptance and emotional empathy among university students in Korea. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(6), 723-735.
- Kinsfogel, K. M. ve Grych, J. H. (2004). Interparental conflict and adolescent dating relationships: integrating cognitive, emotional and peer influences. *Journal of Family Psychology*, 18, 505–515.
- Knoble, N. B. ve Linville, D. (2012). Outness and relationship satisfaction in same-gender couples. *Journal of Marital and Family Therapy*, 38(2), 330-339.

- Kunt, K. H. (2004). *The impact of parental divorce and interparental conflict in intact families on heterosexual functioning of young turkish women*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss. 51-54.
- Kurdek, L. A. (1991). Correlates of relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: Integration of contextual, investment, and problem-solving models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 910.
- Kuyumcu, B. ve Güven, M. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin duygularını fark etmeleri ve ifade etmeleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 32(3).589-607
- Küçükarslan, M. (2011). *Mersin üniversitesi öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Küçük-Helvacı, F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aska ilişkin tutumlarla ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Levenson, R. W. ve Gottman, J. M. (1985). Physiological and affective predictors of change in relationship satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(1), 85.
- Linford, S. T. (1998). *A comprehensive literature review and empirical test of marital predictors of marital quality*, Unpublished Doctoral Dissertation, Brigham Young University. Provo, Utah, Usa.
- Mahl, D. (2001). The influence of parental divorce on the romantic relationship beliefs of young adults. *Journal of Divorce & Remarriage*, 34(3-4), 89-118.
- Mazur, E. (1993). Developmental differences in children's understanding of marriage, divorce, and remarriage. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 14(2).
- McDonald, R. ve Grych, J. H. (2006). Young children's appraisals of interparental conflict: Measurement and links with adjustment problems. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 88.

- Mesquita, B. (2001). Emotions in collectivist and individualist contexts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(1), 68.
- Metis, S. ve Cupach, W. R. (1990). The Influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
- Miller, C. W. ve Roloff, M. E. (2006). The perceived characteristics of irresolvable, resolvable and resolved intimate conflicts: is there evidence of intractability?. *International Journal of Conflict Management*, 17(4), 291-315.
- Mills, R. B. ve Malley-Morrison, K. (1998). Emotional commitment, normative acceptability, and attributions for abusive partner behaviors. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(6), 682-699.
- Mocan-Aydin, G. (2000). Western models of counseling and psychotherapy within turkey crossing cultural boundaries. *The Counseling Psychologist*, 28(2), 281-298.
- Moura, O., Santos, R. A., Rocha, M. ve Matos, P. M. (2010). Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC): Factor structure and invariance across adolescents and emerging adults. *International Journal of Testing*, 10, 364-382.
- Montemayor, R. ve Eisen, M. (1977). The development of self-conceptions from childhood to adolescence. *Developmental Psychology*, 13(4), 314.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E. ve Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: a community study. *Child Abuse & Neglect*, 20(1), 7-21.
- Muñoz-Eguileta, A. (2007). Irrational beliefs as predictors of emotional adjustment after divorce. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 25(1), 1-15.
- Murray, J. (2009). *But I Love Him*. HarperCollins.
- Neighbors, B. D., Forehand, R., ve Bau, J. J. (1997). Interparental conflict and relations with parents as predictors of young adult functioning. *Development and Psychopathology*, 9(01), 169-187.

- O'Donnell, E. H., Moreau, M., Cardemil, E. V., ve Pollastri, A. (2010). Interparental conflict, parenting, and childhood depression in a diverse urban population: The role of general cognitive style. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(1), 12-22.
- O'Hearn, R. E. ve Davis, K. E. (1997). Women's experience of giving and receiving emotional abuse an attachment perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(3), 375-391.
- Öğülmüş, S. (2001). *Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Nobel. s. 10
- Öner, B. (2002). Self-monitoring and future time orientation in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 136(4), 420-424.
- Özyavru, N. C. (2008). *İlköğretim ve lise öğrencilerinin ağabey veya ablalarıyla ilişkide algıladıkları kabul-reddin anne-baba kabul reddi, psikolojik uyum, aile içi çatışma ve eş kabul-reddi ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Peksaygılı, M. (2005). *Annelerin ve çocukların eşler arasındaki çatışmayı algılamaları ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Peksaygılı, M. ve Güre, A. (2008). Eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemimdeki çocukların uyum davranışları: algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolü, *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 43-58.
- Rhoades, G. K. , Stanley, S. M. , Markman, S. M. ve Ragan, E. P. (2012). Parents' marital status, conflict and role modeling: links with adult romantic relationship quality. *Journal of Divorce and Remarriage*. 53(5). 348-367.
- Riggs, D. (1993). Relationship problems and dating aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 8 (1), 18-35
- Rollins, B. C. ve Feldman, H. (1970). Marital satisfaction over the family life cycle. *Journal of Marriage and the Family*, 20-28.
- Romans, J. S. ve DeBord, J. (1995). Development of the relationship beliefs questionnaire. *Psychological reports*, 76(3c), 1248-1250.

- Ross, J. (2013). *Looking back: young adult women reflect on perceptions of their mothers' experiences with domestic violence*. Doktoral Dissertation. The City University of New York.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J. ve Morrow, G. D. (1986). Impact of couple patterns of problem solving on distress and nondistress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(4), 744.
- Rutter, M., Yule, B., Quinton, D., Rowlands, O., Yule, W. ve Berger, M. (1974). Attainment and adjustment in two geographical areas: III—Some factors accounting for area differences. *The British Journal of Psychiatry*, 126(6), 520-533.
- Sakalli-Ugurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Sakız-Kuyucu, E. (2011). *Evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin ve anne kabul red algısının aracı rolünün incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançları, bağlanma stilleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler*, Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Senemeoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Pegem: Ankara.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422.
- Simon, V. A., ve Furman, W. (2010). Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict. *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 188-209.
- Sinclair, S. L. ve Nelson, E. S. (1998). The impact of parental divorce on college students' intimate relationships and relationship beliefs. *Journal of Divorce & Remarriage*, 29(1-2), 103-129.

- Snyder, D. K. (1979). Multidimensional assessment of marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 813-823.
- Somer, O., Korkmaz, M., Dural, S. ve Can, S. (2009). Ölçme eşdeğerliğinin yapısal eşitlik modellemesi ve madde cevap kuramı kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64).
- Sprague, H. E. ve Kinney, J. M. (1997). The effects of interparental divorce and conflict on college students' romantic relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 27, 85-104.
- Sprecher, S. ve Felmlee, D. (1992). The influence of parents and friends on the quality and stability of romantic relationships: A three-wave longitudinal investigation. *Journal of Marriage and the Family*, 888-900.
- Sprecher, S. ve Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 834-851.
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2002). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429.
- Steinberg, J. S., Davilla, J. ve Fincham, F. D. (2006). Adolescent marital expectations and romantic experiences: Associations with perceptions about parental conflict and adolescent attachment security. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 333-348.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Steuber, K. R. (2005). *Adult attachment, conflict style, and relationship satisfaction: A comprehensive model*. Doctoral dissertation, University of Delaware.
- Sunday, S., Kline, M., Labruna, V., Pelcovitz, D., Salzinger, S. ve Kaplan, S. (2011). The role of adolescent physical abuse in adult intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(18), 3773-3789.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.

- Sümer, N. A. Gündoğdu-Aktürk, E. ve Helvacı, E.(2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-61
- Şendil, G. (1999). *Çocukların anne-babanın evlilik çatışmasını algılayışı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Şendil, G., ve Kızıldağ, Ö. (2003). The perception of parental marital conflict in children and adolescents. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi/Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 10(2), 58-66.
- Şimşek, O. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş. Ekinoks, Ankara.
- Şirvanlı-Ozen, D. (2004). Effects of marital conflict on adolescent children: a study in turkish. *Journal of Divorce and Remarriage*. 41(1/2). 137-157
- Şirvanlı-Özen, D. (1998). *Eşler arası çatışma ve boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tallman, I., Gray, L. N., Kullberg, V. ve Henderson, D. (1999). The intergenerational transmission of marital conflict: Testing a process model. *Social Psychology Quarterly*, 219-239.
- Todosijevic, J., Rothblum, E. D. ve Solomon, S. E. (2005). Relationship satisfaction, affectivity and gay-specific stressors in same-sex couples joined in civil unions. *Psychology of Women Quarterly*, 29(2), 158-166.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924.
- Turan, A. F. (2010). *Üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstisüsü, Eskişehir.

- Turner, L. A. ve Langhinrichsen-Rohling, J. (2011). Attachment, relationship beliefs, and partner-specific assertiveness and psychological aggression among college students. *Partner Abuse*, 2(4), 387-403.
- Ulu, P. ve Fıfıloğlu, H. (2002). The relationship between Turkish children's perceptions of marital conflict and their internalizing and externalizing problems. *International Journal of Psychology*, 37(6), 369-378.
- Ulu, P. ve Fıfıloğlu, H. (2004). Çocukların evlilik çatıfımasını algılaması ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (14), 61-75
- Ülker, G. (2011). *Evlilik çatıfımasının sıklık ve yaygınlığının bazı değişkenlere göre yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Walen, S. R., DiGiuseppe, R. ve Dryden, W. (1992) *a Practioners Guide to Rational-Emotive Therapy*. 2nd Edition. Oxford University Pres.,New York, pp.1.
- Yavuzer, H. (1992). *Ana- Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1995). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 42. s. 81
- Yılmaz, B. (2007). *Understanding social anxiety through adolescents perceptions of interparental conflict and parental rejection*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, V. ve Çelik, E. H. (2009). *LİSREL ile yapısal eşitlik modellemesi-ı: temel kavramlar, uygulamalar, programlama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Young, L. ve Ehrenberg, M. F. (2007). Siblings, parenting, conflict, and divorce: Do young adults' perceptions of past family experiences predict their present adjustment?. *Journal of Divorce & Remarriage*, 47(3-4), 67-85.
- Yu, T. (2007). *The interplay of parental marital conflict and divorce in young adult children's relationships with parents and romantic partners*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Auburn. Alabama.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051>

EKLER

1. Araştırma izni
2. Kişisel bilgi formu
3. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği
4. Ergenler için Romantik İlişkide Sorun Çözme Ölçeği
5. İlişki İnançları Ölçeği
6. İlişki Doyumu Ölçeği

EK 1 İzin Belgesi

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Gaziantep Üniversitesi	
Evr. Arş. İsl. Müd.	
Tarih	12/4/13 Saat 9.00
İmza	Rektör 12/4/13

Sayı : 62927161/302- 61-
Konu : Araştırma İzin Talebi

10/4/2013

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ahmet ALTINOK, "Algılanan Aile Çatışmasının Genç Yetişkinlerin Romantik Doyumlarına, Romantik İlişkilere Yönelik İnançlarına ve Romantik İlişkilerinde Problem Çözme Düzeylerine Etkisi" konulu Yüksek Lisans tezinde kullanmak üzere ekteki ölçekleri, üniversitemizde 1., 2., 3., ve 4., sınıf düzeyinde öğenim görmekte olan öğrencilere uygulamak istemektedir.

Adı geçen öğrenciye araştırma izninin verilebilmesi hususunu onaylarına arz ederim.

Fatih Özmantar
Doç.Dr.M.Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bil.Ens.Müdürü

Ek: 1) Uygulanacak olan ölçekler
2) Tez Öneri Formu

Arş. Gör.
Fatih

Prof.Dr. Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Eğit. Bil. ABD Bsl.'lyna
19/04/2013
Fatih

12.04.13
Doç.Dr.Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yavuz Coşkun
Prof.Dr.M.Yavuz COŞKUN
Rektör

EK 2 Kişisel Bilgi Formu

Merhaba,

Katılmakta olduğunuz bu çalışmada, genç yetişkinlerin romantik ilişkileri ve anne-babalarının çatışmalarını algılamaları üzerine bir araştırma yürütmekteyiz.

Araştırma kapsamında vereceğiniz yanıtlar, bireysel olarak değil bir grup olarak değerlendirilecektir. Ankette isim belirtmenize gerek yoktur. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacak ve araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. İçtenlikle vereceğiniz yanıtların araştırmamıza katkısı büyük olacaktır. Sabrınız ve katkınız için teşekkür ederiz.

Ahmet ALTINOK
G. Ü. Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın ( ) Erkek ( )
2. **Yaşınız:** _____
3. **Üniversite:** _____
4. **Fakülte/Yüksekokul/Enstitü:** _____
5. **Bölümünüz:** _____
6. **Sınıfınız:** _____
7. **Su andaki romantik ilişki durumunuz:**
İlişkim yok ( ) Flört ( ) Söz/Nisan ( )
8. **Romantik ilişki deneyiminiz** (En az 4 ay devam eden) Varsa Sayısı (____) Yok ( )
9. **Hali hazırda yaşadığınız romantik ilişkinin süresi** (____ yıl____ ay)

EK 3 Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği (Yetişkin Formu)

Yönerge: Aşağıdaki soruları anne ve babanızın ilişkisini düşünerek cevaplayınız. Eğer anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz ya da anne babanız şu anda ayrı yaşıyor/boşanmış ise, soruları onlar beraber iken var olan ilişkilerini düşünerek cevaplayınız. Eğer anne babanızın ilişkisini yeterince hatırlamıyorsanız (çok erken boşanma veya ebeveyn kaybı) bu soruları cevaplamayınız.

Seçenekler:

① Hiç Doğru Değil ② Biraz Doğru ③ Oldukça Doğru ④ Kesinlikle Doğru

1. Annem ve babamı hiçbir zaman tartışırken veya uyuşmazlık içinde görmem.	① ② ③ ④
2. Annem ve babam tartıştıkları zaman genelde bunu hallederler.	① ② ③ ④
3. Annem ve babam genelde okulda yaptığım şeyler hakkında tartışmaya başlarlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
5. Annem ve babam tartıştıkları zaman gerçekten çok sinirlenirler.	① ② ③ ④
6. Annem ve babam tartıştıkları zaman kendimi daha iyi hissetmek için bir şeyler yapabilirim.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
8. Annem ve babam tartıştıkları zaman kendimi ortada kalmış hissederim.	① ② ③ ④
9. Annem ve babam tartıştıkları zaman suçlanacak olan ben değilim.	① ② ③ ④
10. Onlar bildiğimi düşünmeyebilirler fakat annem ve babam çok fazla tartışır ve uyuşmazlık içindeler.	① ② ③ ④
11. Annem ve babam tartışmaları bittikten sonra bile birbirlerine hala kızgın olurlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
13. Annem ve babam bir anlaşmazlık olduğu zaman bunu sessizce tartışır.	① ② ③ ④
14. Annem ve babam tartıştıkları zaman ne yapacağımı bilemiyorum.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
16. Annem ve babam tartıştıkları zaman bana ne olacağı hakkında endişelenirim.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
20. Annem ve babam herhangi bir şey hakkında anlaşmazlığa düştükleri zaman genelde bir çözüm bulurlar.	① ② ③ ④
21. Annem ve babamın tartışmaları genelde benimle ilgilidir.	① ② ③ ④
22. Annem ve babam tartıştıklarında birbirlerine kötü şeyler söylerler.	① ② ③ ④

23. Annem ve babam tartıştıkları veya uyuşamadıkları zaman genelde işlerin iyiye gitmesine yardımcı olabilirim.	① ② ③ ④
24. Annem ve babam tartıştıkları zaman kötü bir şey olmasından korkarım.	① ② ③ ④
25. Annem ve babam tartıştıkları zaman annem onun tarafında olmamı ister.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
27. Annem ve babam çok nadiren tartışırlar.	① ② ③ ④
28. Annem ve babam tartıştıkları zaman genelde hemen barışırlar.	① ② ③ ④
29. Annem ve babam genelde benim yaptığım şeyler nedeniyle tartışırlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
31. Annem ve babam tartışırken birbirlerine çok fazla bağırırlar.	① ② ③ ④
32. Annem ve babam tartıştıkları zaman onları durdurmak için yapabileceğim hiçbir şey yok.	① ② ③ ④
33. Annem ve babam tartıştıkları zaman ikisinden birinin incineceğinden endişe duyarım.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
35. Annem ve babam sıklıkla evde birbirlerinin başının etini yiyip dırdır ederler ve birbirlerinden şikâyet ederler.	① ② ③ ④
36. Annem ve babam bir anlaşmazlık olduğunda birbirlerine çok nadiren bağırırlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
38. Annem ve babam tartışma esnasında eşyaları fırlatır ve kırarlar.	① ② ③ ④
39. Annem ve babam tartışmayı bitirdikten sonra birbirlerine yakın davranırlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
41. Annem ve babam tartıştıkları zaman beni suçlarlar.	① ② ③ ④
42. Tartıştıkları zaman, babam onun tarafında olmamı ister.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
44. Annem ve babam tartıştıkları veya uyuşamadıkları zaman kendimi daha iyi hissetmek için yapabileceğim hiçbir şey yoktur.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
46. Annem ve babam tartıştıktan sonra birbirlerine hala kötü davranırlar.	① ② ③ ④
	① ② ③ ④
48. Annem ve babam tartıştıkları zaman benim söylediğim hiçbir şeyi dinlemezler.	① ② ③ ④

EK4 Ergenler için Romantik İlişkide Sorun Çözme Ölçeği

AÇIKLAMA: Aşağıda insanların romantik ilişkilerinde kız arkadaşı veya erkek arkadaşıyla bir sorun yaşadığında başvurabileceği çözüm yollarına yer verilmiştir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, **kız arkadaşınız veya erkek arkadaşınızla sorun yaşadığınızda, bu sorunu çözmeye çalışırken her bir ifadede belirtilen başa çıkma yolunu ne sıklıkla kullandığınızı** belirtiniz. İlginize ve yardımlarınıza teşekkür ederim.

① Hiçbir zaman   ② Nadiren   ③ Bazen   ④ Sıklıkla   ⑤ Her zaman

1. Uyuşturucu madde veya alkol kullanmaya zorlarım.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
3. İstemese de onu öper veya sarılırım.	① ② ③ ④ ⑤
4. Alaycı ve iğneleyici olurum.	① ② ③ ④ ⑤
5. Başkalarının önünde alay ederim.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
7. Ona zarar vermekle tehdit ederim.	① ② ③ ④ ⑤
8. İlişkiyi bitirmekle tehdit ederim.	① ② ③ ④ ⑤
9. Sorunun nedenini bulmaya çalışırım.	① ② ③ ④ ⑤
10. Tekmeler veya yumruklarım.	① ② ③ ④ ⑤
11. Kulağını çekerim.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
14. Partnerimin benden beklentilerini öğrenirim.	① ② ③ ④ ⑤
15. Çeşitli söz veya davranışlarımla, onu korkutmayı denerim.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
17. Kesici maddelerle yaralarım.	① ② ③ ④ ⑤
18. Küfürlü sözler söylerim.	① ② ③ ④ ⑤
19. Vücudunda çürükler veya morluklar oluştururum.	① ② ③ ④ ⑤
20. Tokat atarım.	① ② ③ ④ ⑤
21. Değer verdiği şeylere zarar vermekle tehdit ederim.	① ② ③ ④ ⑤

22. Vurmak için elimi kaldırırsam da vazgeçerim.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
24. Ona zaman ayırmam.	① ② ③ ④ ⑤
25. Olaya ilişkin duygularımı onunla paylaşırım.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
29. Sorunu açıkça konuşup paylaşmaya çalışırım.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
31. Yanlış anlaşılmaya neden olan durumlar varsa, bunları açıklayıp düzeltmeye çalışırım.	① ② ③ ④ ⑤
32. Onu kıskandıracak davranışlarda bulunurum.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
34. Onu aşağılayacak sözler söylerim.	① ② ③ ④ ⑤
	① ② ③ ④ ⑤
36. Bir şeyleri ona fırlatıp atarım.	① ② ③ ④ ⑤
37. Onu sevmediğimi söylerim.	① ② ③ ④ ⑤
38. Partnerimden beklediklerimi ona anlatırım.	① ② ③ ④ ⑤

EK 5 İlişki İnançları Ölçeği

Aşağıda romantik ilişkilere yönelik bireylerin benimsedikleri bazı düşünceler bulunmaktadır.

Lütfen her bir cümleyi dikkatle okuyup, bu düşüncelere ne kadar katıldığınızı belirleyiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Partnerim, tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmalı.	1	2	3	4	5
2. Partnerim, aklımdan geçenleri okuyabilmeli.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
4. Partnerime karşı her zaman tutku dolu olmalıyım.	1	2	3	4	5
5. Partnerimin hoşlanmadığım özelliklerinin olmasını sorun etmem, çünkü zamanla onları değiştirebilirim.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
7. Partnerimden hiçbir şey gizlememeliyim.	1	2	3	4	5
8. Partnerimin aklımdan geçenleri okuyabilmeliyim.	1	2	3	4	5
9. Eğer partnerim beni seviyorsa, bensiz çok fazla zaman geçirmemeli.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
11. Ona olan aşkımla partnerimi sakın birine dönüştürebilmeli.	1	2	3	4	5
12. Şu anki partnerimden başkasıyla asla mutlu olamam.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
14. Bana söylemese bile partnerimin istek/ihtiyaçlarının ne olduğunu anlayabilmeliyim.	1	2	3	4	5
15. Eğer partnerimle birbirimizi seviyorsak, hemen hemen her şeyi beraber yapmalıyız.	1	2	3	4	5
16. Partnerimi her zaman mutlu etmeliyim.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
18. Bir aşk ilişkisi kalıcı olmalı.	1	2	3	4	5
19. Yaşamımda olan biten her şeyi partnerime anlatmalıyım.	1	2	3	4	5
20. Partnerim, ona söylemeden, benim istek / ihtiyaçlarımı bilmeli.	1	2	3	4	5
21. Partnerimi gerçekten seviyorsam, başka kişilerle vakit geçirmek istemem.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
23. Yeteri kadar sabır ve çaba gösterirsem, partnerimin kişiliğini ve / veya davranışlarını değiştirebilirim.	1	2	3	4	5
24. İyi ilişkiler sonsuza dek sürer.	1	2	3	4	5

	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
27. Partnerim beni gerçekten seviyorsa, başkalarıyla vakit geçirmek istemeyecektir.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
29. Partnerimin davranışlarını değiştirebilmeliyim.	1	2	3	4	5
30. İlişkimizin, sonsuza dek olduğu gibi kalmasını isterim.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
32. Partnerim her zaman ne düşündüğümü bilir.	1	2	3	4	5
33. Partnerimin yanında her zaman iyi bir espri anlayışının olmasına gayret etmeliyim.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
35. Partnerim mutlu olmak için ihtiyacım olan tek şeydir.	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
37. Partnerim bana karşı her zaman açık ve dürüst olmalı.	1	2	3	4	5

EK 6 İlişki Doyumu Ölçeği

Lütfen ilişkinizle ilgili son zamanlardaki duygu ve düşüncelerinizi düşünerek her bir ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip ifadenin yanındaki boşluğa uygun sayıyı yazınız.

1) Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiç karşılmıyor Çok iyi karşılıyor

2) Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiç Memnun değilim Çok memnunum

3) Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi? _____

1 2 3 4 5 6 7

Çok daha kötü Çok daha iyi

4) Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı diliyorsunuz? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiçbir zaman Her zaman

5) İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentileriniz karşılıyor? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiç karşılmıyor Tamamen karşılıyor

6) Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiç sevmiyorum Çok seviyorum

7) İlişkinizde ne kadar problem var? _____

1 2 3 4 5 6 7

Hiç yok Çok fazla problem var

Ek 7: ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Altınok 1986 yılında Kırşehir'in Merkez İlçesine Bağlı Değirmenkaşı Köyünde doğdu. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programından 2009 yılında mezun oldu. 2013 yılından beri Eskişehir Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezinde psikolojik danışman olarak görev yapmaktadır.

VITAE

Ahmet Altınok was born in the village of Değirmenkaşı of Kırşehir in 1986. He graduated from the Department of Psychological Counseling and Guidance of Education Sciences at İnönü University in Malatya. He has been working as a counselor in Counseling Service at Anadolu University since 2013.